

MOKSLO LIETUVA

2002 m. gegužės 23 – birželio 5 d.

LIETUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 10 (256)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Kaina 1,5 Lt

Visuotinė lietuvių enciklopedija: sutelks ar supriešins?

Lietuvos mokslų akademijoje gegužės 3 d. surengta diskusija „Visuotinė lietuvių enciklopedija“: pirmojo tomo aptarimas. Tikriausiai niekas neabejoja dėl tokių aptarimų ir diskusijų reikalingumo patiems enciklopedininkams ir visuomenei – jos būtinos, tad ir Lietuvos MA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus iniciatyva aptarti tokio reikšmingo leidinio pirmąją kregždę sveikintina. Tiesa, prie šios iniciatyvos, atrodo, linkę glautis ir politikai – LR Ministro Pirmininko patarėjas Arvydas Juozaitis ir Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas Rolandas Pavilionis. Nors ir nebuvo pirminkujančiojo pristatyti kaip iniciatyvos bendraatoriai, abu dalyvavo renginyje, įdėmiai sekė diskusiją, bet į tribūną nekopė.

Ižangos žodžiu diskutuoti pavietės Lietuvos MA viceprezidentas akad. Algirdas Gaižutis *Visuotinės lietuvių enciklopedijos* pirmojo tomo pasirodymą įvertino kaip labai reikšmingą įvykį. Ši *Enciklopedija* pasirodė, palyginti su prieš tai buvusiomis, visiškai kitomis sąlygomis, atsiskleidus kitam tautos

gyvenimo būdai. Viceprezidentas atkreipė dėmesį į gana sudėtingą ir komplikuotą visuotinių enciklopedijų rengimo darbą – tai itin brangus žanras, moksliniu atžvilgiu ypatingas ir nepakartojamas. Viceprezidentas pirmąjį tomą vertino palankiai ir džiaugdamasis, bet kartu pripažino, jog vertinti

Visuotinės lietuvių enciklopedijos pirmojo tomo aptarimas tęsiasi ir renginiui pasibaigus: Lietuvos MA tikrasis narys Antanas Kudzytis ir VLE vyriausiasis redaktorius Antanas Račis

galima labai įvairiais požiūrais: atsižvelgiant į atskiras dedamąsias dalis, personalijas, istorinių įvykių aprašymą ir daugybę kitų dalykų. Vien recenziją apie *Enciklopediją* parašyti, pasak A. Gaižučio, keblus dalykas (pats akademikas jau spėjo parašyti recenziją *Kultūros*

barams), nes reikia daug išmanyti, turėti įžvalgų ir pan., o ką jau bekalbėti apie sudėtingą visą *Enciklopedijos* kūrimo procesą.

Toliau apie Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto veiklą bei problemas kalbėjo šio Instituto direktorius Rimantas Kareckas. Naujo-

sios *Enciklopedijos* rengimo principus pristatė Instituto direktoriaus pavaduotojas redakciniam darbui, *Visuotinės lietuvių enciklopedijos* vyriausiasis redaktorius Antanas Račis bei redakcinės tarybos pirmininkas dr. Juozas Tumelis.

Nukelta į 8-9 p.

Ekologų tyrimai svarbūs Lietuvai ir Europos Sąjungai

Žymena – dar vienas naujas lietuviškas ekologijos mokslo terminas, atitinkantis angliškąjį *biomarker*. Biologiniuose objektuose aptinkamos tokios žymenos ekologams labai daug pasako apie aplinką, kurioje organizmas gyvena. Jos pasako apie toje aplinkoje esančius teršalus, apie jų neigiamą poveikį gyviesiems organizmams.

Jau gerą dešimtmetį vandenyje gyvenančių organizmų žymenas tyrinėja Ekologijos instituto vyriausioji mokslinė bendradarbė habil. dr. Janina Baršienė. Ne kartą drąsiai keitėsi tyrimo objektus bei metodus ji visada sugebėjo atsidurti pačių aktualiausių savo srities mokslo problemų sūkurėje. Ir ne

tik susijusių su tarša, jos poveikiu Lietuvos gyvatai gamtai. Vien per pastaruosius 10-15 metų aplinkos taršos klausimus ji tyrinėjo Vokietijoje, Ispanijoje, Lenkijoje, Bulgarijoje, Rusijoje, JAV, Šveicarijoje. Jei prie šių šalių pavadinimų pridėtu dar ir universitetų vardus, susidarytų tikrai ilga virtinė, pabostų ir skaityti, tad paminėsime tik kelis: Ciuricho, Montanos, Barselonos, Valensijos. Paskutiniuosiuose spėta net ispanų kalbos išmokti – ne tik susikalbėti ar skaityti, bet ir rašyti. Porą mokslinių darbų Janina Baršienė paskelbė ispanų kalba.

Šiuo metu Janina Baršienė taip pat yra aktualiausių mokslinių problemų sūkurėje. Ji su dar vienuoli-

kos šalių mokslininkais dalyvauja Europos Komisijos finansuojamame FP-5 programos projekte, angliškai sutrumpintai vadinamame BEEP (pirmosios žodžių *Biological Effects of Environmental Pollution* raidės). Lietuviškai šio projekto sutrumpintą pavadinimą galėtume versti taip: *aplinkos taršos biologinis poveikis*. Visas pavadinimas – *Aplinkos taršos biologinis poveikis jūrų priekrančių ekosistemoje*. Šioje srityje visiems projekto dalyviams darbų bus iki kaklo, nors visi partneriai – patyrę, plačiai žinomi specialistai. Tarp 12 projektą vykdančių šalių tik 2 tėra iš buvusio Rytų bloko – tai Lenkija ir Lietuva.

Nukelta į 14 p.

VLE redakcinės tarybos pirmininkas dr. Juozas Tumelis teigė, jog Enciklopedijai atrenkant straipsnius nereikia jų traukti ant vieno kurpalio

2, 16 p.

MOKSLINĖ VEIKLA AR MENINĖ KŪRYBA?

4-5 p.

KAD ATMINTIS NEBLĖSTŲ

6-7 p.

PRISIMENAME STANISLAVĄ IR JUZEFĄ MACKEVIČIUS

10-11 p.

IŠAUGUSI IŠ ETNINĖS KULTŪROS GELMIŲ

15 p.

„MOKSLO ĮVAIROVĖS“ PUSLAPYJE – APIE LAZERIUS

MOKSLINĖ VEIKLA AR MENINĖ KŪRYBA?

POLEMINĖS PASTABOS APIE MOKSLINĖS VEIKLOS VERTINIMĄ

Prof. habil. dr. (humanitariniai mokslai) Romualdas Apanavičius

Prof. habil. dr. (fiziniai mokslai) Valdas Laurinavičius

Pastarąjį dešimtmetį aktyviai formavosi Lietuvos mokslo ir studijų sistema. Atsisakyta iki tol buvusių vienkopinių studijų ir pereita prie trijų pakopų, pakeisti mokslo laipsniai. Priimti mokslo laipsnių ir pedagoginių mokslo vardų suteikimo valstybiniai reikalavimai, jie taisyti ir tobulinti, tobulinami ir dabar, tačiau išliko bendri visoms Lietuvoje plėtojamoms mokslo sritims ir kryptims. Nustatytos ir mokslininkų kvalifikacijos bei mokslo ir studijų institucijų vertinimo taisyklės, kuriose visų mokslo sričių veikla daugiau ar mažiau vertinama vienodai. Tačiau nuo 2001 m. pradėtos daryti LR Vyriausybės dokumentais numatytos išimties. LR Vyriausybė 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 897 Dėl doktorantūros nuostatų patvirtinimo šitokią išimtį numatė humanitarinių mokslų srities filologijos krypties lietuvių literatūros

šakos doktorantams ir jų vadovams. Jiems netaikomas reikalavimas skelbti publikacijas Amerikos informacijos instituto sąrašė esančiuose leidiniuose, kai iš kitų mokslo sričių doktorantų reikalaujama bent vieno straipsnio šitokiuose leidiniuose, numatant galimybę Lietuvos mokslo tarybos teikimu atidėti šį reikalavimą iki 2009 m. sausio 1 d. Visų kitų mokslo sričių ir kryptių doktorantų vadovams Lietuvos mokslo tarybos teikimu iki 2006 m. sausio 1 d. šis reikalavimas irgi gali būti netaikomas. Doktorantai ir jų vadovai tada gali skelbti publikacijas Mokslo ir studijų departamento patvirtinto sąrašo leidiniuose.

Tai gi po daugiau nei dešimtmetį trukusios mokslo ir studijų sistemos reformos vėl grįžtama prie išskirtinumo, pirmiausia ji numatant humanitarinių mokslų atstovams. Šitai stiprina tikslųjų ir humanitarinių bei socialinių mokslų tyrinėtojų priešpriešą. Nesutariama ne tik dėl mokslinės veiklos ir jos rezultatų, bet netgi dėl metodikos, tyrimų objekto ir pačių mokslinių tyrimų apibrėžimo.

Tikslųjų mokslų atstovai įsitikinę, kad mokslinė veikla yra tikrovės pažinimo procesas, kurio tikslas – gauti kuo objektyvesnių žinių. Būtent objektyvumas ir yra šių mokslų metodikos pagrindas bei veiklos variklis. Siekiant didesnio objektyvumo pasitelkiami sudėtingi skaičiavimo ir duomenų patikrinimo būdai, taip pat kitų mokslų metodai. Tačiau ir esant gana patikimiems mokslo žinių gavimo kriterijams nelengva išvengti subjektyvumo, todėl tikslųjų mokslų tyrimuose į objektyvumą kreipiamas bene didžiausias dėmesys.

Lietuvos mokslo tarybos Mokslininkų kvalifikacijos komisijai vertinant, kaip apgintos daktaro disertacijos bei habilitaciniai darbai atitinka LR Vyriausybės patvirtintus reikalavimus, mokslinio objektyvumo problema dažniausiai iškyla, kai valstybiniam registravimui teikiami humanitarinių ir socialinių mokslų sričių darbai. Tai stebima nagrinėjant humanitarinių mokslų filologijos krypties lietuvių literatūros šakos, istorijos, filosofijos, menotyros, taip pat socialinių mokslų edukologijos, teisės, ekonomikos kryptių darbus. Gilinant šį sričių darbų, neretai iškyla klausimas: kas tai – mokslinės veiklos rezultatas ar meninė kūryba? Kad tai mokslinės veiklos rezultatas, turėtų byloti jau pats tokios veiklos pobūdis – disertacijos, tačiau objektyvumo stoka ir subjektyvus nuomonės reiškinys verčia šiuos darbus gretinti su menine kūryba ar publicistika, kuri, kaip žinome, nėra vien tik tikrovės objektyvaus pažinimo, bet ir jos subjektyvaus atspindžio išraiška.

Bet kokio mokslinio darbo, straipsnio, paraiškos grantui, taip pat ir disertacijos bei habilitacinio darbo rezultatas yra tam tikrų tikslingų tyrimų apibendrinimas. Moksliniame darbe turi būti pateikiami aiškūs atsakymai į šiuos klausimus:

- koks yra šio mokslinio darbo tikslas;
- kas nagrinėjama klausimu jau žinoma pasaulyje;
- kokios su šiuo klausimu susijusios problemos dar neišsprendžios;
- kokia problemos dalis (ar visa

problema) bus sprendžiama;

– kokie būtini eksperimentiniai tyrimai ir kitokie darbai numatomi atlikti, kokia taikoma tyrimų metodika;

– kokia tyrimų medžiaga, jos apimtis,

– kokie yra tyrimų rezultatai, jų patikimumas, kaip jie siejami su ankstesnių tyrinėtojų rezultatais;

– ką naujo tos mokslo srities arba krypties (šakos) mokslui duoda gauti rezultatai, kokios iš to padaromos išvados, kaip jos praplečia turimas žinias.

Jei darbas rengiamas nesilaikant panašios tvarkos arba jame nėra aiškaus atsakymo į šiuos klausimus, tokio darbo mokslininkas abejotinas. Panašių trūkumų turinčius straipsnius, monografijų ar kt. veikalų rankraščius redakcijos siūlo tobulinti arba visai perdirbti, o disertacijos ir habilitaciniai darbai paprastai neteikiami gynimui.

Susidaro įspūdis, kad humanitarinių ir socialinių mokslų tyrimuose šitokie reikalavimai arba visai netaikomi, arba taikomi pernelyg menkai. Labai dažnai būna neaišku, ką norima ir siekiama išnagrinėti, nes tyrimų tikslas ir uždaviniai arba visai neapibrėžiami, arba nusakomi miglotai. Dar sunkiau disertacijose, habilitaciniuose darbuose, habilitacijai teikiamose monografijose suvokti, kas šiuo klausimu jau padaryta pasaulio tos srities arba krypties (šakos) moksle. Pasaulio tyrimai arba visai neapžvelgti, arba pasitenkinama tik autorių pavardžių paminėjimu, neaptariant ir neįvertinant jų darbų. Atrodo, kad Lietuvos mokslininkai visai nesidomi, ką jų kolegos tyrinėja ne tik toli pasaulyje, bet netgi kaimyninėse šalyse. Neaišku, kokios su šiuo klausimu susijusios problemos dar neišsprendžios ir kodėl jas būtina gvildinti Lietuvoje. Šitokios mintys ypač kyla vertinant literatūrologijos darbus, kuriuose nagrinėjama, pavyzdžiui, pasaulinio garso norvegų dramaturgo H. Ibseno arba vokiečių rašytojo T. Mano kūryba. Net ir menkai literatūrologijos mokslą išmanančiam atrodo, kad apie šiuos korifėjus pasaulyje jau parašyti kalnai knygų, straipsnių, disertacijų, kuriose

jų kūryba išnagrinėta įvairiausiai pozicijomis. O lietuvių tyrinėtojams tai atrodo nežinoma.

Humanitarinių ir socialinių mokslų darbuose vengiama aiškiai apibrėžti tyrimų medžiagą, jos apimtį. Socialinių mokslų atstovai, taikydami apklausos, statistikos ir kt. metodus, neretai pasitenkina itin mažomis respondentų grupėmis, deramai neatspindinčiomis tiriamos problemos sudėtingumo. Labai dažnai pasikliaujama kitų autorių darbų arba normatyvinių aktų aptarimu, pateikiant vadovėlinio pobūdžio išvadas, kurios numanomos ir be išsamesnio tyrimo. Tai būdinga edukologijos, teisės, netgi sociologijos ir ekonomikos kryptių darbams, nors apginama ir rimtų šių kryptių darbų. Tenka pastebėti, kad Lietuvos mokslo tarybos Mokslininkų kvalifikacijos komisijai prieš keletus metus išnagrinėjus edukologijos krypties apgintų darbų kokybę, o išvadas ir rekomendacijas, kaip juos gerinti, pateikus visoms Lietuvos mokslo ir studijų institucijoms, šios krypties darbai pagerėjo. Jau mažiau vietos skiriama kitų autorių darbų, normatyvinių aktų turinui perpasakoti, kuris iki tol neretai sudarydavo didžiąją dalį disertacijos, labiau kliaujamasi savarankiškais tyrimais, nors išvados ir tyrimų rezultatai dar vis panašūs į vadovėlių tiesas. Panašūs ir teisės krypties darbai, kuriuose didžiausias dėmesys kreipiamas ne naujiems duomenims gauti, jiems analizuoti ir apibendrinti, bet įvairiems teisės aktams aptarti. Susidaro įspūdis, kad kai kurie teisininkai nesuvokia skirtumo tarp teisės mokslo ir teisinės sistemos aiškinimo.

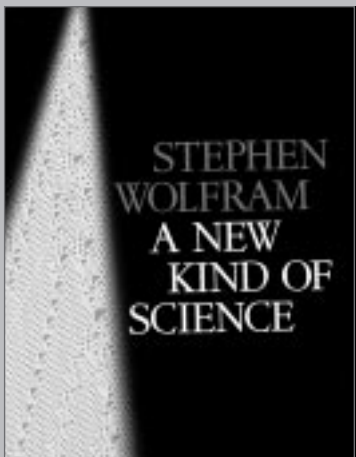
Humanitarinių mokslų darbuose dažniausiai apsieinama be elementariausios statistikos pateikimo, anketaavimo ir kt. naujų duomenų gavimo būdų. Tyrimų medžiaga ir duomenys arba visai neaptariami, arba jie būna paimti iš kitų autorių darbų, archyvų, rankraštytųjų ir kt. šaltinių, nesistengiant nurodyti jų apimties, skaičiaus, naujumo ir kt. Todėl susidaro įspūdis, kad humanitarinių mokslų darbuose minimaliai pasitelkta tyrimų medžiaga naudojama tik kaip atspirties taškas apmąstymams ir subjektyvios nuomonės reiškiniumi, nesistengiama šios nuomonės pagrįsti objektyviais duomenimis. Pagal tai darbai labiau panašūs ne į mokslo, bet į meno veikalus, nes sunku suvokti, kuo apgintos disertacijos, habilitaciniai darbai, gynimui teiktos monografijos ir straipsniai skiriasi nuo meninės beletristikos, o pačiu geriausiu atveju – nuo mokslų populiarinančios publicistikos.

Pateikdami tyrimų rezultatus ir išvadas humanitarinių ir socialinių mokslų atstovai vengia jas gretinti su kitų tyrėjų prieš tai gautais rezultatais, todėl neaišku, kaip tyrimai praplečia turimas žinias, pagaliau ką naujo duoda šie tyrimai. Rezultatus gretinti su kitų tyrėjų išvadomis vengiama todėl, kad darbuose dažniausiai neapžvelgti platesni tyrimai, todėl ir gretinti nebelieka su kuo. Tyrimai klimpstą į savitiksliškumą ir savęs izoliaciją. Tikriausiai tai ir yra pagrindinė priežastis, dėl kurios humanitarinių ir socialinių mokslų atstovai vangiai integruojasi į pasaulio mokslą, vengia skelbti publikacijas tarptautiniuose mokslo leidiniuose, dažniausiai apsiribodami tik Lietuvos mokslo spauda. Tą ypač parodė valstybinių mokslo institutų 1995-1997 m. mokslinės veiklos vertinimas, pagal kurį humanitarinių ir socialinių mokslų institutų ir padalinių tyrimuose akivaizdžiai sprendžiamos tik Lietuvos problemos.

Aptarti nesklaidumai būdingi ne vien tik humanitarinių ir socialinių mokslų veiklai. Panašūs dalykai

Nukelta į 16 p.

Stephen Wolfram knyga *Naujo pobūdžio mokslas*

Naujosios knygos viršelis

2002 m. gegužės 14 d. išleista nauja Stepheno Wolframo knyga intriguojančiu pavadinimu *Naujo pobūdžio mokslas (A New Kind of Science)*. Tai 20 metų individualaus

neeilinės asmenybės mokslinio darbo rezultatas. Stephenas Wolfram vieną savo knygos egzempliorių padovanojo ir Lietuvos mokslininkų sąjungai, kuri yra oficialus Wolfram Research Inc. atstovas Lietuvoje. Autorių, jo knygą ir svarbiausias mokslines idėjas išsamiau pristatysime artimiausiam *Mokslo Lietuvos* numeryje. Nekantraujantys jau nuo kitos savaitės galės ir patys pavartyti šią knygą Teorinės fizikos ir astronomijos instituto bibliotekos skaitykloje, Goštauto g. 12. Reklaminės informacijos anglų kalba galite surasti knygos svetainėje: <http://www.wolframscience.com>

Dr. Artūras Acus
Dr. Vygintas Gontis
Teorinės fizikos ir astronomijos institutas

LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 28 d. 16 val. Lietuvos teisės universitete (Ateities g. 20, Vilnius) **GIEDRĖ LASTAUSKIENĖ** gins daktaro disertaciją eksterne „**TEISINĖS SANKCIJOS KAIP TEISINIO TEKSTO ELEMENTAS IR TEISINIŲ IMPERATYVŲ GARANTAS**“ (socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas –

doc. dr. **Egidijus KŪRIS** (Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Nariai:

prof. habil. dr. **Mindaugas MAKSIMAITIS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S),

prof. habil. dr. **Alfonsas VAIŠVILA** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S),

prof. habil. dr. **Stasys VANSEVIČIUS** (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, istorija, 05 H),

prof. habil. dr. **Pranciškus Stanislovas VITKEVIČIUS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Oponentai:

prof. habil. dr. **Viktoras JUSTICKIS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S),

doc. dr. **Vytautas NEKROŠIUS** (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo ir Lietuvos teisės universiteto bibliotekose.

Rektorius

LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTAS

praneša, kad 2002 m. birželio 25 d. 15 val. Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto salėje (Antakalnio g. 6, Vilnius) viešai bus ginama **LAIMUTĖS TIDIKYTĖS** daktaro disertacija „**JULIUS KAUPAS: GYVENIMAS IR KŪRYBA**“ (humanitariniai mokslai, filologija, 04 H, lietuvių literatūra, H 5903).

Doktorantūros komiteto pirmininkas –

dr. **Rimantas SKEIVYS** (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H).

Nariai:

prof. habil. dr. **Juozapas GIRDZIJAUSKAS** (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);

prof. habil. dr. **Leonas GUDAITIS** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);

dr. **Aušra JURGUTIENĖ** (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);

prof. akad. **Leonardas SAUKA** (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H).

Oponentai:

prof. habil. dr. **Vitas AREŠKA** (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);

dr. **Dalia KUIZINIENĖ** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H).

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto bei Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekose.

Direktorius Algis Kalėda

Jau atstatomi Valdovų rūmai

2002 m. gegužės 10-oji gali tapti reikšminga diena Lietuvos valstybingumo atkūrimo istorijoje. Šią dieną iškilmingai paskelbta, jog pradėti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų Vilniaus Žemutinės pilies teritorijoje atstatymo darbai. Vilniaus pilių globėjas Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas Algirdas Mykolas Brazauskas ir Vilniaus miesto meras Artūras Zuokas nuleido kapsulę su pasirašytoju raštu apie pradedamus Valdovų rūmų atstatymo darbus ir poeto Justino Marcinkevičiaus eilėraščiu *Lietuva į aštuonių metrų gylio gręžinį*. Rūmai bus atkurti iki 2009 metų, kai švęsime Lietuvos vardo pirmojo paminėjimo istoriniuose šaltiniuose tūkstantmečio sukaktį. Lietuvos tūkstantmečio minėjimas numatytas atkurtuose Valdovų rūmuose.

Kad rūmai taptų Tautos namais

Akinančiai skausi gegužės 10-oji padovanojo daug jaudinančių akimirų. Yra apie ką ir pamąstyti. Iki 2009 m., kol bus atkurti Valdovų rūmai ir vyks atidarymo iškilmės, daug Neries ir Vilnios vandenų nutekės, tikriausiai ateis naujas ir be skrupulų tautos elitas, tad paprastiesiems mirtingiesiems toli

tos sąžinės ir gerumo įsikūnijimas amžiną atilsį Monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas? Pirmiausia reikėtų, kad į atidarymo iškilmes galėtų atvykti ir dalyvauti kiekvienas norintis. Kaip tai įgyvendinti, dar galima mąstyti išties septynerius metus.

Gal pavyktų pasinaudoti kai kuriais rūmų atkūrimo pradžios gegužės 10 d. atradimais, paprastais, bet tuo ir patraukliais, nes didelės tiesos daž-

bė Lietuvos skautijos atstovas Darius Rimonis, kuris mokosi sostinės Užupyje esančioje Petro Vileišio vidurinėje mokykloje. Toliau kiekvienas ejo pro buvusios Žemutinės pilies liekanas, rūsius ir pamatus, iš kurių tarsi sėmėsi stiprybės ir tikėjimo, kad šiuos griuvėsius gal mato paskutinį kartą, nes greitai virš jų pradės kilti didingas statinys.

Štai panašiai, tik jau per atkurtų rūmų menes ir sales įžengs ir Lietuvos tūkstantmečio minėjimo iškilmių dalyviai. Tikriausiai galės nusileisti ir į požemius, iki rūmų pamatų, nuo kurių dabar juk ir prasideda atstatymo darbai.

Ant Sąjūdžio sparnų pakylėta

Ką mums, stovintiems ant globalizacijos slenkščio, o gal viena koja jau spėjusiems tą slenkštį peržengti, ir mus šioje žemėje pakeisiantiems reikš ateiityje tie atstatytieji Valdovų rūmai? Neabejotinai reikš daug, bet šiandien drąsiai galima pasakyti, ko tikrai nereikš: tai lietuvių nuolankumo būsimiesiems valdovams. Net jeigu jie ir bus į valdovus pakylėti pačiais demokratiškiausiais rinkimais ir piliečių daugumos valia. Būtų gerai, jei žodis valdovas ateityje būtų suvokiamas ir vartojamas tik istorine prasme, kaip seniai praėjusių ir nebesugražinamų laikų sąvoka. Tik tada Valdovų rūmų atstatymas įgis savo gilią ir tikrą prasmę, taps ne valstybės prievartos įnagio, ne didžiūnų galios ir nepasiekiamumo įrodymu, o nesunaikinamos istorinės atminties simboliu.

Mintis atstatyti šiuos rūmus gimė tarp inteligentijos, o savo realią išraišką įgijo kartu su Sąjūdžio skelbiamomis idėjomis. Šiandien, ko gero, daug kas nustebtų, išgiręs, jog 1988 m. visa Lietuva alsavo vienu alsavimu: atkurti Vilniaus Žemutinės pilies Valdovų rūmus atrodė svarbu, būtina, pati ši idėja buvo suvokiama kaip tautos ir valstybės gyvybingumo deklaracija, kūrybinių galių viršenybės prieš prievartą ir barbarybę pasireiškimas. Tokia tuo metu buvo tautos vinybė, kurios išraiška buvo ir troškimas atstatyti Valdovų rūmus. Tuo vieningu tautos alsavimu, siekiu atstatyti šiuos rūmus, atrodo, buvo nustebintas net pirmasis Lietuvos kultūros fondo vadovas amžiną atilsį prof. Česlovas Kudaba. Šitai priminė Lietuvos dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys, taip pat neslėpęs, kad įgijus nepriklausomybę laikui bėgant pati šių rūmų atstatymo idėja patyrė ne vieną išbandymą, atsirado atstatymo priešininkų, nors daug daugiau liko šalininkų.

Apie pragmatškumą

Kokius argumentus kėlė priešininkai? Kad pensijos menkos, atlyginimai maži, o daugelis žmonių Tėvynėje apskritai neturi darbo. Žodžiu, palauki-

Valdovų rūmų atkūrimo darbų pradžios iškilmių metu Ministras Pirmininkas Algirdas Brazauskas (dešinėje) ir Vilniaus miesto meras Artūras Zuokas įleidžia kapsulę su Valdovų rūmų atkūrimo aktu ir poeto Justino Marcinkevičiaus eilėraščiu Lietuva į aštuonių metrų gylio gręžinį

me geresnių, sotesnių laikų, o tada jau pilsis ir rūmus pradėsime atstatinėti. Tik ar kada tie visuotinio sotumo laikai Lietuvoje yra buvę per visą tūkstančio metų istoriją? Vargu bau, nenusimato ir ateityje. Gal kam ir buvo, kitiems gal ir yra sotūs, bet ar daugeliui? Toli gražu, jei nuo 200 iki 300 tūkst. tautiečių ieško laimės užjūriuose ir artimesniuose kraštuose, su Tėvynės materialų iliuzijų nesieja. Tik ar visada reikėtų sieti? Kas lietuvių įpratino į Tėvynę žiūrėti kaip į galinčią duoti ir būtina turinčią tik duoti?

Jeigu perdėm pragmatšku požiūriu visada būtų vadovautasi, tai ligi šiol Vilniaus nepuoštų nė viena bažnyčia, nes jos statybai reikalingas lėšas verčiau juk galima buvo skirti pavargėlių ir beglobių senelių šalpai, ligonių daliai pagelbėti, o gal prekybai ar miestą

žingsnio praktinę vertę ir naudą. Tai laikmečio poreikis, kuriam būtų sunku nepaklusti. Todėl kartu su Dailės muziejaus direktoriumi R. Budriu skubame priminti, jog atkurtoje istorinių rūmų erdvėje bus sutelkti ir eksponuojami svarbiausi Lietuvos valstybingumo ženklai, kurie kartų kartoms liudys apie mūsų valstybę. Globalizacijos vėjų gairinamiems mūsų vaikams ir vaikaičiams tie valstybingumo ženklai ir simboliai primins tūkstantmetę Lietuvos istoriją, jos atradimus ir praradimus. Iš tų ženklų jie semsis pasitikėjimo savo dabarties darbams ir tikėjimo ateitimi.

Tik ar viso to reikės mūsų ai-niams? Jau visai kito lygmens klausimas, į kurį šiandien gal nereikėtų ieškoti atsakymo. Šiandien svarbu tai, kad mūsų karta ramia sąžine galės

Pasvalio krašto sūnui verslininkui Juozui Kazickui iš JAV (kairėje) nekyla abejonių, kad reikia remti Valdovų rūmų atstatymą; greta – Valdovų rūmų paramos fondo valdybos pirmininkas Edmundas Kulikauskas

Poetas Justinas Marcinkevičius, kurio eilėraštis Lietuva įleistas į rūmų pamatų 8 m gylio gręžinį, ir Lietuvos dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys Valdovų rūmų atstatymo pradžios šventėje

Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko patarėjui Algirdui Vapšuiui, Ministrui Pirmininkui Algirdui Brazauskui ir dailininkui bei kolekcininkui Kazimierui Varneliui ši diena yra didelė šventė

gražu ne į visas iškilmes, ko gero, pavyks patekti. Kas turi būti padaryta, kad atkurieji Valdovų rūmai išties taptų Tautos namais, kaip to geidė mūsų tau-

niausiai būna labai nesudėtingos ir visiems lengvai suvokiamos?

Prie simbolių Valdovų rūmų vartų kiekvieną ateinantį pasitiko ir pager-

Iš praeities į ateitį

turtinančiam verslui skatinti. Bet kažkodėl vilniečiai nuo XIV a. kitaip darė – nejaugi būtų buvę kokie nesusivokėliai? Gerai, kad tokie buvo, o ne kito-kie. Išivaizduokime, kad pragmatiškas požiūris būtų nugalėjęs. Kas tada? Nyki ir neišvaizdi šiandien būtų Vilniaus senamiesčio panorama be gotikinių ir barokinių bažnyčių siluetų, į dangų šaunančių bokštų, apie kurių praktinę vertę ir reikšmę vilniečiai nesusimątydavo, nes statė Dievo ir savo miesto garbei.

Atsakomybė už dabartį ir praeitį

Skirtingai nuo senovės vilniečių, mes apskaičiuojame kiekvieno savo

tarti padariusi visa, kas buvo jos valioje ir pagal jos jėgas, gal net siek tiek ir daugiau, bet ir apie šių pastangų prasmę tegu spręs kitos kartos.

Aš manau, kad kiekviena tauta turi jausti atsakomybę už savo dabartį, bet ne mažiau – už savo istorinę praeitį, – Valdovų rūmų atstatymo pradžios renginyje kalbėjo Lietuvos Respublikos Ministrų Tarybos Pirmininkas Algirdas Brazauskas, kuriam ši diena turėjo būti itin reikšminga, kaip vieno iš savo didžiausių darbų įgyvendinimo pradžios diena. Iš profesijos inžinierius statybininkas A. Brazauskas dirbo savo statytojo darbą net ir vadovaudamas Vyriausybei. Pašaukimas –

Nukelta į 20 p.

Desmidiacėjų tyrimų vertinti nesiryžtų

Ko reikia, norint parašyti ar parengti vykusią knygą apie vieną ar kitą žemės ūkio mokslo vagą variusį asmenį?

Pirmiausia reikia tą žmogų ir mokslininką gerbti bei suvokti jo darbų vertę. Galima ir vienatystė, bet norint išvengti subjektyvumo ir parašyti vykusią knygą reikia, kad bendradarbiautų bent du artimi žmonės, susieti bendra specialybe. Tegul tai bus ir siauros srities žinovai, bet jie galės pasitarti, diskutuoti ir apibendrinti, įvertinti mokslininko palikimą. Agrariniai mokslai yra nepaprastai daug apimanti ir sudėtinga sritis. Nors ji labai plati, bet ir tai toli gražu ne visą žemės ūkį aprėpia. Kas yra agronomija? Tai ir sodininkystė, daržininkystė, gėlininkystė, žemdirbystė, augalininkystė, dirvotyra, agrochemija, augalų apsauga, net bitininkystė...

Tikriausiai galime pasirinkti vieną kurią nors konkrečią veiklos sritį ir parodyti joje veikusį asmenį. Ar žmogaus, specialisto, asmenybės, mokslininko pilnatvei to nepakaktų? Juk žmogaus savybės, išsilavinimas, požiūris į vieną ar kitą veiklos sritį atsiskleidžia dirbant bet kurį darbą.

Nebus viso ir tikro vaizdo. Bus, kaip Jūs pasakėte, tam tikro pjūvio vaizdas. Pilnatvei atskleisti to per mažą. Dažniausiai knygoje stengiuosi parodyti visą žmogaus genealogiją, jo kilmę, kelią į aukštąjį mokslą, studijas – man tai artima, kadangi pats visą gyvenimą dirbu aukštojoje mokykloje. Man svarbu, kaip žmogui kilo idėja pasirinkti vieną ar kitą mokslo sritį, kryptį. Bet kai prieinu prie siaurų mokslinio palikimo klausimų, neretai prasideda sunkumai.

Štai kad ir toks konkretus pavyzdys – biologo prof. Vinco Vilkaičio mokslinės biografijos momentas. Jis studijas baigė Berlyno Frydricho Vilhelmo universiteto Filosofijos fakulteto Gamtos skyriuje ir pirmasis iš lietuvių pradėjo tyrinėti melsvadumblius (desmidiacėjas). Aš jokiū būdu negaliu vertinti to mokslinio palikimo, skirto desmidiacėjoms, nes tai siauros srities specialistų, algologų, dalykas. Tėliuosi tam reikalui doc. R. Žukliene, kad ji įvertintų V. Vilkaičio fitopatologinį palikimą. Nepamirškime, kad senosios kartos mokslininkai neapsiribojo siaura sritimi. Gal kas dar prisimena, kad V. Vilkaičis tarpukariu organizavo Kamanų ir Šepetos pelkių tyrimus, ir Žemės ūkio akademija Dotnuvoje garsėjo tiems tyrimams skirtomis monografijomis.

Taigi norėdamas, kad knygoje visapusiškai būtų pristatyta prof. V. Vilkaičio mokslinė veikla, paskatinau doc. Edviną Purviną ir prof. Kazį Brundzą parašyti straipsnį *Pelkėtyros entuziastas*, kuriame jie įvertintų V. Vilkaičį, kaip pelkėtyrininką. K. Brundza kitame straipsnyje jį apibūdina ir kaip desmidiacėjų tyrinėtoją. Arba štai prof. Antanas Minkevičius straipsnyje *Mus jungė mikologijos paslaptys* rašo apie pirmuosius Lietuvoje fitopatologijos straipsnius, kurių autorius buvo prof. V. Vilkaičis. Jis ir laikytinas lietuviškosios fitopatologų mokyklos kūrėju.

Esu labai dėkingas tiems žmonėms, kurie atsiliepia ir raginimus įvertinti kolegų mokslinius pasiekimus, kad galėtume juos tikrai visapusiškai pažinti ir suprasti.

Jeigu ne P. Vasinauskas

Pirmiesiems Lietuvos žemės ūkio mokslo puoselėtojams tarpukariu teko imtis daugybės sričių, nes stigo specialistų ir niekas kitas be jų tą darbą negalėjo atlikti. Matyt, tai irgi

Kad atmintis neblėstų

Mokslo Lietuvos pašnekovas – Lietuvos žemės ūkio universiteto Agronomijos fakulteto Dirvotyros ir agrochemijos katedros vedėjas prof. habil. dr. Algirdas Juozas MOTUZAS. Jis yra Lietuvos dirvožemininkų draugijos pirmininkas, Tarptautinės dirvožemininkų ir Lietuvos mokslo istorikų asociacijų narys. Parašė tris dirvožemio ekologijos ir agronomijos mokslotyros srities monografijas, parengė Lietuvos dirvožemių naujosios klasifikacijos lietuvišką nomenklatūrą. Yra parengęs 5 mokslo istorijos knygas apie LŽŪ. Keturi iš jų skirtos profesoriams: Profesorius Viktoras Ruokis (su Viktoru Danilevičiumi, 1982), Profesorius Vincas Vilkaičis (1991), Profesorius Juozas Tonkūnas (1993) ir Profesorius Petras Vasinauskas (1998).

Žinoma, apie tas knygas pirmiausia ir rūpėjo LŽŪU metraštininko paklausti. Tuo labiau kad tai dar ne pabaiga.

skatino plėsti savo veiklos interesus?

Nuo to jie niekur negalėjo dingti. Štai kad ir šviesaus atminimo prof. Petras Vasinauskas. Jį prof. Antanas Stancevičius, prof. Leonas Kadžiulis ir prof. Vaclovas Petraitis vadina Lietuvos žemdirbystės mokslo grindėju, minimalaus žemės dirbimo pradininku ir teorijos kūrėju Lietuvoje, už darbų visumą laiko jį įžymiu Lietuvos žemės ūkio mokslo organizatoriumi.

Ar šiuo metu turime šalyje panašaus

P. Vasinauskas visa esybe rūpinosi kaimo žmogumi. Deja, šiandien aš nematau tokių asmenybių, kurios šitaip rūpintųsi kaimo žmogumi.

Kai kas dar prisimena, kad P. Vasinauskas buvo LKP CK pirmojo sekretoriaus Antano Sniečkaus patarėjas žemės ūkio klausimais, sėdėdavo jam iš dešinės. Bet jis net nebuvo partinis. Ir nejučiomis kyla toks klausimas: ar prof. P. Vasinauskas tiek daug pasitarnavo Lietuvos žemės ūkiui todėl, kad sugebėjo ir mokėjo

kodamas to dokumento. Jeigu ne, gal vėl patirsiu džiaugsmo dirbdamas archyvų skaityklose, sklidinose paslėptų dvasinių turtų auros...

Svarbi kiekviena asmeninė patirtis

Žmonių atmintis yra tarsi birus smėlis. Tad ir Jūsų dirbamas darbas, parengtos mokslotyros knygos, Profesoriau, padeda tą lakų smėlį sustabdyti. Kaip Jums atrodo, ar metams bėgant dėme-

Prie prof. Viktoro Ruokio biusto: prof. Mečislovas Vaičys, akad. Veronika Vasiliauskienė, prof. Algirdas Juozas Motuzas, doc. Vanda Buivydytė ir prof. Irena Eitminavičiūtė

užmojo žemės ūkio mokslo organizatorių? Ar dabartiniams mūsų mokslo žmonėms tiktų toks apibūdinimas?

Manau, tiktų apibūdinti akad. Veroniką Vasiliauskienę. Labai stipri asmenybė ir mokslininkė, nemenkesnė už P. Vasinauską žemės ūkio mokslo organizatorė. Bet tai, kad subyrėjo Žemdirbystės instituto Vokės filialo Dirvožemio skyrius – didžiulis nuostolis mūsų žemės ūkio mokslui. Šitai sakiau ir sakysiu. Oten buvo toks puikus dirvožemio fizikos centras.

Tačiau dabartiniams mokslininkams, kad ir kokie stiprūs jie būtų, ar pavyksta daryti tokią įtaką, kokią darė kad ir mūsų geru žodžiu prisimenamas prof. Petras Vasinauskas? Gal pati mokslo reikšmė šalies gyvenime jau nebe ta?

Prof. P. Vasinauskas ne tik pats užsiėmė moksline veikla, bet ir organizavo institutus, bandymų stotis, o pokariu stengėsi visa tai išlaikyti. Jeigu ne P. Vasinauskas, tų tarpukariu įkurtų bandymų stočių veikiausiai būtų nelikę. Profesorius visą žemdirbystės instituto sistemą buvo išstudijavęs iki panagių ir ją pagrindė, kad gyvuotų. P. Vasinausko ant gerų bėgių pastatytas Žemdirbystės institutas tarsi savaime važiavo. Taip, tai buvo kolūkinė sistema, bet kiek daug profesorius padarė, kad socialinė Lietuvos kaimo raida būtų sklaidi, kad kaimo žmogus turėtų kuo geresnes darbo ir gyvenimo sąlygas.

tuometinei valdžiai įrodyti būtinybę rūpintis valstietija, ar jis būtų daugiau pasiekęs mosuodamas kumščiais jos panosėje?

Dingo dvyliktasis apaštalas

Ne šio pokalbio tikslas girti ar peikti A. Sniečką, bet kilęs iš turtingo Šakių krašto ūkininko šeimos išsaugojo tą valstietišką savimone, praktiškumą ir bent jau mūsų kolūkiečių nemokė, kaip geriau kukurūzus auginti.

Prof. P. Vasinauskas buvo labai drąsus. Rašinyje *Rezistencija svetimiems vėjams ir dogmatizmui* L. Kadžiulis prisimena, kaip dvylika Žemdirbystės instituto darbuotojų parašė kolektyvinį laišką Nikitai Chruščiovui. Labai įdomus istorinis faktas! Tačiau, regis, ne taip seniai tai buvo – 1961 metais, dar gyvi tų įvykių liudininkai, o štai vieno tą įžymųjį laišką pasirašiusio žmogaus niekas neprisimena. Skaičius 12 gerai įstrigo visiems atmintin todėl, kad vėliau, kai buvo pasmerkti laišką pasirašiusieji, jie buvo pravardžiuojami Dvylika apaštalu. Institute laiškas su parašais kažkodėl neišliko, pavardės atkuriamos pagal P. Vasinausko ir kai kurių kitų pasirašiusių liudijimą. Bet vieno pavardės neprisimenama. Gyvų iš tą laišką pasirašiusių beliko gal tik pusė. Beldžia viltis, kad kas nors iš dotnuviškių atvers archyvų duris ie-

sys Jūsų sudarytomis knygoms apie Lietuvos žemės ūkio akademijos (universiteto) profesorius didės, o gal mažės?

Tie žmonės, kurie tas knygas atrodė, jas pradeda vartyti, patiria daug malonių ir svarbių atradimų. Ateina nauja karta, jai daug kas nežinoma, jauniems žmonėms naujiena ir tos knygos. Ne tiek jau daug žmonės tą istorinę literatūrą varto, ypač skirtą mokslo istorijos dalykams. Gal kaimų istorijai skirtas knygas ir daugiau žmonių paskaitinėja. Juk ir naujas mokslas – mokslotyra – prasideda nuo mokslo istorijos. O dabar apie Jūsų paminėtą žmogaus atmintį, tą birų laiko smėlį... Man bangu net prisiminti, kad dar suspėdavau pakalbinti žmones, sudėti jų mintis į knygas, o jie mus palikdavo knygoms dar neišėjus. Taip atsitiko su prof. K. Brundza, rengiant spaudai knygą apie prof. V. Vilkaičį, su A. Puidokaite, rengiant knygą apie prof. J. Tonkūną. Dar teberengiu knygą apie prof. B. Baginską, o jau nebėra mano kalbinto jo brolio dr. Vlado Baginsko, nebėra profesoriaus bendražygio doc. A. Žemaičio... Tose knygose bene paskutinės tų žmonių rašytos arba man papasakotos mintys.

Mokslo istorija – labai gerai, bet svarbu, kad nebūtų prarasta kiekvieno mokslininko asmeninė patirtis. Jūs, Profesoriau, ragindamas kitus rašyti apie vieną ar kitą mokslininką, prisidedate atgaivindamas tų žmonių atmintį. Jau

nekalbu apie tai, kad pats esate tarpininkas tarp vyresniosios kartos profesorių, mūsų žemės ūkio mokslo pagrindų kūrėjų, ir ateinančios kartos.

Ištis labai svarbu, kad spėtume užrašyti dar esančių gyvų ar juos pačius paskatintume pasidalyti savo patirtimi ir išmintimi. Kitamet minėsi me buvusio Lietuvos žemės ūkio akademijos (universiteto) Agrochemijos katedros vedėjo prof. habil. dr. Broniaus Baginsko 100 metų sukaktį. Man teko sudaryti P. Vasinausko 90-mečiui, V. Ruokio, J. Tonkūno ir V. Vilkaičio 100-mečiui skirtas knygas, todėl savo katedros profesoriaus, buvusio mano mokytojo ir kolegos B. Baginsko šimtmečiui neišleisti knygos būtų labai neteisinga. Jis buvo prof. V. Ruokio mokinys ir pasekėjas. V. Ruokis vadovavo 32, o B. Baginskas – 40 disertacijų. Mūsų katedroje nebėra prof. V. Ruokio parengtų mokslininkų, bet dar tebedirba prof. B. Baginsko auklėtiniai. Jų ir jaunesniųjų kolegų mokslinio bei pedagoginio potencialo ištakos – šių dviejų profesorių pasėtas gėris, išskiepytas darbštumas ir kūryba.

Buvo miškininkas ir agronomas

Tad gal apie Jūsų profesorių ir pakalbėkime. Kuo ši asmenybė mūsų žemės ūkio mokslui reikšminga? O gal ne tik mokslui?

Prof. B. Baginskas – įvairi ir įdomi, mums labai svarbi asmenybė dar iš tarpukario metų. Jis savo karjerą pradėjo Žemės ūkio akademijoje ir čia ją baigė, darboviečių nekaitaliojo. Nežinau, ar panašiai neatsitiks ir man, nes pradėjęs Akademijoje, ko gero, ir baigsiu iš jos kilusiame universitete.

Taigi parašiau daugiau kaip pusę knygos apie prof. Bronių Baginską. Surinkau daug dokumentų. Dar su velioniu doc. A. Žemaičiu sudarėme ilgą sąrašą asmenų, su kuriais susitikau ir bendravau. Tai vėl bus faktologinė knyga. B. Baginskas pirmasis tyrinėjo Lietuvos smėlingus miško dirvožemius ir 1944 m. Akademijoje apgynė daktaro disertaciją. Mat joje pirmiausia jis baigė miškininkystės, o paskui – ir agronomijos studijas. Vėliau abi šias sritis puikiai derino dirbdamas dirvotyros ir agrochemijos darbus. Bet karo metais sudegė Akademia, o kartu ir bibliotekoje buvusi B. Baginsko disertacija.

Rašant knygą nepakanka bendrų dalykų, reikia ir gyvenimo smulkmenų, detalių. Nedaug kas žino ar žinojo (B. Baginskas mokėjo saugoti informaciją), kad pokariu sovietai tos disertacijos jam nepripažino. Ką padarė B. Baginskas? Jis nenuleido rankų. Kadangi tarpukariu tyrė Kamanų aukštapelkę, tuos duomenis panaudojo naujai disertacijai, gamtamokslinius tyrimus papildęs taikomąja dalimi apie aukštapelkės durpių panaudojimą augalams tręšti. Tai buvo pirmoji pokariu Akademijoje apginta (1948 m.) žemės ūkio mokslų kandidato disertacija.

Esu joniškietis, 2001 m. pavasarį su žmona važiavau tėvelių kapų lankyti. Užvažiavome į Šiaulius, nes turėjau ŽŪA tarpukario studentės Sofijos Murelytės-Dambrauskienės adresą. Ji prieškariu klausėsi B. Baginsko paskaitų, kai šis dar buvo jaunas dėstytojas. Pasirodo, ta moteris mokėsi Akademijoje ne agronomijos, o namų ūkio. B. Baginskas jiems nedaug skaitė, palyginti su tuo, kiek skaitydavo būsimiems agronomams. Bet įdomiausia tai, kad tos prieškarinio Akademijos panelės B. Baginską labai gerbė ir mylėjo. Sakydavo: *ateis mūsų Broniuokas.*

Prezidentūroje studentai gerdavo arbatą

Vien iš šio Jūsų pateikto fakto galima susidaryti nuomonę, jog buvo visai kiti dėstytojų ir studentų tarpusavio santykiai. Matyt, būta mažiau formalumo, daugiau nuoširdumo.

Dotnuvoje buvo akademinė šeima, bet gana izoliuota nuo Kauno. Jeigu kurį savaitgalį neatvažiuodavo kokia nors garsenybė iš Kauno – Kipras Petrauskas, Maironis ar kuris kitas rašytojas – tai tuščias savaitgalis, jaunimui nebūdavo kur dėtis. Studentai turėjo specialias bilietas į Kauną nuolaidas, sėsdavo į traukinuką ir rūkdavo į laikinąją sostinę. Bendraudavo su Vytauto Didžiojo universiteto studentais, nuo 1936 m. – ir su įkurtosios Veterinarijos akademijos jaunimu. Šitaip buvo siekiama palaikyti akademinę dvasiją.

Ir dar kai ką įdomaus papasakojo šiaulietė ponija Sofija Murelytė-Dambrauskienė. Ji ir nemažai kitų studenčių, kurios mokėsi namų ūkio, buvo jaunatietuvės, o jas globojo Lietuvos Respublikos prezidentas Antanas Smetona ir prezidento žmona Sofija Smetonienė. Studentus su Ekselencija siejo artimi ir nuolatiniai ryšiai. Kartą per dvi savaites prezidentas arba prezidento žmona laikė savo pareigą aplankyti savo proteguojamas jaunatietuves Dotnuvoje. Bendraudavo ir šitaip ugdė jaunimą. O dotnuviškės studentės jaunatietuvės – tik įsivaizduokite – atvykusios į Kauną ateidavo į prezidentūrą ir prisistatydavo: esame tokios ir tokios iš Dotnuvos. Tuojau pat būdavo pranešama prezidentui ar jo

kė vaikus ir pasakojo jiems apie gerą šalies vadovų žmogiškąsias savybes. Manau, kad šiais laikais šalies vadovams dažniau reikia pasukti į dulketus kaimo vieškelius.

Dar pridursiu, kad mano Šiauliuose aplankytoji ponija S. Murelytė-Dambrauskienė turėjo puikų balsą ir dainuodavo solo partijas Antano Budriūno vadovaujama Akademijos chore, seniausiame šalies choriame kolektyve, neseniai atšventusiame 80 metų jubiliejų. Jo pirmasis vadovas buvo būsimasis prof. Viktoras Ruokis. Tai jis Dotnuvos žemės ūkio technikumė įsteigė šį chorą. Daugybė įdomių kultūros dalykų...

Didžiausia skola – savo profesoriui

Tai vis tarpukario metai. Reikia suskubti aprašyti, kas dar galima, nes gyvų liudininkų ir tų įvykių dalyvių lieka vis mažiau. O kaip su pokariu, gal čia viskas paprasčiau?

Pokario metais į Lietuvos žemės ūkio akademią dėstyti buvo atsiųsta daug dėstytojų iš Rusijos, visi partorgai buvo rusai. Tą laikmetį gerai aprašė buvęs Akademijos prorektorius prof. Stasys Šimatonis, kuris gerai pažinojo tuos žmones. Rašė ir apie prof. Borisą Šprinką, kuris, regis, buvo Pavolgio vokietis, o vadovavo LŽŪA Traktorių ir automobilių katedrai. B. Šprinkas padarė didelį darbą ugdydamas žemės ūkio inžinerijos specialistus Lietuvoje. Jam vadovaujant žemės ūkio technikos mokslų kandidato disertacijas apgyne 4 ar 5 inžinieriai, apskritai pirmieji šios srities disertantai Lietuvoje. O

reikšmingais laboratorinių analizių duomenimis, paskelbtomis publikacijomis, pranešimais mokslinėse ir gamybinėse konferencijose. Ir niekada nepamiršdavo padėkoti už tai, kad jauni žmonės įvertino ir buvo dėmesingi jo patarimams. Profesorius neleido net abejoti, kad mokslinis darbas yra kūrybos procesas. Jo jautri siela, gebėjimas pastebėti ir džiaugtis, rodos, paprastais gamtos ir žmonių gyvenimo reiškiniais, buvo šaltinis, iš kurio jis sėmėsi gražiausių žodžių ir epitetų, vertindamas mūsų asmeninius laimėjimus. Mums profesorius dėmesys visada buvo brangus. Tačiau didžiausią paskatą darbui turėjo jo pasisakymų pabaigoje išsakyti linkėjimai nesitenkinti tuo, kas pasiekta, ieškoti, kurti ir eiti toliau: užbaigti pradėtą didesnę ar mažesnę publikaciją, disertaciją, po jos nesusistoti, o planuoti naujus asmenybės augimo darbus, skirtus Lietuvos žemės ūkiui ir bendrajai kultūrai kelti. Tai jis sakydavo be dirbtino patoso, natūraliai, bet įtaigiai, skaidrių akių žvilgsniu nužvelgdamas tą, kuriam buvo skirti jo žodžiai. Pasivaišinęs saldumynais prof. B. Baginskas gražiai atsisveikindavo. Jo kėdė užimdavo kiti, bet paliktos gėrio dvasios jį nesugebėdavo nei išsklaidyti, nei pakeisti.

Kokios politikos laikėsi prof. B. Baginskas? Pasiiekti, kad kuo daugiau jaunų mokslininkų, dėstytojų apsigintų disertacijas, įsitvirtintų moksle.

Tačiau kaip šiandienos požiūriu turėtume vertinti tokią, Jūsų žodžiais tariant, mokslo politiką? Juk reikia ne kuo daugiau mokslininkų, apsigynusių disertacijas, bet geriausių, tarptautinį pripažinimą pelniusių ir pan.

Iš tikrųjų šiandien daug ką vertiname visai kitaip. Prof. B. Baginsko Probleminėje mikroelementų tyrimo laboratorijoje pagal panašią bandymų schemą mikrotrašomis buvo tręšiama daug skirtingų augalų: vieni aspirantai (doktorantai) dirbo su javais, kiti – su įvairiomis daržovėmis, kažkas – su obelimis. Surinkdavo daug duomenų, paskelbdavo daug publikacijų, apgindavo daug disertacijų. Beje, knygoje apie prof. B. Baginską bus paskelbta mūsų atlikta jo mokslinio palikimo mokslometrinė analizė. Tikrai išpūdingi jo veiklos rodikliai. Dabar ne visi mokslininkai mėgsta tokią analizę, kai pateikiama neginčijamų faktų ir nutraukiamas gražbylostės šy-

das... Dabar esame maksimalistai: jeigu pasigavome jauną į mokslą linkusį žmogų, tai „sunkiame“ iš jo viską, kas tik įmanoma. O doktorantūros laikas – tik treji metai. Tyrimuose, susietuose su augalų vegetacija, reikia nors trejų metų bandymų. Tad laiko rašyti disertaciją neskirta. Dar negana, doktorantas turi paskelbti straipsnių pripažintuose mokslo žurnaluose, kurių redaktoriai irgi reikalauja apibendrinti kelerių metų duomenis... Agronomijos mokslams tokie reikalavimai ne tik nelogiški, bet ir pragaištingi. O prof. B. Baginskas sugebėjo turėti daug aspirantų (doktorantų), mokėjo prisitaikyti prie to meto sąlygų ir „judinti“ agrochemijos mokslą.

Nepamiršome, kad ir anoje sistemoje buvo aspirantų, ieškančių „laisvės“. Ateina žmogus ir sako: man žinių nereikia – tik vienokio ar kitokio lygio diplomo. Dabar tokie žmonės vadinami naujaisiais lietuviais, norinčiais ir galinčiais viską nupirkti. Bet apie juos knygų nerašysiu.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

LIETUVOS ENERGETIKOS INSTITUTAS

praneša, kad 2002 m. birželio 24 d. 11.00 val. instituto posėdžių salėje (202 kab., Breslaujos g. 3, Kaunas) LEI doktorantė **DIANA ŠARAUSKIENĖ** viešai gins geografijos mokslo krypties daktaro disertaciją „**DRŪKŠIŲ EŽERO HIDROLOGINIO REŽIMO ANALIZĖ IR MODELIAVIMAS**“.

Pirmininkas ir darbo vadovas –
prof. habil. dr. **Brunonas GAILIUŠIS** (Lietuvos energetikos institutas, fiziniai mokslai, geografija, 06 P);

nariai:
prof. habil. dr. **Juozas VIRBICKAS** (Ekologijos institutas, biomedicinos mokslai, ekologija ir aplinkotyra, 03 B);
habil. dr. **Jonas JABLONSKIS** (Lietuvos energetikos institutas, fiziniai mokslai, geografija, 06 P);
dr. **Milda KOVALENKOVIENĖ** (Lietuvos energetikos institutas, fiziniai mokslai, geografija, 06 P);
dr. **Violeta VINCEVIČIENĖ** (Kauno technologijos universitetas, technologijos mokslai, aplinkos inžinerija ir kraštotvarka, 04 T).

Oponentai:
prof. habil. dr. **Kęstutis KILKUS** (Vilniaus universitetas, fiziniai mokslai, geografija, 06 P);
dr. **Kazimieras GAIGALIS** (Lietuvos vandens ūkio institutas, fiziniai mokslai, geografija, 06 P).

Su disertacija galima susipažinti LEI ir KTU bibliotekose.

Direktorius J. Vilemas

LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 27 d. 15 val. Lietuvos teisės universitete (Ateities g. 20, Vilnius) **SVETLANA GEČENIENĖ** gins daktaro disertaciją eksternu „**BAUDŽIAMOSIOS JUSTICIJOS POVEIKIS NEPILNAMEČIO ASMENYBEI (KARDOMOJO KALINIMO TYRIMO PAVYZDŽIU)**“ (socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Doktorantūros komiteto pirmininkė ir darbo vadovė –
habil. dr. **Jūratė GALINAITYTĖ** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Nariai:
prof. dr. **Genovaitė BABACHINAITĖ** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S),
dr. **Alvydas BARKAUSKAS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S),
prof. habil. dr. **Albinas MARČINSKAS** (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S),
prof. habil. dr. **Pranciškus Stanislovas VITKEVIČIUS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Oponentai:
prof. habil. dr. **Mindaugas MAKSIMAITIS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S),
doc. dr. **Anna DRAKŠIENĖ** (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo ir Lietuvos teisės universiteto bibliotekose.

Rektorius

LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 28 d. 12 val. Lietuvos teisės universitete (Ateities g. 20, Vilnius) **AUDRIUS BAKAVECKAS** gins daktaro disertaciją „**LIE-TUVOS RESPUBLIKOS VYKDOMOSIOS VALDŽIOS INSTITUCIJŲ SISTEMA: PROBLEMAS IR SPRENDIMAI**“ (socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas –
doc. dr. **Algimantas DZIEGORAITIS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Nariai:
habil. dr. **Jūratė GALINAITYTĖ** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S),
prof. habil. dr. **Viktoras JUSTICKIS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S),
prof. habil. dr. **Boriss MELNIKAS** (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S),
doc. dr. **Algimantas URMONAS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Oponentai:
prof. habil. dr. **Alfonsas VAIŠVILA** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S),
doc. dr. **Armanas ABRAMAVIČIUS** (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo ir Lietuvos teisės universiteto bibliotekose.

Rektorius

Lietuvos dirvožemininkų konferencijos metu kalba Valstybinio žemėtvarkos instituto direktorius Jonas Jasinskas; iš kairės – akad. Veronika Vasiliauskienė, prof. Algirdas Juozas Motuzas, doc. Vanda Buivydaitė, prof. Marija Eidukevičienė, toliau sėdi Lietuvos žemdirbystės instituto Žemdirbystės skyriaus vedėjas Virginijus Feiza

žmonai ir merginos būdavo priimamos. Ilgiausiai priėmimo yra tekę laukti dvi valandas. Studentės prezidentūroje gerdavo arbatą, vaišindavosi ponios Sofijos sausainiais, pasakodavo apie savo gyvenimą Dotnuvoje. Ponija S. Murelytė-Dambrauskienė sunkokai prisimena studijų reikalus, o višumeninės veiklos – tik detales.

Dėmesio Lietuvos kaimui galėtume pasimokyti

Prezidentui A. Smetonai rūpėjo studentų gyvenimas, o Dotnuva jam nebuvo gili provincija.

Nežinau, kokie buvo prezidentūros ryšiai su Vytauto Didžiojo universitetu, bet nemanau, kad menkesni negu su Dotnuva. Didieji Lietuvos žmonės skyrė daug dėmesio būsimiems kaimo inteligentams. Visi suprato, kad daugeliui namų ūkio specialybės besimokiusių merginų buvo lemta „kaimo liktarnų“ dalia. Baigusių Akademią jos švietė kaimą, mo-

prieškariu žemės ūkio technikos tyrimus Dotnuvoje pradėjo prof. Antanas Kondrotas, tyrinėjęs „fuktelius“ (grūdų valytuvus), arpus, akėčias ir kitus padargus.

Ir vis dėlto dabar širdy jaučiu didžiausią skolą savo profesoriui B. Baginskiui. Štai sėdime už šio stalo, už kurio sėdėdavo buvę dirvožemininkai profesoriai Viktoras Ruokis, Bronius Baginskas, docentas Paulius Garmus, Viktoras Danilevičius. Būdavo ir linksmesnių suėjimų. Ir nejuociomis prisimenu tą gerą, draugišką nuotaiką, kurią skleisdavo Broniaus Baginsko asmenybė. Kiek iš pagarbos, kiek dėl to, kad juose profesorius neužsibūdavo, jį prašydavo kalbėti vieną iš pirmųjų. Atidavęs duoklę tuometinės nomenklatūros atstovams (net sulaukęs garbingo amžiaus B. Baginskas bendraudamas su žmonėmis neprarado, matyt, įgimto diplomatiškumo, jis kreipdavosi į mus, katedros jaunimą. Pirmiausia jis pasidžiaugdavo kartu su kolegomis atliktų darbų vaisiais: pradėtai naujais tyrimais, pasisekusiais ir

Širdies iš Vilniaus niekas neišplėš (2)

Pabaiga, pradžia Nr. 9

Pretekstą šiam rašiniui suteikė Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje surengta paroda, kuri buvo skirta įžymiems tarpukario vilniečiams, publicistams, leidinių redaktoriams bei rašytojams broliams Stanislavui ir Juzefui Mackevičiams pagerbti. Pirmąją rašinio dalį baigėme tuo, kad Juzefas Mackevičius, protestuodamas prieš Lenkijos vyriausybės politiką ukrainietiškos žemės, perėjo į stačiatikybę.

Persiauklėti – į Kartūzų Berezą

Ne viskas taip vienareikšmiškai ir paprastai klojosi ir Juzefo vyresniojo brolio Stanislovo kūrybinėje biografijoje, kaip galėtume spręsti tik iš R. Mackonio bei kitų to meto literatū ar oponentų atsiminimų. Kaip minėjome, 1928-1935 m. S. Mackevičius buvo Lenkijos seimo deputatas, bet tai netrukė jam *Slowo* laikraštyje aštriai kritikuoti Lenkijos valdžią. Antai jis spaudoje narsiai puolė Lenkijos užsienio reikalų ministro pulkininko Juzefo Beko (Józef Beck) užsienio politiką, nes ši šalį stumianti į pražūtį. Varšuva neliko kurčia Vilniaus narsuolio išpuoliams ir už veikalą *Mano nusivylimų knyga (Książka moich rozczarowań)* 1939 m. pavasarį autorius buvo suimtas ir pasodintas į Kartūzų Berezos koncentracijos stovyklą. Lenkijoje kilo pasipiktinimo banga, redaktorių ir leidėjų užsi-

stojo net jo oponentai. Po kelių savaičių valdžiai nieko kito neliko, tik paleisti S. Mackevičių į laisvę.

Nepraėjus nė pusmečiui pasitvirtino pačios niūriausios brolių S. ir J. Mackevičių pranašystės: nacistinė Vokietija ir Tarybų Sąjunga pasirašė draugystės sutartį ir slaptuosius protokolus, kuriuose ir buvo numatyta pasidalyti Lenkiją, Baltijos valstybes ir Besarabiją. Tai, kas buvo nubrėžta Vokietijos ir Tarybų Sąjungos generalinių štabų žemėlapiuose, beliko praktiškai įgyvendinti: prasidėjo Antrasis pasaulinis karas.

Mes vilniečiai

Tos pačios jėgos, kurios XVIII a. dalijosi Lietuvos ir Lenkijos jungtinę valstybę, tą patį su šiomis, tik jau atskiromis nepriklausomomis valstybėmis padarė ir XX amžiuje. Skyrėsi nebent politiniai agresorių ženklai – dabar tai buvo juoda svastika

Rašytojui ir redaktoriui Juzefui Mackevičiui skirtoje parodos ekspozicijoje matėme ir Lietuvos valdžiai lojalus Vilniaus lenkų laikraščio *Gazeta Codzienna* numerį

ir raudonas pjautuvus su kūju.

1939 m. rugsėjis – tragiškas mėnuo Lenkijos istorijoje. Tapo akiivaizdu, kad Lenkijos katastrofą paskatino ne tik išorinės sąlygos, bet ir Lenkijos vadovų ligi tol vykdyta politika. Daug kas keitėsi lenkų mąstysenoje: vieni ieškojo gilesnių tos katastrofos priežasčių, kiti matė tik priešiškų jėgų klustą. Laukta, jog susidariusiomis aplinkybėmis Lietuva pasinaudos ir įves savo kariuomenę į Vilnių. Beje, tokių Vokietijos pasiūlymų Lietuvos vyriausybei būta. Tačiau Lietuvos vadovams užteko politinės išminties 1939 m. rug-

sėję į Vilnių nežengti, nestoti agresorių prieš Lenkiją pusėn.

Vilniaus gyventojai gyveno nerimo dienas, nes buvo aišku, kad teks sveikinti kitos valstybės kariuomenę. Tik kurios? Apie tas dienas ir laukimo nuojautas galime perskaityti Juzefo Mackevičiaus straipsnyje *Mes vilniečiai*, kuris 1939 m. spalio 14 d. buvo išspausdintas *Lietuvos žiniose*. Tenka sutikti su redakcijos nuomone, kad straipsnis parašytas tikrai krauju širdies, išgyvenančios didžiulę tragediją, ir kad jis patarnaus ir mūsų santykių su Vilniumi išsiaiškinimui.

J. Mackevičiaus straipsnis vertas, kad prie jo ilgiau apsisotume. Pirmiausia atkreipkime dėmesį į pavadinimą: *Mes vilniečiai*. Jis labai gerai išreiškia ne tik šio konkretaus rašinio esmę, bet ir galėtų būti brolių Stanislovo bei Juzefo Mackevičių gyvenimo ir veiklos credo.

Pirmuoju straipsnio sakiniu J. Mackevičius pripažįsta, jog romantizmo laikų politiniai santykiai nuėjo užmarštin net ir tarp tų šalininkų, kurie jų pėdsakų ieškojo Lenkijos ir Lietuvos praeityje. Autorius lyg ir atsiveikina su bajoriškosios Lietuvos vizija, kurios karštas propaguotojas buvo. Kartu tai ir dar vienas prablaivėjimas: *Vilnius nėra miestas tokio idealo, kurio vaizdą trokštume nešioti savo širdy mes visi, kurie jį mylime.*

J. Mackevičius straipsnyje prisimena 1915 metus, kai į Vilnių įžengė kaizerio kariuomenė ir kaip ją su ovačijomis tada sveikino žydai. Nuo to rudens į Vilnių ėjo pakaitais bolševikai, lenkai, vėl bolševikai, lietuviai, vėl lenkai... Ir visuomet buvo taip, kad visuomet kas nors išsiverždavo į gatves ir mėtydavo po kanopomis gėles.

Taigi Vilniui lyg ir galima prikišti, kad jis audringų įvykių verpete neišsaugo savo rimto veido. Bet štai, tęsia autorius, prisiartinio išimtinis reikšmės momentas. Cituojame toliau: *nes čia eina klausimas ne manifestacijos, ne patrijotinio pasisakymo, ne fanfaronados, o fakto: taip džiaugsmingai ir visų miesto gyventojų vieningai, nežūrint, ar tai būtų lenkai, ar lietuviai, – nebuvo sveikinama jokia kita kariuomenė, kaip šiandien... bus sveikinama Vilniuje Lietuvos kariuomenė.*

Šis staigus atsigrėžimas į Lietuvą tarsi paskutinę viltį, savotiškas prablaivėjimas siejasi su lemtingųjų metų rugsėjo 17-18 d., kai įžengdama į Vakarų Ukrainą, Vakarų Baltarusiją ir vadinamąjį Vilniaus kraštą karo veiksmus prieš Lenkiją pradėjo ir Raudonoji armija. Vilnius skendėjo gandoose, iš kurių populiariausias – ateina lietuviai! Tikėta tuo, kuo norėta tikėti. Pasak J. Mackevičiaus, labiausiai pa-

triotiškai nusiteikę, labiausiai „užsispyrę“ lenkai ligi įgrisimo kartojo ir nenorėjo išsiskirti su laukimu, kuris buvo išskaidytas su rytiniais rūkais ties Lietuvos siena rugsėjo 19-tą dieną. Iliuzijos žlugę, kai vietoj laukytųjų lietuvių į Vilnių įžengė Raudonoji armija.

Mėgindamas apmąstyti visa, kas tomis dienomis įvyko pirmiausia vilniečių širdyse ir protuose, J. Mackevičius rašo: *Nemanau, kad mes, Vilniaus lenkai, to mūsų laukimo galėtume gėdytis.* Tačiau daugeliui vilniečių lenkų tai buvo skausmingas virsmas širdyse, nelengva buvo šią naują istorinę patirtį priimti ir kaip savo asmeninę išgyvenimą. Šį mąstysenos lūžį ir perteikia savo straipsnyje J. Mackevičius. Spalio 10 d. pagal Lietuvos ir TSRS pasirašytosios savitarpio pagalbos sutartį Vilnius ir Vilniaus kraštas buvo perduotas Lietuvai. Spalio 11 d. Kaunas suplevėsavo vėliavomis – istorinė sostinė grįžta Lietuvai! Kaune tą dieną J. Mackevičius matė ir džiaugsmingus Vilniaus lenkų veidus. Tiesa, matė ir tų žmonių sumaištį, iš kai kurių lūpų girdėjo: *mes džiaugiamės turbūt labiausiai! Bet... gal netinka tatau rodyti? Paties J. Mackevičiaus nuostata visiškai aiški: Tiktai realios vertybės turi reikšmę. Tokia realia vertybe mums yra Vilniaus perėjimas iš SSSR į Lietuvos respublikos rankas.*

Žinoma, visai kitokios pozicijos tuo metu laikėsi lenkų diplomatija. Ir vis dėlto J. Mackevičius reikė įsitikinti, jog ateityje Lenkijos vadovybė nesilaikys senų nuostatų Vilniaus klausimu ir Lenkijos bei Lietuvos santykiai bus palaikomi visai kitoje plokštumoje. Esminė J. Mackevičiaus mintis: *Kiekvienu atveju negali būti pakartota fatališka maršalo Pilsudskio klaida kurti fiktyvinę didžiąją valstybę (mocarstwo-wość), kame geopolitinės sąlygos šaukia į realų valstybingumą.*

Toliau straipsnyje aptardamas Lenkijos valdžios padarytas klaidas palaikant santykius su ukrainiečiais, nesugebėjus pasinaudoti tautiškai nusiteikusių ukrainiečių antikomunistinėmis nuostatomis, J. Mackevičius rašo: *Tiesiog norisi krimsti pirštus ligi kraujo, to kraujo, kuriuo šiandien pasnūvusi visa Lenkija.* Autoriui širdis plyšta dėl Lenkijos vykdytos vadinamųjų rytinių žemių valdymo politikos buvusių paradoksu, kai vykstant prieš SSSR nukreiptą politiką stačiatikių bažnyčios buvo ne statomos, o šimtais degingtos. Daryta visa, kad sava baltgudžių liaudis būtų nustatyta prieš Lenkiją.

Kalbėdamas apie Lenkijos ir Lietuvos interesų bendrumą, kuris, pasak autoriaus, ėjo ir ateity eis amžinai iš geopolitinių šių valstybių,

Prie įžymių vilniečių Juzefo ir Stanislovo Mackevičių stendo panorą įsamžinti Lenkijos generalinis konsulas Lietuvoje p. Mečislavas Jackevičius (Mieczysław Jackiewicz), Lenkų instituto direktorė Malgožata Kasner (Małgorzata Kasner), vilnietė Franciška Savicka, parūpinusi parodai eksponatų, ir Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos direktorius dr. Juozas Marcinkevičius

Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos darbuotojos S. ir J. Mackevičių parodos atidarymo metu

įspraustų tarp galingų rytų ir vakarų blokų, sąlygų, J. Mackevičius nuširdžiai sielojasi: *Vietoj to, kad tą interesų bendrumą pasotinti ir išskelti ligi tos jėgos, kuri Vytauto laikais galėjo priešams stoti prieš akis, buvo panaudota ponų Bocianskių ir Berezos ponų Koskų „mocarstwo“.*

Nuspėdamas, kad susilauks priekaištų ir puolimų už šį neva paskvilį prieš Lenkiją, Juzefas Mackevičius apibrėžia, kaip jis suvokia laikraštiniško pareigą. *Nes giliu mano įsitikinimu, šiandien Lenkijos laikraštiniško pareigą yra pirštu nurodyti tuos metodus, kurie privedė iki negirdėto istorijoje žlugimo. O tai todėl, kad žmonijos akyse pasmerkimas už šį žlugimą nebūtų nukreiptas prieš visą lenkų tautą, o tik prieš tuos, kurie tatau paruošė.*

Didelio humanisto karčios istorinės patirties prisodrinti žodžiai, iš kurių ir šiandien yra ko pamokyti.

Kanopos herbo bajoras

Atkreipsime dėmesį į vieną tarpukario Vilniaus inteligentų bendravimo ypatybę. Nors santykiai tarp Lenkijos ir Lietuvos valstybių buvo blogi, o Vilniaus įvairiautėje spaudoje virdavo aštri polemika, neretai peraugdavusi į autorių apsisaldymus kaip reikiant, bet gyvenime tai nekludė tiems autoriams kone kasdien susitikti ir ku normaliausiai bendrauti. Žurnalistai, rašytojai dažnai susitikdavo Rudnickio kavinėje (dabar *Literatų svetainė* Gedimino prospekto pradžioje). Prof. Povilas Čibiras, kuris 1931-1937 m. studijavo Stepono Batoro universiteto Medicinos fakultete, prisiminė epizodą, kaip kartą toje kavinėje prie vieno staliuko susitiko keturi literatai Mackevičiai: išdidusis *Stowo* leidėjas ir redaktorius Stanislavas, jo brolis ir bendradarbis Juzefas, lietuviškų laikraščių redaktorius Rapolas Mackevičius (Mackonis) ir iš Varsūvos atvykęs *Kurjer Poranny* leidinio bendradarbis, kažkoks Mackevičius, rašęs apie Vilniaus ubagų cechą. Prie staliuko Rapolas Mackevičius buvo supažindintas su varšuviečiu, kuris bandydamas užmegzti pokalbį sako: *Mackevičiai vi-*

ir išvyko į Kauną, kurio pusėn per savo publicistinę karjerą buvo paleidęs ne vieną kritiką strėlių spiečių. Iš Kauno padedamas Stasio Lozoraičio, savo giminaičio, kuris 1934-1938 m. buvo Lietuvos užsienio reikalų ministras, o 1939-1940 m. – nepaprastasis pasiuntinys Romoje, S. Mackevičius išvyko į Prancūziją, o vėliau iš ten – į Londoną. Buvo Lenkijos tautinės tarybos emigracijoje narys. Paryžiuje 1940 m. mėgino atnaujinti laikraščio *Stowo* leidybą. Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui buvo III ir IV Lenkijos tautinės tarybos narys Londone. Ten leido (1946-1950 m.) savaitraštį *Lwów i Wilno*, kuriame spausdino straipsnius ir brolis Juzefas. Lenkijos prezidento emigracijoje Augusto Zaleskio 1954-1955 m. buvo paskirtas ir emigracijoje ėjo Lenkijos ministrų tarybos pirmininko pareigas. Nusivylęs lenkų emigracijos rietenomis ir nematydamas tolesnės veiklos perspektyvos S. Mackevičius 1956 m. grįžo į Lenkiją, apsigyveno Varšuvoje. Užsiėmė literatūrine veikla. Mirė 1966 m. vasario 18 d. Varšuvoje.

Armijos krajosvuteistas mirti

Kiek kitaip, bet ne mažiau dramatiškai klostėsi ir Juzefo Mackevičiaus gyvenimas. Sovietams užėmus Vilnių, kaip ir brolis, J. Mackevičius pasitraukė į Kauną, bet į Vakarus emigruoti nesiveržė. Vilnių sugrąžinus Lietuvai J. Mackevičius grįžo į Vilnių, kur leido jau minėtą Lietuvos valdžiai lojalų laikraštį *Gazeta Codzienna*. Raudonajai armijai 1940 m. vasarą įžengus į Lietuvą ir įtraukus ją į Tarybų Sąjungos sudėtį nutrūko J. Mackevičiaus žurnalistinė veikla. Gyvendamas Juodšiliuose dirbo medkirčiu, vežiojo sunkius krovinius.

Naciams užėmus Lietuvą daliai lenkų visuomenės kilo mintis Vilniuje leisti lenkišką laikraštį. Kita lenkų visuomenės dalis buvo prieš bet koki bendradarbiavimą su okupantais naciais. J. Mackevičius buvo tarp tų, kurie pritarė laikraščio leidybai, tačiau

čius vyko į Katynę vokiečių okupuotoje Smolensko srityje, Tarybų Sąjungos gilumoje, ir dalyvavo sovietų sušaudytų lenkų karininkų palaikų ekshumacijoje. Jo išpūdžiai iš kelionės buvo spausdinami karo metų Vilniaus spaudoje.

1944 m. Varšuvoje J. Mackevičius redagavo pagrindinį laikraštį *Alarm*, o 1945 m. emigravo į Didžiąją Britaniją. Nuo 1954 m. gyveno Vakarų Vokietijoje, dirbo *Laisvosios Europos* radijuje Miunchene. Ten mirė 1985 m. sausio 11 dieną.

Kūrybinis palikimas

Brolių Stanislovo ir Juzefo Mackevičių kūrybinį palikimą sudaro dešimtys knygų. Tuo buvo galima įsitikinti ir šioms asmenybės skirtoje parodoje Lietuvos MA bibliotekoje. S. Mackevičius savo kūrinius dažnai pasirašydavo literatūriniu slapyvardžiu *Cat*. Išleido knygas *Henryk Sienkiewicz* (1917), *Taškai ant i* (*Kropki nadi*, 1927), išpūdžių knygą iš apsilankymų Tarybų Sąjungoje *Mintis replėse* (*Mysl w obcegach*, 1931), *Lenkijos istorija nuo 1918 m. lapkričio iki 1939 m. rugsėjo*, *Dostojevskis* (1946), *Stanislovas Augustas* (1956), *Londoniečiai* (*Londyniszcz*, 1957), *Žalios akys* (1958), *Balius* (*Byl bal*, 1961), *Radvilų namas* (*Dom Radziwillów*, 1990) bei kitus veikalus. Yra parašęs pjesių teatrui. Kaip teigia Lietuvos MA bibliotekos direktorius J. Marcinkevičius, jo literatūrinį palikimą sudaro per 20 knygų, 60 brošiūrų bei kitų leidinių.

Juzefas Mackevičius rašytojo kelią pradėjo 1930 m. novelių rinkiniu *16-tą tarp trečios ir septytos*. Iš kitų jo veikalų minėtina pjesė *Ponas pasiuntinys ir Julija* (*Pan Posel i Julia*), apysaka *Kelias į niekur* (veiksmas vyksta 1940-1941 m. Vilniaus apylinkėse), publicistiniai veikalai *Tiesa akų nebedo*, *Optimizmas neapleis Lenkijos* (1944), *Provokacijos pergalė* (1962), *Nereikia garsiai kalbėti* (1969), *Vatikanas raudonos žvaigždės šešėlyje* (1975). 1948 m. buvo išleistas J. Mackevičiaus sudarytas dokumentų rinkinys *Katynės nusikaltimas dokumentų šviesoje* (*Zbrodnia katynska w swietle dokumentów*), o knyga *Katynės nusikaltimas be teismo ir bausmės* (*Katyni zbrodnia bez sądu i kary*) išversta net į septynias kalbas.

Dera pasakyti, jog Juzefo Mackevičiaus knygos buvo leidžiamos Vakarose, bet labai nedaug išleista pačioje Lenkijoje. Padėtis pradėjo keistis pastaraisiais metais, yra vilties, jog jos bus išspausdintos ir Lenkijoje.

Kalba – įgyta, Tėvynė – įgimta vertybė

Rengiantis parodai Lietuvos MA bibliotekos darbuotojams pavyko susisiekti su Varšuvoje gyvenančiomis S. Mackevičiaus dukra p. Aleksandra Niemčikova (Niemczykowa) ir Juzefo Mackevičiaus dukra p. Halina Mackevič (Mackiewicz). Abi ponios buvo labai sujaudintos žinios, kad jų tėvams pagerbti vilniečiai rengia parodą, o p. Halina Mackevič net pabrėžė, jog ši naujiena jai yra pati maloniausia per daugelį metų. Garbiosios ponios Lietuvos MA bibliotekoje rengiamai parodai atsiuntė S. ir J. Mackevičių nuotraukų bei knygų, kurių bibliotekos rinkiniuose stigo. Galima apgailestauti tik dėl vieno dalyko: sveikatos būklė neleidė abiem ponions atvykti į Vilnių ir dalyvauti atidarant parodą.

Pasak Lietuvos MA bibliotekos direktoriaus J. Marcinkevičiaus, visi, kas tyrinėja arba ateityje tyrinės tarpukario Vilniaus krašto istoriją, negalės išsiversti giliau nesusipažinę su brolių Mackevičių kūryba. Parodos MA bibliotekoje tikslas ir buvo supažindinti besidominčius su įžymiųjų vilniečių gyvenimu, vi-

suomenine veikla ir kūryba. Gyvendami istorinio lūžio laikotarpiu, kai vadinamasis Vilniaus ir Vilniaus krašto klausimas ilgįs dešimtmečiams iškasė gilią prarają tarp Lietuvos ir Lenkijos, šie du žymūs vilniečiai atsidūrė kitose barikadų pusėse, buvo bajoriškai suvoktos unijinės Lietuvos patriotai. Bet niekas iš jų negali atimti vilniečių vardo.

Lenkijos generalinis konsulas Lie-

mu, nedalyvaujant politikams surengta paroda, kurios iniciatoriai buvo lietuvių ir lenkų inteligentai. Tai renginiui irgi suteikė atitinkamą emociją ir kultūrinį atspalvį.

Istorinių aplinkybių verčiami labai daug Vilniaus ir šio krašto lenkų ir lenkais save vadinančių po Antrojo pasaulinio karo apleido savo gimtąsias vietas, vyko į Lenkiją tikėdamiesi, kad ši

Lietuviškų detektyvų autorės rašytojos Birutės Mackonytės (dešinėje) tėvas Rapolas Mackonis (Mackevičius) tarpukario Vilniuje lietuviškoje spaudoje nemažai polemizavo su S. ir J. Mackevičiais

tuvoje p. Mečislovas Jackevičius (Mieczysław Jackiewicz) tarpukariu gimė Vilniuje ir prisimena, kai į Vrublevskių biblioteką (šitaip seniau buvo vadinama Lietuvos MA biblioteka) ateidavo garsūs to meto literatai broliai Stanislavas ir Juzefas Mackevičiai. Generalinis konsulas dėkojo visiems lietuviams, kad jie prisimena du didžius lenkus, kurie juk buvo ir lietuviai. Vilniečiai tarsi iš naujo atranda du žymius šio miesto literatus, kurie Lenkijoje, pasak generalinio konsulo, toli gražu ne visada prisimenami. Tačiau dabar esama atgimimo požymių, tad ir šių autorių kūriniai, regis, bus iš naujo išleisti.

Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje gyvenančių lenkų kultūrai ir gyvenimui skirta savaitraščio *Nasz Czas* vyriausiasis redaktorius Ričardas Maceikianecas (Ryszard Maciejkanec) tvirtina matąs ir šios parodos tam tikrą istorinę prasmę. Ne tik todėl, kad tai apskritai pirmoji vilniečiams literatams broliams Stanislavui ir Juzefui Mackevičiams skirta paroda. Gal pirmą kartą Vilniuje be valdžios nurody-

juos priglaus tarsi motina. Tik ar visų viltys pasiteisino, ar, netekę tėvynės čia, atrado ją ten? Juk nemaža dalis taip ir liko lyg paukščiai be lizdų, persekiojami geliančio giminės ilgesio. Todėl labai humaniškai skamba kažkur išsakyta bibliotekos direktoriaus J. Marcinkevičiaus mintis, jog turime tuos žmones suprasti, neatstumti, o dar geriau, jeigu pavyktų įtraukti į bendrą kultūrinį gyvenimą.

Ir dar viena mintis, kodėl įvairių pažiūrų žmonėms turėtų būti įdomus ir vertintinas brolių Stanislovo ir Juzefo Mackevičių literatūrinis ir gyvenimo patyrimas. Kitomis sąlygomis, kitaip susiklosčius aplinkybėms galėjo atsitikti, kad ir su broliais Mackevičiais būtume buvę tvirti sąjungininkai. Kaip labai teisingai pastebėjo prof. Povilas Čibiras, tai neabejotinai galėjo būti mūsų žmonės, bet kalbėtume jau, ko gero, dviem kalbomis. Tačiau kalba – įgytas dalykas, skirtingai negu Tėvynė, kuri yra įgimta.

Gediminas Zemlickas

Senas vilnietis prof. Povilas Čibiras, Lenkų instituto direktorė Malgožata Kasner ir savaitraščio *Nasz Czas* vyriausiasis redaktorius Ričardas Maceikianecas

si bajorai ir ponas Rapolas turbūt taip pat? Taip, savaime suprantama, – atsakė R. Mackevičius. *O kokio herbo?* – toliau domisi varšuvietis. *Kanopos herbo*, – kerta R. Mackevičius. Gal buvo, o gal tik šmaikštus anekdotas, bet šiame dialoge etniškai suvokto tautiškumo atstovas, tas pats klumpėtas vaikinukas iš Paažuolės kaimo, kuris atvažiavo mokytis į Vilnių, atšauna bajoriškojo tautiškumo atstovams.

Emigracijoje

1939 m. rugsėjo 18 d. sovietų kariuomenei užėmus Vilnių S. Mackevičius išleido paskutinį *Stowo* numerį

pačioje lenkų visuomenėje kilo ginčų dėl J. Mackevičiaus tinkamumo šiam reikalui. Jis bendradarbiavo dienraštyje *Goniec Codzienny* ir lenkų pagrindinės organizacijos tai įvertino kaip kolaboravimą su naciais. Tačiau svarbiausias kaltinimas J. Mackevičiui buvo dėl kitko. Nacionalistiškai nusiteikę lenkai jam negalėjo dovanoti už straipsnį *Lietuvos žiniose* spalio 14 dieną. *Armijos krajosvuteistas* mirti kaip tėvynės Lenkijos išdavystė. 1943 m. *Armijos krajosvuteistas* karo teismas J. Mackevičiui nedalyvaujant, nuteisė jį mirties bausme. Ji nebuvo įvykdyta.

Tais pačiais 1943 m. J. Mackevi-

GEOLOGIJOS IR GEOGRAFIJOS INSTITUTAS

praneša, kad 2002 metų birželio 24 d. 14 val. Geologijos ir geografijos instituto salėje (T.Ševčenkos g. 13, Vilnius) įvyks jungtinės doktorantūros komiteto posėdis, kuriame DALIA KISIELIENĖ viešai gins fizinių mokslų geologijos krypties (05P) daktaro disertaciją „LIETUVOS KVARTERO PALEOKARPOLOGINIAI KOMPLEKSAI IR JŲ REIKŠMĖ STRATIGRAFIJAI“.

Doktorantūros komitetas:

habil. dr. Ona KONDRATIENĖ (Geologijos ir geografijos institutas, fiziniai mokslai, geologija, 05 P) – pirmininkė ir darbo vadovė

Nariai:

prof. habil. dr. Feliks VELIČKEVIČ (Baltarusijos MA Geologijos mokslų institutas, biomedicininiai mokslai, botanika, 01B)

prof. habil. dr. Meilutė KABAILIENĖ (Vilniaus universitetas, fiziniai mokslai, geologija, 05 P)

prof. habil. dr. Algirdas GAIGALAS (Vilniaus universitetas, fiziniai mokslai, geologija, 05 P)

dr. Vaida ŠEIRIENĖ (Geologijos ir geografijos institutas, fiziniai mokslai, geologija, 05 P)

Oponentai:

prof. habil. dr. Jonas NAUJALIS (Vilniaus universitetas, biomedicinos mokslai, botanika, 01 B)

habil. dr. Valentinas BALTRŪNAS (Geologijos ir geografijos institutas, fiziniai mokslai, geologija, 05 P)

Su disertacija galima susipažinti Geologijos ir geografijos instituto ir Vilniaus universiteto bibliotekose

Direktorius

Visuotinė lietuvių enciklopedija:

Visuotinės lietuvių enciklopedijos svarstymą pradėjo ir užbaigė Lietuvos MA viceprezidentas akad. Algirdas Gaižutis

Atkelta iš 1 p.

Kokių principų laikytis

Tenka sutikti su kalbėtojais, jog neturime gilių enciklopedijų rengimo ir leidybos tradicijų, nes pirmieji visuotinės enciklopedijos sąsiuviniai Lietuvoje pasirodė tik 1931 metais. Per 70 metų tauta sugebėjo parengti ir išleisti tik dvi užbaigtas visuotines enciklopedijas: 1976-1985 m. išėjo *Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos* 13 tomų, dar anksčiau – 1953-1987 m. – JAV lietuviai sugebėjo išleisti net 37 *Lietuvių enciklopedijos* tomus. Atkūrus Lietuvoje nepriklausomybę susidarė sąlygos imtis leisti trečiąją visuotinę enciklopediją. Norisi tikėti, jog bus pasinaudota abiejų prieš tai išleistų enciklopedijų privalumais, aišku, ir pasauline enciklopedijų rengimo patirtimi. Kitos valstybės savo enciklopedijas pradėjo leisti prieš gerus 200-250 metų (1751-1780 m. prancūzų enciklopedininkai parengė 35 tomų *Enciklopediją, arba Aiškinamąjį mokslų, menų ir amatų žodyną*), turi išleidusios po keliolika ar net keliasdešimt savo visuotinės enciklopedijos leidimų.

Trečioji *Visuotinė lietuvių enciklopedija (VLE)* pradėta rengti 1997 metais. Po metų Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto taryba, kurios pirmininkas – Lietuvos MA tikrasis narys prof. Zigmantas Zinkevičius, apsvairstė ir iš esmės pritarė siūlomam būsimosios *Enciklopedijos* vardynui (jis sudarytas iš 57 dalykinių vardynų). Pagal priimtąją koncepciją *VLE* turėjo tapti originalus, iliustruotas mokslinis informacinis leidinys, kuriame pateikiama reikšmingiausias informacijos apie pasaulį ir kur kas išsamesnės (bet ne smulkios) informacijos apie Lietuvą. Lituaniškai numatyta skirti maždaug ketvirtadalį *Enciklopedijos*. Kuo šalis yra arčiau Lietuvos, tuo išsamesnė turi būti pateikiama apie ją informacija. Pagal panašius principus enciklopedijas rengia ir kitos valstybės.

VLE vyriausiasis redaktorius A. Račis priminė, jog pirmajame tome yra 5800 straipsnių, iš jų 1260 biografinių, 220 – su portretais. Išspausdinta 1100 iliustracijų, 45 žemėlapių. Tomą rašė maždaug 900 autorių, iš jų 24 Lietuvos MA nariai, korespondentai arba ekspertai. Buvo pasitelkta apie 500 recenzentų (iš jų 46 Lietuvos MA nariai, korespondentai arba ekspertai). Tomą rengė apie 80 Instituto redaktorių ir kitų darbuotojų.

Turint tokių būrį autorių nelengva parengti vientisą leidinį, kuris atitiktų enciklopedijai keliamus kriterijus, o ne būtų atskirų straips-

nių rinkinys. A. Račis aptarė kai kuriuos didžiausius sunkumus. Antai dėl mažų honorarų ir didelio kai kurių mokslininkų užimtumo sunku prisikviesti geriausius kai kurių sričių žinovus ir teko telkti tuos, kurie sutiko rašyti. (Rengiant *Encyclopedia Britannica* skelbiami konkursai atskiriems straipsniams parašyti, o mūsų šalyje šis darbas kai kada suvokiamas kaip nepelnytai užkrauta prievolė,

todėl ir atliekamas kartais atmetinai, kai kurie autoriai vėluoja pristatyti pažadėtą medžiagą.)

Antras sunkumas: autoriai įpratę rašyti išsamius mokslinius, o ne glaustus enciklopedinius straipsnius. Trumpanant kartais kyla ir nepasitenkinimo, kai kurių itin ambicingų autorių tenka ir atsisakyti. Trečia kliūtis: įsigaliojus autorių teisių įstatymui sunku deramai *VLE* iliustruoti, ši iliustracinė medžiaga smarkiai brangsta.

Pasak A. Račio, stengiasi, kad *VLE* atitiktų XXI a. pradžios piliečių poreikius gauti objektyvios informacijos, todėl bandyta išvengti politizavimo, nesistengta vertinti naujausių įvykių ir dabarties visuomenės veikėjų veiklos. Siekta sugrąžinti tai, kas nubyrėjo leidžiant tarybinio laikotarpio enciklopedijas, daugiau informacijos pateikta iš Vakarų pasaulio. Nebeaktuali įvairių šalių komunistų partijų veikla, klasių kovos. Tačiau vertinant Rusijos istorijos įvykius ne visada dera kliautis kitų šalių net autoritetingiausiomis enciklopedijomis, kadangi Lietuva, būdama arčiau Rusijos, buvo ir labiau jos įvykių veikiamą, mūsų tautos ryšiai su šia valstybe nuo seno buvo glaudesni nei daugelio kitų Vakarų Europos tautų.

Atrenkant straipsnius joks vienas kulpas netinka, – teigė dr. Juozas Tumelis. Kai kurie straipsniai liks aktualūs gal ir po šimto metų, o kiti vos parašyti spėjo pasenti. Tai pasakytina kad ir apie įvykius Afganistane, Izraelio karus su palestiniečiais ir pan. Vos spėjus pasirodyti pirmajam *VLE* tomui rengėjai jau mato reikalą daug ką papildyti, patikslinti kituose tomuose. Tai visų visuotinių enciklopedijų dalia, tenka su tuo susitaikyti.

Lietuvos MA tikrasis narys Antanas Kudzys sakosi visą gyvenimą rinkęs ir nagrinėjęs enciklopedijas ir žodynus

Partijos paliktos ramybėje

Kad ir visuotiniausią enciklopediją sumanytume išleisti, vis viena daug bus praleista. Pirmiausia tai tie dalykai, apie kuriuos nėra duomenų, jeigu jie tiesiogiai su mumis nesujie ir nėra galimybių tuos duomenis patikrinti. Skirtingi šaltiniai kartais pateikia visiškai priešingus duomenis, ne visus objektus pavyksta iširti, ne visa informacija prieinama. Ne paslaptis, kad stinga informacijos šaltinių, naujausių knygų ir mokslinės periodikos leidinių. Negalime pasigirti ir pakankamu kiekiu naujausios technologijos, kuri reikalinga informacijai kaupti ir apdoroti. Šias problemas enciklopedininkai mėgina spręsti per ryšius su kaimyninėmis šalimis ir kitais būdais.

Teško apsispręsti ir dėl kai kurių principinių klausimų. Pvz., ar *VLE* turi atsispindėti buvusi asmenų priklausomybė komunistų partijai arba dabartinė partinė priklausomybė. Nutarta apie priklausomybę partijoms nerašyti personalijoms skirtuose straipsniuose, jeigu asmuo nebuvo partijos valdymo struktūrose.

Atrodo, jog vienas opiausių klausimų, dėl kurių nerimsta aistros net ir pasirodžius pirmajam *VLE* tomui, – tai kitų kalbų, vartojančių lotyniškus rašmenis, tikrinių vardų rašyba. Enciklopedininkai pasirinko, kaip ir tarpukariu vyriausiojo redaktoriaus Vlado Biržiškos redaguotoje *Lietuviškoje enciklopedijoje* bei Bostone, JAV, leistoje *Lietuvių enciklopedijoje*, autentišką tikrinių vardų rašymo principą. Skliaustuose pateikiamas vardažodžio lietuviškas tarimas. Ir vis viena adaptuotų vardažodžių rašymo šalininkai išvelgia pavojų lietuvių kalbai, lietuvių savimonei, iškelia ir tokį labai savotišką argumentą, esą autentiškas vardažodžių rašymas prieštarauja LR Konstitucijai ir Valstybinės kalbos įstatymui.

Priminsime, jog *VLE* rašybos klausimus sprendė Mokslinė redakcinė taryba ir jos sudarytoji Rašybos komisija. Ji savo principus išdėstė pirmojo tomo paaiškinimuose, prieš tai jie buvo skelbti *Gimtosios kalbos* žurnale. Savo sprendimą Rašybos komisija priėmė remdamasi Valstybinės lietuvių kalbos komisijos priimtais nutarimais. Priminsime, jog šie principai pritaikyti ir kai kurių sričių enciklopedijose, pvz., *Lietuvių kalbos enciklopedijoje* ir *Lietuvių literatūros enciklopedijoje*, taip pat ir *Muzikos enciklopedijos* pirmame tome. Tiesa, kito principo laikytis leidžiant *Technikos enciklopediją*, kur užsienietiški vardažodžiai (tiesa, ten jų, palyginti su *Visuotine enciklopedija*, labai nedaug)

lietuvinami, skliaustuose pateikiant ir autentišką rašymo būdą.

Aptarimas – kaip šventė

Lietuvos MA tikrasis narys Antanas Kudzys neslėpė, jog jam *VLE* aptarimas yra tikra šventė, prasidėjusi pasirodžius pirmajam tomui. Lietuvių tautai ši *Enciklopedija*, teigė akademikas, šventas reikalas, o jam pačiam – ypač šventas, nes nuo jaunystės jautęs pomėgį rinkti, skaityti ir nagrinėti įvairius žodynus ir enciklopedijas. Dar pridursime, jog A. Kudzys yra keturkalbio statybos terminų žodyno, kuris netru-

kalbant apie *apskaitos dokumentus*. Tarpukario Lietuvoje apskritys turėjo ir dabar turi specialią dokumentaciją – tai ne valstybės ir ne savivaldybių dokumentai. Pokariu kiekviena Lietuvos partizanų apygarda turėjo savo dokumentaciją, *VLE* apie visa tai nė žodžio.

Pagaliam kam skirta enciklopedija – specialistams ar plačiajai visuomenei? Kai kurie fizikų, chemikų ir ypač matematikų straipsniai verčia abejoti, kad jie yra visuomenei prieinami, bent jau kai kurių matematikų straipsnių akademikas prisipažino negalįs suprasti. Tad ar supras kiti skaitytojai? Sudė-

Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto direktorius Rimantas Kareckas supažindino su Instituto problemomis

kus pasirodys, autorius. Taigi profesoriaus yra labai kvalifikuotas vertintojas.

Sakosi pastebėjęs kai kuriuos trūkumus. *Enciklopedija*, pasak akademiko, šiek tiek tendencinga. Kadangi laukiame pasirodant 20 tomų, tai A. Kudzys bijo, kad tendencingumo daigai nesuveiktų. Todėl ir siūlo nepageidaujamoms tendencijoms iš anksto užkirsti kelią. Pirmiausia A. Kudzys priekaištų turi miestelių istorijos pateikėjams. Atsivertus *VLE* pirmąjį tomą atrodo, jog miestelių istorija – tai tik bažnyčių ir vienuolynų veiklos istorija. Geriausias pavyzdys – *Antalieptė* Zarasų rajone. 1919 m. čia buvo sumušti bolševikai ir pusę metų nesirodė, tačiau *Antalieptė* skirtame apraše apie tai nė žodžio. Akademikas tai vertina kaip apalaidumą, o gal ir tendencingumą.

Vertintojui abejonių kelia kai kurių straipsnių turinys, todėl jis kiek reikiškai klausė: ar prie visų pavardžių bus prirašoma, jog sovietmečiu buvo marksizmo-leninizmo katedros vedėjas, ateizmo propaguotojas, o gal tik prie kai kurių? Ar ir prie Jono Basanavičiaus bendražygio Jono Šliūpo pavardės bus prirašyta, jog buvo ateizmo propaguotojas? Žodžiu, ar visi lygūs bus šioje enciklopedijoje, ar tarp lygių atsiras lygesnių? Pasak A. Kudzio, šie ir panašūs klausimai turėjo būti apsvairstyti redakcinėje taryboje, o sprendimai įrašyti į protokolus. Jeigu taip, tai reikia griežtai jų laikytis. Ir vis dėlto profesoriaus lūpomis kalba lietuviškų realijų žinovas, todėl jis ir neslepia savo nuogastavimų.

A. Kudziui neaiškumų kyla ir dėl *Enciklopedijos* makrostruktūros. Pagal kokius kriterijus nustatomos aprašomų objektų apimtys, jeigu *Angolai* skiriamos 8 skiltys, o *Andorai ir Anglijai* – po keturias? Tačiau enciklopedininkus šiuo atveju užsistosime, nes Anglija yra istorinė ir geografinė Didžiosios Britanijos sritis, o Angola – suvereni valstybė.

Abejonių, nors ir su tam tikromis išlygomis, A. Kudziui kelia kai kurių aprašomų objektų atranka. Štai kad ir

tingumo riba turi būti nustatyta.

Arba štai terminas *antrinis kvantavimas*. Pagal kurį žodį reikėtų ieškoti – pagal *kvantavimą* ar *antrinis*? Logiška, jog pagal svarbesnę pradinę sąvoką *kvantavimas*, tačiau *Enciklopedijoje* pateikta pagal *antrinis*, ir tai akademikui kelia didelių abejonių, nes yra daugybė objektų rūšių – nejaugi kiekvienos iš jų teks ieškoti pagal abėcėlę? Enciklopedininkų argumentas: *antrinis kvantavimas* yra specialus kvantinės mechanikos terminas ir kvantavimų su kitokiais „numeriais“ nėra.

Akad. A. Kudzys pateikė pastabą ir dėl *apykaklėtojo driežo*. Ši Australijos šiaurėje ir šiaurės vakaruose bei Naujojoje Gvinėjoje paplitusi driežų rūšis, kalbėtojo nuomone, jeigu ir nusipelno vietos lietuvių enciklopedijoje, tai tik prie bendro objekto *driežai*. Be to, akademikas mano, kad jeigu yra *apykaklinė kriaušė* (1 t. šio objekto nėra), tai turėtų būti ir *apykaklinis driežas*. Išleidus vieną kitą netikusį terminą vėlesni tomai, teigia akademikas, neabejotinai pražys barbarizmais. Enciklopedininkų argumentas: *apykaklėtasis driežas* yra terminas, apbruotat ir biologų, ir kalbininkų. Kitas reikalas, ar tas terminas vykęs.

Vertindamas kad ir priekabia akimi akad. A. Kudzys vis dėlto labai palankiai įvertino didžiulį enciklopedininkų triušą: aštuonetuku pagal dešimtbalę sistemą. Žinodami akademiko griežtumą, enciklopedininkai galėtų lengviau atsipūsti.

Kaip sulaukti paskutinio tomo

Technikos enciklopedijos redaktorių tarybos pirmininkas Lietuvos MA narys korespondentas prof. Edmundas Kazimieras Zavadskas pripažįsta, jog dirbti su dabartiniomis Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto darbuotojais lengva, Institutui vadovauja kompetentinga vadovybė. Todėl labai svarbu išlaikyti čia dirbančius darbuotojus. E. K. Zavadsko nuomone, *VLE*

sutelks ar supriešins?

neriektų perkrauti technikos terminais, nes leidžiama *Technikos enciklopedija*, – praverstų protinga pusiausvyra.

Kokia didžiausia „raudonosios“ enciklopedijos bėda? Buvo nepaprastai politizuota. Dabar vadovaujantios partijos keičiasi labai greitai, per 12 metų nuo nepriklausomybės atkūrimo šaliai jau vadovauja trylik-tasis premjeras, tad labai svarbu išlaikyti objektyvumą.

Kaip rašyti užsienietiškus vardažodžius, E. K. Zavadskui atrodo diskutuotinas klausimas. *Technikos enciklopedijoje* tie vardai adaptuoti, o skliaustuose nurodoma originali rašyba. *VLE* – priešingai. Tačiau profesorių labiausiai erzina, kai vienoje vietoje tą pačią pavardę randa užrašytą autentiškai, o kitoje – sulietuvinatą. Kai mums mažai žinomas nedidelės valstybės rašytojas – ne Nobelio premijos laureatas – pristatomas kažkodėl su nuotrauka, tai profesoriumi visiškai nesuprantama. Nebent tai ypatingas dėmesys tam tikros tautos rašytojams. Profesorius prisipažino nekantriai laukias 20 tomo, kuriame tikisi rasti ir savo pavardę, bet tie 10 laukimo metų – pernelyg ilgus laiko tarpas, juk galima ir nesulaukti.

Politizavimas ar kompetencijos stoka

Prof. Bronių Genzelį užgavo (matyt, pirmiausia kaip politiką), kad straipsnyje apie Kovo 11 d. Akto signatarę Laimą Andrikiene parašyta: *Nuo 1993 TS(LK) veikėja, 1998 12 iš*

Prof. Bronius Genzelis mano, kad ne enciklopedininkų reikalas teikti politinius vertinimus

partijos pašalinta. B. Genzeliui, ir ne vienam kitam skaitytojui, ypač politikui, tai asocijuojasi su „raudonosios“ enciklopedijos 2 t., kuriame apie prof. Juozą Bulavą, 1956-1958 m. buvusį Vilniaus universiteto rektorių, parašyta: *iš partijos pašalintas už polit. pobūdžio klaidas*. Tačiau politinio užsiangavavimo požūriū B. Genzeliui abi šios enciklopedijos, bent jau straipsniai apie L. Andrikiene (*VLE*) ir J. Bulavą (*LTE*), panašios. Tik *Lietuviškoje tarybinėje enciklopedijoje*, pasak kalbėtojo, buvo labai aiškūs kriterijai: *savi ir svietimi*. Aišku, kas yra buržuazinis nacionalistas, klasinis priešas. *OVLE* tie kriterijai absoliučiai neaiškūs (B. Genzelio nuomone). Kokiais principais vadovaujantis rašomas vienas ar kitas straipsnis? – klausė iš tribūnos B. Genzelis. *VLE* sudarytojai turėtų remtis aiškiais kriterijais, kas turi būti pateikiama ir koks aprašomo asmens santykis su Lietuva. Tuo mūsų *Enciklopedija* ir turinti skirtis nuo leidžiamų kitose šalyse. Gal ir nebūtina rašyti apie ministrus, Seimo narius, nes tam yra leidinys *Kas yra kas*.

B. Genzelis sakosi palyginęs, ką apie maskvietį profesorių, istoriką ir politiką *Jurijų Afanasjevą* rašo *VLE* ir

Maskvoje neseniai išleista enciklopedija *Otečestvo*. Rašomabeveik tas pat. Tik mūsiškėje paskutine eilute pasakyta, jog 2001 m. J. Afanasjevą apdovanotas Gedimino 3 laipsnio ordinu. Iš tiesų keista, kad lietuvių enciklopedininkai nepasakė bent žodžio, už ką vis dėlto apdovanotas. O juk J. Afanasjevą buvo tas žmogus, kuris 1991 m. po tragiškos sausio 13-osios nakties Vilniuje rengė Lietuvą palaikančias manifestacijas Maskvoje, buvo vienas ryškiausių Lietuvos nepriklausomybės gynėjų. Tačiau mūsų enciklopedijoje viso to nematyti.

Ar ne panašiai bus atsitikę ir su JAV lietuvių XIX a. politinėmis organizacijomis. Regis, suminėtos smulkiausios, bet *Amerikos lietuvių socialistų organizacijos* pirmajame *Enciklopedijos* tome B. Genzelis nerado. O juk ją organizavo dr. Jonas Šliūpas. Panašių trūkumų profesorius tvirtina pastebėjęs ne vieną. B. Genzelis šiuos trūkumus vertina kaip tendencingumą, bet juk galima matyti ir kompetencijos stoka.

Ir kiti vertintojai teigė, kad ypač svarbu, jog būtų taikomi visiems vienodi kriterijai. Dabar vienu asmenų valstybiniai apdovanojimai, užsienio universitetų jiems suteikti garbės vardai *Enciklopedijoje* pristatomi, kitų – ne. Ypač valstybės veikėjams neturi būti taikoma išimčių arba skirtingų kriterijų. B. Genzelis reikalauja iš enciklopedininkų sąžiningumo ir teisingumo. Antai 1990 m. nepriklausomybės paskelbimą kai kas panaudojo kultūros įstaigų naikinimui: netekome Knygų rūmų, Enciklopedi-

jų leidykla sujungta su *Mokslo* leidykla. Ar apie tai rasime žinių *VLE*?

Profesorius tvirtina, jog jam atsitiktinai į rankas pakliuvo *VLE* antram tomui rengiamas straipsnis apie Algirdą Brazauską. Ten esantys ir tokie teiginiai (cituojama pagal kalbėtojo žodžius): *Jo įtaka užsienio politikoje sumenko, 1995 m. jis Izraelyje atsiprašė žydų tautos dėl lietuvių, dalyvavusių žydų holokauste. Tai sukėlė prieštarų vertinimų*. Ir toliau: *užsienio politikoje didžiausia nesėkmė – susitarimas su Latvija dėl Baltijos jūros šelfo (Maišiagalos memorandumas)*. Pastarieji du žodžiai išretinti, vadinasi, tolesniuose tomuose bus nagrinėjama atskiru straipsniu. Tačiau juk tas memorandumas neveikia, žiniasklaidos paleistas terminas, neturintis jokios juridinės galios. Tad norą *Maišiagalos memorandumą* eskaluoti B. Genzelis vadinina enciklopedininkų siekiu žnybtelti valstybės veikėjui, prezidentui. Pagaliau ar tai enciklopedijos reikalas teikti politinius vertinimus? Norime ar norime, bet tokie dalykai, pasak profesoriaus, labiau primena populiarią televizijos laidą *Be tabu*, o ne solidų enciklopedininkų darbą.

Kaip skaitytojas, noriu žinoti

Daug kur iš esmės pritariant B. Genzeliui ir jo geriems norams, dėl kai kurių dalykų vis dėlto knieti pasiginčyti. Kad ir dėl atsitiktinai į rankas patekusio straipsnio apie A. Brazauską dar tik iš rengiamo ne antro, o trečio tomo. Aiškinantis su pačiais enciklopedininkais šie teigė, jog autorių parašyti straipsniai, visi jų teiginiai nebūtinai patenka į enciklopediją. Tai dar tik redakcinė medžiaga, kuri tvarkoma, redaguojama, derinama su visais Mokslinės redakcinės tarybos nariais. Taigi tik rengiamu straipsniu remtis ir kritikuoti iš tribūnos dar nepadarytus darbus garbiam profesoriumi reiktų atsargiai.

Noris nesutikti (pirmiausia kaip paprastam *Enciklopedijos* skaitytojui, nes juk enciklopedijos rašomos ne vien profesoriams ir ne vien politikams) ir dėl tariamai perdėto *VLE* politizavimo. Pvz., gerbiamosios L. Andrikienės atveju, kai jai skirtas straipsnis lyginamas su straipsniu apie J. Bulavą „raudonojoje“ enciklopedijoje. Aišku, sovietmečiu net ir pats tokio fakto pateikimas enciklopedijoje taip pat buvo traktuojamas kaip didelė nuobauda su rimčiausiomis tam asmeniui pasėkmėmis. Tačiau šiandien skaitydami net ir „raudonąją“ enciklopediją į daugelį dalykų žvelgiame visiškai kitaip. Ar dabartinis skaitytojas daugiau laimėtų, jeigu skaitydamas apie J. Bulavą taip ir nesužinotų, jog jis buvo pašalintas ir TSKP, nukentėjo už prolietuvišką nusiteikimą? Argi ne šis skaudus žmogaus biografijos faktas įgijo ir svarbią tautai visuomeninę reikšmę, sukėlė labai skambų rezonansą? Juk į J. Bulavą daugelis žvelgė kaip į tam tikrą to meto politinių ir partinių intrigų auką, be kaltės kaltą. Ir ar ne už tai, kad skaudžiai ir neteisingai nukentėjo, vėliau J. Bulavas buvo tarp garbingiausių LR Seimo narių, tapo nesužinotais ir sudėtingiausiomis aplinkybėmis simboliu?

Skirtumas tarp J. Bulavo ir daugelio dabartinių, kartais vienadienių politikų, matyt, yra tas, kad jie labai nori būti simboliai, vėliava, bet neduokdie jam kentėti už idėją, nes ir tos idėjos šiandien tokios, o rytoj – kitokios. Mūsų politikai iš labai minkšto molio, jie nepaprastai opūs ir verkšlens dėl menkiausio nieko. Pasirinkęs politiką kelią turėtų žinoti, kas jo gali laukti: draugų neištikimybė, tautos, daug ko nesugebančios suprasti, nedėkingumas ir t. t. Įkursi naują partiją, iš anksto būk pasiruošęs, kad mieli kovos bičiuliai ilgainiui tave iš jos išstrenks ir dar sumaišys su dulkėmis. Nieko nepadarysi – tai politikos lemtis. Beje, niekas už ausų į tą politiką netempia, tai savanorių dalia. Todėl, kaip enciklopedijos skaitytojas, norėčiau atsivertęs *VLE* 1 t. 498 p. sužinoti, kada ir kokiomis aplinkybėmis politikė L. Andrikiene neteko TS(LK) partijos narės bilieto. Lygiai kaip ir viename iš būsimų *VLE* tomų norėčiau perskaityti, kada ne mažiau gerbiamas J. Bulavas nukentėjo už teisybę. O gal tokių žinių skaitytojas nenusipelno, neturi žinoti? Jeigu taip, tai būtų nepaprastas tendencingumas, tikrovės lakavimas ir aki-vaizdas politizavimas. Leidžiamame *Visuotinė enciklopedija*, vadinasi, ne konservatorių, ne socialdemokratų, ne liberalų. Beje, naujosios enciklopedijos rengėjai nurodo tik politikų – partijų lyderių partinę priklaus-

VGU rektorius, Technikos enciklopedijos redaktorių tarybos pirmininkas prof. Edmundas Kazimieras Zavadskas sakosi nekantriai laukias paskutinio *VLE* tomo

somybę ir partinę biografiją. Enciklopedininkams net teks atlaikyti savotišką spaudimą žymėti TSKP eilinių narių, kurie *VLE* aprašomi kaip Lietuvos mokslui ir kultūrai nusi-pelnę asmenys, narystę.

Enciklopedija – tai ir tautos gyvybingumo simbolis

Teorinės fizikos ir astronomijos instituto direktoriui prof. Zenonui Rudzikui tenka daug keliauti, ypač kaip Lietuvos fizikų draugijos prezidentui. Su daugeliu žmonių tenka diskutuoti ne tik apie fiziką. Kai kurie nuoširdžiai stebisi, kad 3,5 mln. gyventojų šalis turi keturkalbį fizikos žodyną, leidžiamą 20 to- mų visuotinę enciklopediją.

Z. Rudzikui atrodo labai vykęs sprendimas Valstybinę mokslo ir enciklopedijų leidyklą padaryti valstybiniu Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutu. Sunkmečiu tai buvo teisingas būdas išsaugoti enciklopedininkų potencialą, kad išgyvenęs įvairių griūčių laikotarpį Institutas sustiprėtų ir galėtų imtis fundamentinių darbų – dabar tai ir vyksta. Panašus sėkmingas sprendimas, kalbėtojo nuomone, ir dėl Vilniaus planetariumo likimo: buvo prijungtas prie Teorinės fizikos ir astronomi-

Lietuvos fizikų draugijos prezidentui prof. Zenonui Rudzikui *VLE* yra tautos paminklas, labai svarbus išsaugant lietuvių kalbą

jos instituto, todėl planetariumą ir pavyko išsaugoti. Nei latviai, nei estai planetariumų jau nebeturi. (Ta pačia proga: antrasis planetariumas Vilniuje šalia Lietuvos kino teatro jau spėjo tapti *Casino Planet*.)

Z. Rudzikui kyla neaiškumų, kaip nustatomas įvairių užsienietiš- kų pavardžių lietuviškas tarimas.

Profesorius tvirtina žinąs, kaip reikėtų tarti kai kurių fizikų pavardes, tačiau *Enciklopedijoje* randas parašytas kitaip. Jau nekalbant, kai viename žurnale iš moters padaromas vyras. Dėl rašybos originalo kalba ir pagal tarimą profesorius sprendžia kaip vartotojas: jam parankiau, kad pradžioje būtų rašoma, kaip tariama, tačiau svarbu, būtinas ir originalus pavardės užrašymas. Štai Olandijoje viename mieste Z. Rudzikui reikėjo susirasti garsaus fiziko Christiano Huiigenso (Huygens) rūmus. Kurio vietinio gyventojas beklaušė – nė vienas nežino. Nejaugi tokia neišsprususi tauta? Pagaliau vienas olandas pliaukštelėjo sau į kaktą: *O, Haichens!* Tačiau lietuviai šio fiziko pavardę perėmė iš kitų tautų, tad ir taria savaip. Kaip reiktų elgtis su svetimvardžių tarimu? Z. Rudzikas siūlo gerai pagalvoti, antraip galime ir nesuskalbėti su kitomis tautomis.

Atsiranda naujų fizikos, technologijos mokslų sąvokų, tad jos turėtų atsisipindėti ir enciklopedijoje. Todėl Z. Rudzikas enciklopedininkams siūlo teikti fizikos terminų vardyną, kurį galėtų aptarti fizikai, gal pavyktų pasiūlyti ir vieną kitą naują sąvoką, kurią reiktų įtraukti į *VLE*. Tada ji būtų šiuolaikiška, atspindėtų fizinių mokslų realijas.

Bus daugiau

Profesorius J. A. Krikštopaitis apie dailininkę Albiną Makūnaitę (1)

Artėja gegužės 26-oji – Lietuvos valstybinės premijos laureatės dailininkės grafikos Albinos Makūnaitės mirties metinės, todėl ir pokalbis su prof. Juozu Algimantu Krikštopaičiu, Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrijos pirmininku, – apie šią talentingą Lietuvos menininkę.

Dailininkės Albinos Makūnaitės 1994 m. sukurtasis Theodoro Grotthusso portretas

Artėjant sukakčiai ėmėsi mokslininko portreto

Su dailininke Albina Makūnaite Jums likimas lėmė daug metų žengti bendro gyvenimo keliu. Didžioji dalis dailininkės darbų buvo skirti lietuvių liaudies ir literatūriniam personažams. Sunku įsivaizduoti K. Donelaičio, J. Biliūno, Lazdynų Pelėdos, A. Vienuolio, V. Krėvės, P. Cvirkos, B. Brazdžionio ir kitų mūsų garsiausių literatūrinių be juos iliustravusių dailininkės A. Makūnaitės labai išraiškingų darbų. Tačiau dailininkės sukurtieji Theodoro Grotthusso portretai tarsi visai iš kito – mokslo pasaulio. Kaip tas sumanymas dailininkei kilo? Nebejotina Jūsų įtaka?

Mokslas yra ne tik kūrybinė individo raiška, bet ir labai reikšminga kultūros dalis. Jeigu ir galima A. Makūnaitės veikloje kuriant T. Grotthusso portretą išvelgti atsiktinumo elementą, tai vis dėlto jis nėra netikėtas įvykis. Ir štai dėl ko. Jūs paminėjote, jog dailininkei buvo svarbu etninė kultūra, liaudies menas. Kitaip ir negalėjo būti, nes ji gimė kaime. Čia su lopšine ir žemdirbių godomis joje kaupėsi visa, kas glūdi geriausio ir reikšmingiausio mūsų tradicijoje. Labai savitai interpretuodama mūsų etninį lobyną sėkmingai reiškėsi kurdama savo estampus, raizinių ciklus. Jos kūriniai įvertino ir Lietuvos meno pasaulis, ir visuomenė. Šiandien jie – reikšminga lietuviškosios grafikos aukso fondo dalis.

Mūsų rašytojų knygos, jų herojai, žadindami dailininkės kūrybinius

A. Makūnaitės iliustracija Petro Vaičiūčio poezijos rinkiniui Yra šalis (1964 m.)

impulsus, tapdavo išraiškingomis dailės kūriniais figūromis, epizodais, meno kalba atskleidžiančiais dramatinės būties kolizijas.

Dabar atsakau į klausimą, kaip A. Makūnaitė ėmėsi fizikochemiko Theodoro Grotthusso portreto. Artėjo 1972 metai, o kartu ir mokslininko 150-osios mirties metinės. Dailininkė žinojo, kad renku medžiagą apie T. Grotthussą ir pradėdu apie jį rašyti straipsnius. Užteko man užsiminti, jog vertėtų atkreipti dėmesį į šią asmenybę, ir dailininkė ėmėsi darbo. Rėmėsi Latvijoje esančiu gerai žinomu T. Grotthusso portretiniu piešiniu. Taigi 1972 m. ir buvo sukurtas meninis T. Grotthusso portretas. 1994 m. padarė dar kelis mažesnius proginius tų portretų variantus.

Kiti A. Makūnaitės darbai neturi tiesioginio ryšio su mokslu, išskyrus kardiologo prof. Algimanto Marcinkevičiaus ekslibrisą ir gydytojo dr. Petro Tulevičiaus portretą. Priminsiu: ji yra sukūrusi daug mūsų kultūros žmonių portretų. Tai rašytojai S. Nėris, I. Simonaitytė, V. Petkevičius, kompozitoriai J. Karosas, B. Dvarionas, teatralai J. Miltinis, L. Noreika, jos artimieji. Dailininkės autportretą (1958) menotyrininkai vertino kaip raizinį, žymintį naujo jos kūrybos etapo pradžią.

Du T. Grotthusso portretai, sukurti beveik po dvidešimties metų, – tai jau buvusiojo variantai, kuriame nėra mokslinės veiklos atributikos. Jie artimesni išlikusiam piešiniui. Naujų skirtingo dydžio portretų apačioje įkomponuotas von Grotthussų giminės herbas, kurį dailininkė atkūrė pagal ikonografinius duomenis.

Du T. Grotthusso portretai, sukurti beveik po dvidešimties metų, – tai jau buvusiojo variantai, kuriame nėra mokslinės veiklos atributikos. Jie artimesni išlikusiam piešiniui. Naujų skirtingo dydžio portretų apačioje įkomponuotas von Grotthussų giminės herbas, kurį dailininkė atkūrė pagal ikonografinius duomenis.

Gal palyginkime, kuo skiriasi 1972-ųjų ir 1994-ųjų metų dailininkės A. Makūnaitės sukurtieji T. Grotthusso portretai?

1972 m. portrete yra šiek tiek ir atributikos, kuri susijusi su elektrolizės procesu, šviesos sąveikos su medžiaginėmis objektais fragmentų. Tai tarsi simboliai, charakterizuojantys T. Grotthusso mokslinės veiklos pasaulinę reikšmę. Žinoma, šiuo atveju nereiktų ieškoti anatomicinio tikslumo. Čia apčiuopiami tik kai kurie T. Grotthusso asmenybės bruožai pagal tai, ką mums paliko praeitis. Vienas kūrėjas mėgina perteikti kito kūrėjo esminius bruožus. Dailininkui Vytautui Jurkūnui buvo sunkiau – K. Donelaičio portretą jis kūrė neturėdamas net išlikusio piešinio.

Dailininkės kūrybos nuo mokslo atsieti nereiktų

Tikriausiai Jums teko dailininkei A. Makūnaitei talkinti? Vargu ar ji būtų žinojusi, kokie prietaisai ar kiti mokslo simboliai labiausiai galėtų api-

būdinti T. Grotthussą.

Žinoma, esu jai pateikęs atitinkamų prietaisų nuotraukų ir kai kuriuos eskizus. Dailininkė 1972 m. T. Grotthusso portrete visa tai atkūrė kaip šiek tiek neryškūs, esančius antrame ir trečiame plane, nes dominuoti turi pats portretuojamasis.

Kalbant apie meną ir mokslą šiuos du pasaulius atsieti būtų neteisinga. Iš savo paties patyrimo žinau: jeigu pasinėres į tyrimus galop pasijunti išsekęs, tai bet kuris tikras dailės kūrinys, puikus teatro spektaklis ar simfoninis koncertas sukrečia, atgaivindamas kūrybinės minties judėjimą. Taigi meninis pasaulis glaudžiai siejasi su visomis kūrybos sritimis, visi menai ir apskritai visa kūryba yra neskaidomas vientisas reiškinys, kurio elementai vienas kitą papildo ir ugdo. Mes tik sąlyginai padalijame kūrybos pasaulį į mokslo ir meno pasaulius. Čia mokslas išsiskiria savo metodais, racionaliis tyrimo būdais, kurie vis dėlto neapsieina ir be iracionalių „pakylimų“.

Albina Makūnaitė daug nuspėlnė mūsų krašto švietimo sistemai. Mėgo iliustruoti pasakas. Iš jos iliustruotų knygelių pasaulį pažinti mokėsi daugelis vaikų. Net septynios pirmokų kartos mokėsi iš jos iliustruoto elementoriaus Vyturėlis

Grafikė Albina Makūnaitė (1926 04 01 – 2001 05 26) gimė netoli Kauno Padainupio kaime. Besiremdama mūsų etninės kultūros lobynu, ji savitai ir aktyviai reiškėsi lino ir medžio raizinių kūriniuose. Įspūdingi estapai – didelių raizinių ciklai Rugio daina, Lino mūka, Žalčio pasaka ir kiti tapo lietuvių grafikos aukso fondo dalimi. Intensyviai kūrė iliustracijas liaudies pasakoms, K. Donelaičio, J. Biliūno, Lazdynų Pelėdos, V. Krėvės, A. Vienuolio, P. Cvirkos, S. Nėries, B. Brazdžionio ir kitų autorių knygoms. Su didžia meile ji iliustravo knygeles vaikams. Jų turėjome net 90. O štai jos Saulės vaduotojas pasklido per dvi dešimtis kalbų. Dailininkės elementoriumi Vyturėlis džiaugėsi net septynios kartos pirmokėlių.

Talentingi Albinos Makūnaitės darbai buvo įvertinti Lietuvos valstybine premija (1966), o už atsivimimą menui, puikių darbų ciklus jai buvo suteikti nusipelnusios meno ir liaudies dailininkės vardai.

(1973). Labai miela ir gyva knyga, pilna vaikiško žavesio ir liaudies išminties.

Albina Makūnaitė buvo labai jautri ir imli asmenybė. Deja, jos aktyviausias kūrybinis laikotarpis buvo pažymėtas sovietmečio realybės. Tuomet labai svarbu mums buvo išsaugoti savo etninis pagrindus, kurie natūraliai glūdėjo ir dailininkės prigimtyje. Tai buvo jos įkvėpimo šaltinis, iš kurio ji ir semdavosi jėgų kurti įspūdingus kūrinius. Jie sugestyviai veikė mūsų etninę savimonę bylodami apie mūsų kultūros gelmes. Didelė dailininkės meilė žmogui ir pačiai kūrybai, didžiulis darbštumas ir sugebėjimas ligi galo atsieti kūrybai buvo jos būdingiausias ir ryškiausias bruožas.

Sueina metai, kai dailininkės Albinos Makūnaitės nebėra su mumis. Malonu, kad Mokslo Lietuvos redakcijoje dabar galime prisiminti dailininkę, taip pat ir jos indėlį į grotusiadą.

Janio Stradinio knygos poveikis

Noriu dar sugrįžti prie T. Grotthusso asmenybės ir portreto. Ar dailininkei A. Makūnaitei buvo prieinama 1966 m. Maskvoje išspausdinta Janio Stradinio knyga apie T. Grotthussą? Tai apskritai pirmoji knyga apie šį mokslininką. Jūsų darbas Pralenkęs laiką: Theodor Grotthuss pasirodė tik 2001 metais. Regis, dailininkė A. Makūnaitė, nors ir sirgo nepagydoma liga, dar spėjo pasidžiaugti Jūsų knyga, kurioje išspausdinti ir du jos sukurti T. Grotthusso portretai.

Janio Stradinio

knyga atsidūrė dailininkės namuose prieš 32 metus. Ji skaitė, gilinosi į mokslininko asmenybę ir epochą. Tas veikalas turėjo įtakos ir mano paties tyrinėjimams, paveikdamas tolesnę mano mokslinės tyrimų veiklos kryptį ir pobūdį. Tuo metu, kai A. Makūnaitė kūrė T. Grotthusso portretą, aš buvau parašęs jau vieną straipsnį, kasmet skaičiau mokslinius pranešimus, skirtus T. Grot-

1972 m. T. Grotthusso mirties 150-mečiui dailininkės Albinos Makūnaitės sukurtas lino raizinytis

jams. Man pasirodė, kad J. Stradinis gal net neturėjo pakankamai laiko nagrinėti paties T. Grotthusso parašytų darbų. Šiandien turime pripažinti, kad jis pirmas ėmė gilintis į XIX a. archyvinę medžiagą, kurioje aptiko svarbių faktų apie T. Grotthusso veiklą. Jam pavyko praplėsti jau esančią mokslininko biografiją apybraižą.

Mano tyrinėjimais tęsiasi daugiau kaip 20 metų, tad galiu spręsti ne vien apie T. Grotthusso veiklą chemijos srityje, bet kai ką naujo pasakyti apie jo nuopelnus.

Meninė grotusiada kol kas skurdoka

Tikriausiai iš pirmo knygos apie T. Grotthussą autorius ir negalima buvo laukti, kad jis išsems šį tokį turtingą mokslo klotą, kurį po savęs paliko Gedučių talentas.

Tokios temos niekada ir nebūna iki galo išsemtos. Kiekviena mokslininkų karta į praeitį žvelgia jau kitaip: iš savo patyrimo lygmens, kuriame atsispindi ir laikmetis, ir naujos koncepcijos, ir permaštaytas palikimas. Taigi kiekviena karta galės iš naujo rašyti knygas apie T. Grotthussą. Juk lygiai taip pat nuolat perrašomi ir papildomi istorijos vadovėliai.

Neveltui sakoma, kad kiekviena karta rašo savo istoriją.

Tai neišvengiama. Kiekviena karta net savaip perskaito praeities istorijas. Tiesa, visada tenka studijuoti tą ar kitą epochą, aiškintis, ką reiškė tais laikais vartotos sąvokos ir kaip jos skamba dabartinėmis sąlygomis.

Tenka pripažinti, jog grotusiadai skirtų meno kūrinių turime ne kažin kiek. Latvijoje saugomas autentiškas T. Grotthusso portretas, Žemelio kraštotyros muziejuje yra skulptoriaus Kęstučio Balčiūno sukurtas puiki sėdinčio T. Grotthusso skulptūra. Aišku, į grotusiados aukso fondą patenka ir T. Grotthussui skirti Albinos Makūnaitės lino raiziniai.

Autentiškas kol kas tėra vienas T. Grotthusso portretas, kuris, kaip minėjote, saugomas Latvijoje. Tiesa, neseniai doc. Stasys Šimaitis M. K. Čiurlionio nacionaliniame muziejuje aptiko nežinomo dailininko drobę Mokslininko

portretas. Spėjama, jog tai T. Grotthusso portretas. A. Makūnaitės sukurtieji mokslininko portretai – tai jau XX a. kūriniai, vaizduojantys iškilų praeities asmenybę.

Kodėl vis dėlto tokia ryški ir net gana romantiška, pagaliau tragiško likimo asmenybė ligi šiol susilaukė palyginti nedidelio dailininkų dėmesio? O juk T. Grotthussas gyveno epochų lūžio laikotarpiu, kai Europoje dar gyvi buvo Didžiosios prancūzų revoliucijos aidai, prasidėjo didieji Napoleono žygiai, o juk ir to meto mokslo žinių sklaida Europoje – menininkams turėtų būti jaudinančios temos.

Apskritai turime daug labai įdomių asmenybių, sėkmingai pasireiškusių mokslo ir kultūros srityse, bet ar daugelio portretais galėtume šiandien pasidžiaugti? Mūsų visuomenė nei pilietiškai, nei socialiai, drįsčiau pasakyti, nėra subrendusi visiškai suvokti savo kultūrą. Sukaupto dvasios lobyno nevertiname ir todėl sparčiai jį prarandame. Tai ne vien meno srities, o visų mūsų bendra bėda. Argi mokslininkai ligi šiol bent kiek daugiau domėjosi savo mokslo istorija? Kaip rodo mokslotylinė analizė, savo mokslo istorija domisi ir savo kultūroje ją įprasmina tik tos visuomenės, kurios turi subrendusį ir stiprų intelektualinį potencialą. Mes tik artėjome prie viso to. Likome visokeriopa nuskurdinti, o per pastarąjį dešimtmetį apskritai visai sujaukti. Kai išderinta mūsų vertybinė orientacija, labai džiugu, kad pasirodo nors pavienių bandymų įvairiomis formomis įamžinti mūsų istorines vertybes.

Laisvė – sunkus išbandymas

Iš tiesų gyvename intelektualinės kūdikystės laikotarpi. Būdami išeiviai iš

kaimo taip ir neatėjome iki miesto, t. y. netapome tikraisiais miestiečiais. Jau nekaltant apie tai, kad netapome europietiška mąstančiais, tuo labiau pasaulio žmonėmis.

Sutrikdyta natūrali tautos formavimosi raida: tarpukariu nespėta suformuoti pilietinės visuomenės. Pilietiško pradžios brendimo sūkuriamame inteligentų ratelyje, susispietusių šalia Naujosios Romuvos. Tad kas mes buvome? Tik žemdirbiai, spėję

Albinas Makūnaitės autoportretas (1958 m.)

šiek tiek atkusti ir prasibrauti į miestelius. Buvome triukšmingai patriotiški artojai, mažai suvokiantys, ką turime sukaupę ir ką daryti toliau. Buvome pamirštas istorinis kraštas, kurio visuomenė prieškariu taip ir nesugebėjusi tapti politiniu subjektu, su kuriuo Europos šalys skaitytųsi kaip su lygiaverčiu partneriu.

Sovietmečiu, kai buvo pradėta sparti ir prievartinė industrializacija, mes tapome kažkokia pseudoindust-

rine visuomene. Staiga netikėtai atgavome nepriklausomybę, kuriai nebuvome pasiruošę, todėl jos ir nebeturime, jeigu žvelgtume į visa tai iš esmės. Patekome į laisvojo pasaulio erdvę, patys nesugebėdami būti laisvi. Mūsų mąstymo stereotipai nepakito. Jie mus įkalino praeities tvirtovėje. Vartai atsidarė, bet mes stovime sumišę ir nežinome, ko griebtis, kaip toliau gyventi. Vis dar reikia, kad mus kažkas maitintų, globotų, duotų išmaldos. Norime suprasti, jog viską turime daryti patys.

Tačiau argi ne kūrybinė žmonių veikla, kūrybinės galios pirmiausia ir turėtų tuos atstumus, kurie mus skiria nuo kitų tautų, įveikti? Juk turime kuo sektis. Kultūros baruose argi mums negalėtų būti geras pavyzdys kad ir mūsų kaimynai lenkai? Štai Lietuvos istorijos institute buvo kalbama apie lietuvių kultūros paveldą užsienyje ir kartu buvo ant stalelio padėti naujausi leidiniai iš Lenkijos, kuriuose atsispindi ir lietuviškasis kultūros paveldas. Ir ne tik esantis užsienyje, kartais praverstų apsidairyti aplinkui. Tarp kitų knygų buvo ir mūsų Lentvario bažnyčiai skirta studija. Ar daug kas iš mūsų yra buvęs toje bažnyčioje, ar šovė bent mintis pasukti iš kelio, vedančio į Trakus, ir aplankyti Lentvario bažnyčią? Juk ne, kadangi nedažnas yra net ir visas Vilniaus šventyklos apėjęs. O štai lenkai skiria tai Lentvario bažnyčiai išsą studiją.

Lygiai tas pats atsitiko su Ignu Domeika, kurio 200 metų sukaktį šiomet mes ir pasaulio mokslinė visuomenė mini. Aplinkybės mus tiesiog privertė apie tai susimąstyti. Dar visa laimė, kad mūsų garsiajam alpinistui ir keliautojui Vladui Vitkauskui pavyko organizuoti ekspediciją į Čilę. Nuostabu, kad iš Niu-

daroma. Po truputį bręstame, išibėgėjame. Tik bijau, kad tas mūsų brenimas nespės su tais pokyčiais, kurie vyksta pasaulyje. Tada atsidursime kultūrinių įvykių periferijoje ir mums beliks aptarnauti užklydusius turistus, ieškančius pigios pramogos.

Ar etnis lobynas liko tik išorinis kevalas

Bet argi kultūros vyksmas ir nesuseda iš atskirų, pavienių asmenų pastangų? Jūs paminėjote puikius pavyzdžius – Vlodo Vitkausko, Romualdo Šviedrio. Galėtume priminti ir dar tikrai ne vieną. Juk lemia asmenybės, jautrios gyvenimo pokyčiams, gebančios parodyti geras iniciatyvas ir jas įgyvendinti. Tad gal išmokime dėliaugtis, kad bent viena kita asmenybė sugeba pasireikšti, ir nereikalaukime, kad visa visuomenė staiga taptų nepaprastai sąmoninga, pagavi kultūros dalykams ir pan.

Prieš atsakydamas Jums norėčiau pasveikinti prof. Romualdą Šviedrį, kuriam prieš kelias dienas sukako 65-eri. Tai asmenybė, kuri dabar atiduoda visas jėgas „gelbėdama“ mūsų mokslo istoriją. O dabar prie klausimo.

Visuomenė yra atvira sistema, veikianti tarsi sudėtingas organizmas, kurį sudaro ląstelių įvairovė. Kai kurie kūrybingi žmonės – lyg labai jautrios antenos – pirmieji pajunta, kas darytina, ir tą daro. Bet kuris žingsnis moksle ar kultūroje visada yra individualaus kūrybinio akto rezultatas. Paskui, kai yra idėja, teorija, kažkas padaryta, jau ir kolektyvas gali naujoves eksploatuoti, jas taikyti. Bet kažką ypatingo padaryti gali tik kūrybingi individai ir jie tai daro. Šitai rodo visa istorinė žmonijos patirtis.

Lyg ir peršasi išvada, kuri gal ir nėra labai nauja: svarbu dėmesys kiekvienam kūrybingam individui, kiekvieni iniciatyvai, kūrybinei ugnei. Jeigu

A. Makūnaitės iliustracija Salomėjos Neries rinkiniui Širdis mana – audrų daina (1974 m.)

čia širdyje, jeigu tradicijos tąsa netaupa mūsų kūrybinės veiklos šaltinių, tai jau mes esame tik aborigenai, kurie tikrąsias savo vertybes išmainingo į stiklo karoliukus.

Europoje vyksta civilizacijų kaita, o mūsų posovietiniame regione gal dar sparčiau negu bet kur kitur. Nei senosios tradicijos, nei liaudies menas mums jau nebeturi tos vidinės žmogų valdančios dvasios, kaip buvo prieš šimtą ar du šimtus metų. Juk žemaičių Užgavėnių kaukės, kad ir kokios išmoningos būtų, mums tėra geriausių atveju meno kūrinys, bet ne persikūnijimo priemonė, ne reikšminga ritualo ir būties dalis. Visiems laikams prarasta senoji paskirtis – kaukių, liaudies dainų ir žaidimų, net švenčių, kurios juk buvo skirtos ne šiaip linksmybėms, bet sukurti, o gal atkurti suirusio pasaulio tvarką. Dabar mus supantis pasaulis suyra mūsų akyse, bet nebėra maginių priemonių tai tvarkai iš naujo atkurti. Visur vyksta ta pati civilizacijų kaita, tik gaila, kad senosios vertybės žūva greičiau, negu spėjama kurti naujas.

Suprantama, tikrosios dvasinės tautos vertybės turi būti nuolat perkuriamos, nes jose glūdi daug esmingo, universalus, kas svarbu ne vien lietuviams: juk tos

LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTAS

praneša, kad 2002 m. birželio 27 d. 15 val. Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto salėje (Antakalnio g. 6, Vilnius) eksterne bus ginama MIKO VAICEKAUSKO daktaro disertacija „LIETUVIŠKOS KATALIKIŠKOS XVI-XVIII AMŽIAUS GIESMĖS“ (humanitariniai mokslai, filologija, 04 H, lietuvių literatūra, H 5903).

Doktorantūros komiteto pirmininkas – prof. dr. Albinas JOVAIŠAS (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H).

Nariai:

prof. habil. dr. Leonas GUDAITIS (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);
prof. habil. dr. Regina KOZENIAUSKIENĖ (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);
doc. dr. Sigitas NARBUTAS (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);
habil. dr. Vytautas VANAGAS (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, humanitariniai mokslai, filologija 04 H).

Oponentai:

prof. habil. dr. Juozapas GIRDZIJAUSKAS (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);
dr. Eglė PATIEJŪNIENĖ (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H).

Su disertacija galima susipažinti Kauno Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekose.

Direktorius Algis Kalėda

LIETUVOS VETERINARIJOS AKADEMIJA

skelbia konkursą užimti šią etatinę vietą:
Socialinių mokslų katedroje – lektorius (vadyba ir marketingas).

Dokumentai priimami vieną mėnesį po paskelbimo dienos adresu: Studijų skyrius, Tilžės g. 18, 3022 Kaunas, tel. 36 21 90.

Rektorius

Prof. Juozas Algimantas Krikštopaitis Telšių Ateities vid. mokykloje su dailininkės Albinos Makūnaitės sukurtu T. Grotthusso portretu

jorko atvykęs Bruklino politechnikos universiteto profesorius Romualdas Šviedrys savo lėšomis ryžosi išleisti I. Domeikos mokslinį palikimą lietuviškai. Vilniaus universitetas tam reikalui turėjo rasti lėšų, nes pirmiausia jis yra I. Domeikos Alma mater. O atsitiko taip: prof. R. Šviedrys padarė viską, kad pirmoji knyga iš numatytos serijos pasirodytų rugsėjo mėn., kai prasidės I. Domeikos 200-mečiui skirta konferencija. Turbūt derėtų tos tarptautinės konferencijos organizatoriams prisidėti prie šio nepigaus reikalo, kurį remia UNESCO.

Žinoma, gerai, jog bent kažkas

bus užpūsta, neišaugo ir kūrybingų asmenybių. Ir dar labai svarbu, kad žmonės turėtų savo šaknis ir pašaknį, iš kurio galėtų semtis stiprybės. Kol jaučiame ryšį su šaknimis, aborigenais nebūsime, bet tapsime, kai to ryšio neteksim. Kol jaučiame Albinos Makūnaitės ir kitų mūsų puikių dailininkų darbų grožį ir vertę, tol esame gyvi savo tautoje ir dar gyva pati tauta.

Skaudus paradoksas tas, kad etnis lobynas mums jau tėra tik išorinis kevalas, etnografinio muziejaus eksponatas ir mes tarsi negyvoji lėlėmis tais eksponatais džiaugiamės ir kitiems rodome: štai kokias grožybes turime. Bet jeigu tuš-

vertybės turi aiškius indoeuropietiškus pagrindus. Jeigu tuo nepasinaudosime kūryboje, tai patirsime tik praradimus.

A. Makūnaitės darbai mums šitai tik patvirtina. Jie rodo ne etnografinę ekspoziciją, bet liudija tai, kad vertybės, esančios mūsų etninėje kultūroje, gali atgyti. Individuali kūrėjo galia priverčia tas vertybes suskambėti naujai ir savitai. Etniniai dalykai, atgimdami naujomis formomis, įsiamžina kultūroje.

Bus daugiau

Kalbėjosi
Gediminas Zemlickas

GEOLOGIJOS IR GEOGRAFIJOS INSTITUTAS

praneša, kad 2002 m. birželio 20 d. 15 val. Geologijos ir geografijos instituto salėje (T. Ševčenkos g. 13, Vilnius) įvyks jungtinės doktorantūros komiteto posėdis, kuriame GAILĖ ŽALŪDIENĖ viešai gins fizinių mokslų geologijos krypties (05 P) daktaro disertaciją „JUOZO LUKOŠEVIČIAUS ŽEMĖS GELMIŲ RAIDOS KONCEPCIJA BEI JOS REIKSMĖ LITOSFEROS PAŽINIMUI (ISTORINIS, METODINIS IR METODOLOGINIS ASPEKTAI)“.

Doktorantūros komitetas:

prof. habil. dr. Juozas PAŠKEVIČIUS (Vilniaus universitetas, fiziniai mokslai, geologija, 05 P) – pirmininkas ir darbo vadovas;

nariai:

habil. dr. Valentinas BALTRŪNAS (Geologijos ir geografijos institutas, fiziniai mokslai, geologija, 05 P);

doc. dr. Libertas KLIMKA (Vilniaus pedagoginis universitetas, fiziniai mokslai, fizika, 02 P);

prof. habil. dr. Algimantas Juozas KRIKŠTOPAITIS (Kultūros, filosofijos ir meno institutas, humanitariniai mokslai, filosofija 01 H);

doc. dr. Vytautas SKUODIS (Vilniaus universitetas, fiziniai mokslai, geologija, 05 P).

Oponentai:

prof. habil. dr. Algimantas GRIGELIS (Lietuvos mokslų akademija, fiziniai mokslai, geologija, 05 P);

doc. dr. Romualdas JUZEFOVIČIUS (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai mokslai, istorija, 05 H).

Su disertacija galima susipažinti Geologijos ir geografijos instituto ir Vilniaus universiteto bibliotekose

Direktorius

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 24 d. 10 val. VDU CR Mažojeje salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama JOLITOS ŠLIOGERIENĖS daktaro disertacija tema „AUTONOMINIŲ STUDIJŲ INDIVIDUALIZACIJOS LINGVODIDAKTINIAI PARAMETRAI“ (socialiniai mokslai, edukologija, 07 S).

Doktorantūros komitetas:

pirmininkas - prof. habil. dr. Vytautas ŠERNAS (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, edukologija 07 S);

Nariai:

prof. habil. dr. Vytolis KUČINSKAS (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S);

doc. dr. Albinas Vytautas JANUŠKEVIČIUS (Pedagogikos institutas, socialiniai mokslai, edukologija 07 S);

prof. Audronė SKRUPSKELIENĖ Ph. D. (Pietų Karolinos universitetas, JAV, socialiniai mokslai, edukologija 07 S);

prof. habil. dr. Laimutis VALEIKA (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai mokslai, filologija 04 H);

Oponentai:

prof. habil. dr. Danguolė BERESNEVIČIENĖ (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, psichologija 06 S);

doc. dr. Aldona RAMOŠKIENĖ (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, edukologija 07 S).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto ir Klaipėdos universiteto bibliotekose.

Rektorius

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio mėn. 27 d. 10 val. VDU CR Mažojeje salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama VAIDOS KAMUNTAVICIENĖS daktaro disertacija tema „KATALIKŲ BAŽNYČIOS IR VALSTYBĖS SANTYKIAI LIETUVOS DIDŽIOJOJE KUNIGAİKŠTYSTĖJE XVII A. ANTROJOJE PUSĖJE“ (humanitariniai mokslai, istorija 05 H).

Doktorantūros komitetas:

pirmininkas: prof. habil. dr. Antanas TYLA (Lietuvos istorijos institutas, humanitariniai mokslai, istorija 05 H);

Nariai:

prof. habil. dr. Mečislovas JUČAS (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, istorija 05 H);

prof. habil. dr. Eugenija ULČINAITĖ (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija 04 H);

doc. dr. Pranas JANAUŠKAS (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, istorija 05 H);

doc. dr. Jūratė KIAUPIENĖ (Lietuvos istorijos institutas, humanitariniai mokslai, istorija 05 H);

Oponentai:

prof. habil. dr. Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, istorija 05 H);

dr. Vacys VAIVADA (Klaipėdos universitetas, humanitariniai mokslai, istorija 05 H).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvos istorijos instituto bibliotekose.

Rektorius

IŠĖJO LIETUVOS STATUTŲ TYRINĖJIMŲ PRADININKAS – VYTAUTAS RAUDELIŪNAS

Netektis

Šių metų gegužės 4 dieną, ankstyvą šeštadienio rytą, staiga mirė žymus Lietuvos teisės istorijos tyrėjas, ilgametis Kultūros, filosofijos ir meno instituto mokslo darbuotojas Vytautas Raudeliūnas.

Vytautas gimė 1930 m. vasario 2 d. pasiturinčių valstiečių Anastazijos ir Andriaus Raudeliūnų šeimoje Žaslių valsčiaus Kaišiadorių apskrities Padalių kaime, kuris priklausė Paparčių parapijai. Čia 45 ha žemės turėjo Raudeliūnai. Vytautas buvo penktasis iš keturių brolių ir trijų seserų būrio.

1939 m. Vytautas pradėjo lankyti Padalių pradinę mokyklą, kurią baigęs įstojo į Kaišiadorių gimnaziją (metus mokėsi Čiobiškio, dvejus – Žaslių progimnazijose). Vytauto bendramokslis prisimena, kad pradinę mokyklą jis baigė per dvejus metus, vis peršokdamas vieną klasę. Išsiskyrė iš kitų savo elgesiu – per pertraukas atsitraukęs skaitė, sprendė matematikos uždavinius, konsultavosi su mokytojais.

Vyresniosiose klasėse pradėjo rašyti į rajono spaudą. Autobiografijoje Vytautas rašė, kad 1946 m. tėvas Andrius ir vyresnysis brolis Adolfas buvo nuvesti po 10 metų lagerio ir 5 metus tremties (brolis lageryje ir žuvo). 1948 m. į Krasnojarsko kraštą buvo išstremtas ir pats Vytautas, jo brolis Jonas bei sesuo Elenutė. Dirbo miško kirtiku, ganė karves, ten po dvejų metų baigė vidurinę mokyklą. Persikėlęs gyventi į Irkutską Vytautas baigė Kūno kultūros technikumą ir dirbo Irkutsko srities Čeremchovo mieste mokytoju. 1954-1958 m. gyveno Kazachijos sostinėje Almatoje ir mokėsi Kūno kultūros institute. Jį baigęs įstojo į Kazachijos universiteto Teisės fakultetą. Studijų metais daug sportavo, pasiekė gana gerų lengvosios atletikos rezultatų.

1958 m. Vytautas sugrįžo į Lietuvą, kur Vilniaus universitete toliau studijavo teisę, kartu dirbo Universitete treneriu dėstytoju. Išsiskyrė imliu protu, nepaprastu darbštumu, užsispyrimu. *Jau būdamas studentas atsidaviau moksliniam darbui, dalyvaučiau keliose studentų konferencijose už Lietuvos Respublikos ribų, – taip ateidamas dirbti į Filosofijos, teisės ir sociologijos skyrių prie Lietuvos mokslų akademijos Istorijos instituto rašė autobiografijoje Vytautas.*

Baigęs Universitetą, Vytautas metus dirbo Mokslų akademijos Ekonomikos instituto Teisės sektoriaus jaunesniojo mokslo darbuotoju, 1965-1977 m. – Vilniaus universiteto Baudžiamosios teisės katedros vyresniojo laborantu, 1967-1968 m. – Kultūros ministerijos Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos vyresniojo mokslo darbuotoju. Nuo 1971 m. iki mirties Vytautas dirbo

Lietuvos mokslo bendruomenė neteko labai dorą žmogaus, įžymaus ir gabaus mokslininko, Lietuvos teisės istorijos tyrėjo Vytauto Raudeliūno

Kultūros, filosofijos ir meno institute (buv. Lietuvos filosofijos ir sociologijos institute).

Nors iki akademinio darbo pradžios Vytautas dirbo įvairius darbus, iš esmės buvo atsidėjęs vienam tikslui – studijuoti seniausių laikų Lietuvos teisės šaltinius, juos skelbti, vertinti, atskleisti unikalių teisės paminklų reikšmę Lietuvos valstybingumui, tirti teisės šaltinių svarbą tautos raidai, kultūrai, lituanistikos mokslui apskritai.

Tokiam darbui reikėjo turėti ir Dievo dovanų – stiprią sveikatą bei tvirtą valią, be to, išlavintą protą, enciklopedines žinias, gerą profesinį pasirėmimą. Tą Vytautas turėjo su kaupu. Mokėjo būtinai studijuojant senuosius teisės šaltinius senąsias kalbas – rusų, ukrainiečių, baltarusių, senąją slavų, lenkų, lotynų, čekų. Tyrėjas turėjo kantrybės po žodėlį atkurti sudilusių nuo laiko šaltinių tekstus, rinko po kruopelę iš Lietuvos, Lenkijos, Baltarusijos, Ukrainos archyvų XV ir vėlesniųjų amžių Lietuvos valstybės teisės dokumentus bei jų fragmentus, savo jaunesniojo mokslo darbuotojo, lėšomis darė jų kopijas bei mikrofilmus, šimtus puslapių perrašinėjo ranka ir taip grąžino juos namo, į Lietuvą, kaupė savo bibliotekoje, skelbė mokslo straipsniuose.

Vytauto biblioteka šiandien – unikali vertybė. Didžioji jos dalis saugoma namuose, Karoliniškių blokinio namo bute kitai daliai namuose nebeužtenka vietos. Šią biblioteką vertėtų išsaugoti kaip labai reikšmingą Lietuvos teisės istorijos archyvą, kuriuo galėtų naudotis būsimi tyrėjai, doktorantai, studentai.

Pirmieji Vytauto mokslo darbai pasirodė 1963 metais. 1966 m. Lietuvos, Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos mokslo spaudoje paskelbta serija straipsnių, skirtų reikšmingiausio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisės paminklo – Antrojo Lietuvos Statuto – 400 metų jubiliejui. Nuo to laiko pradėdamas titaniškas darbas: sisteminga senųjų teisės ir istorijos šaltinių paieška, jų šifravimas ir skelbimas. Parėngta šimtai pozicijų Lietuvoje bei Lenkijoje leidžiamiems enciklopediniams ir kitokiems moksliniams

informaciniams leidiniams, paskelbta dešimtys straipsnių Lietuvos ir užsienio spaudoje.

Vytautas buvo vienas pagrindinių feodalizmo laikotarpio Lietuvos teisės ir istorijos tyrėjų, prikėlusiu mokslui bei istorijai laiko, vandens ir žmogaus uniokotus šaltinius. Padedant žinomiems šaltiniotyros specialistams Romui Firkovičiui ir Algirdui Baliuliui išleisti du vertingi teisės istorijos paminklai – *Biržų dvaro teismų knygos. 1620-1745* (V., 1982) ir *Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimai 1583-1655* (V., 1988).

Liko neišleisti du didžiulės apimties teisės paminklai – *Žagarės dvaro teismų knygos* ir Antaris Lietuvos Statutas. Didžioji dalis darbų atlikta. Turėkime vilties, kad atsiras norinčių eiti šiuo sunkiu Vytauto pramintu mokslo keliu.

Paskutiniaisiais metais daugiausia jėgų jau kiek pavargęs Vytautas atidavė totalitarinio komunistinio režimo nusikaltimų teisiniui vertinimui. Vytautas buvo vienas aktyviausių tarptautinio Vilniaus visuomeninio tribunolo proceso *Komunizmo nusikaltimų įvertinimas* organizatorių ir vykdytojų. Prieš pat mirtį pasirodė jo bei jo kolegų Arvydo Anušausko ir Vytauto Zabielos parengtas leidinys *Antikomunistinis kongresas ir Tribunolo procesas*. Leidinys išpūdingos apimties (per 900 puslapių!), jame pateikiama stubinama 25 pasaulio šalių atstovų nacizmo ir stalinizmo nusikaltimus atskleidžianti medžiaga. Šiuo darbu tremtinys Vytautas pastatė sau ir savo gimtinei tremtiniam, visų kraštų kankiniams nedūlantį paminklą.

Vytauto netektį skaudžiai išgyvena ne tik Lietuvos mokslo bendruomenė. Poznanės universiteto profesoriai Vytauto kolegos Janas Jurkievičius ir Henrikas Visneris lenkų istorikų bei lituanistų vardu išreiškė užuojautą, apgailestaudami, kad netekome labai dorą žmogaus, įžymaus, nepaprastai gabaus mokslininko. Savo nuolatinio skaitytojo dar ilgai truks Vilniaus mokslo bibliotekoms, archyvams, savo dėstytojo – Vilniaus pedagoginiame universitete, ypač Istorijos fakulteto studentams, savo enciklopedisto – Lietuvos enciklopedijos rengėjams, savo kolegos – Lenkijos, Ukrainos, Baltarusijos, Latvijos mokslininkams.

Vytautas, pagal neseniai jo pareiktą valią, palaidotas Paparčių parapijos kapinaitėse, šalia savo tėvų. Parapijos klebonas Bernardas Vidas Sajeta prie Vytauto kapo sakė: *Mūsų parapija gavo brangią dovaną – į gimtinę amžinam poilsiui sugrįžo iškilus kraštietis. Jo sugrįžimas pakėlė mūsų viltis ir toliau nepastebimai, bet prasmingai darbuotis.*

Kultūros, filosofijos ir meno institutas

Jono Griniaus jubiliejus

Menotyrininko, literatūrologo, rašytojo, Lietuvos katalikų mokslų akademijos tikrojo nario akademiko JONO GRINIAUS jubiliejus (1902 02 21–1980 11 10)

Ryškus literatūros kritikas, meno istorikas, rašytojas, visuomenininkas Jonas Grinius gimė 1902 m. vasario 21 d. (pagal naują kalendorių – kovo 5 d.) Šiaulių aps. Joniškių parapijos Gimnazuotų kaime. Sudėtingas kelias į Lietuvos universitetą (Šiaulių, Vitebsko ir vėl Šiaulių gimnazijos), aktyvi veikla ateitininkuose, Pavasario organizacijoje, žurnalistinės veiklos pradžia (*Ateities žiedas*), pirmieji literatūriniai bandymai formavo jaunuoliui atsakingo darbo įgūdžius. Teologijos-filosofijos fakulteto Filosofijos skyriuje (1922-1926) studijavo literatūrą, pedagogiką, psichologiją ir filosofiją, nenutraukė visuomeninio darbo: *Ateities* bei *Pavasario* redakcijos, vadovaujantys postai jaunimo organizacijose, talka 1925 m. rengiant Antrąjį ateitininkų jubiliejinį kongresą. Tai tik keli akcentai iš plačiosios veiklos. Studijuodamas universitete 1925 m. pradėjo pedagoginį darbą Simono Daukanto mokytojų seminarijoje.

1926 m. pradžioje Jonas Grinius, gavęs aukštojo mokslo diplomą, išvyko į Prancūziją (Grenoblį bei Paryžių) pagilinti prancūzų kalbos ir literatūros žinių, studijuoti estetikos bei meno istorijos. 1929 m. sugrįžo į Lietuvą, apsigynė Prancūzijoje parašytą disertaciją *Milasiūs – poetas* ir buvo pakviestas į Teologijos-filosofijos fakultetą docentu. Kartu su disertacija 1929 m. J. Grinius paskelbė ir pirmąją savo dramą *Sąžinė*.

Universitete skaitė paskaitas, dirbo Saulės draugijos skelbtų lituanistikos rašomųjų darbų konkursų komisijoje, dalyvavo leidžiant literatūros almanachą *Granitas* (1930 m.) ir kitur.

1944 m. pasitraukęs į Vakarų Europą J. Grinius 1946-1950 m. buvo Lietuvos tremtinių komitetų narys arba pirminkininkas, 1948-1950 m. Schwäbisch Gmündo gimnazijos mokytojas ir pastitinis jos direktorius, 1952-1955 m. dirbo Strasburge Laisvosios Europos kolegijoje lietuvių seminaro vedėju ir lietuvių studentų globėju, grįžęs į Vokietiją dirbo *Amerikos balso* korespondentu (1955-1958), 1958-1960 m. – Vasario 16-osios gimnazijos direktorius, nuo 1964 m. – mokytojas. 1953 m. susiorganizavus Europos lietuvių fronto bičiuliams, J. Grinius įkvėpdavo, remdavo ar tiesiog vykdydavo kiekvieną kūrybinę iniciatyvą, buvo labiausiai nusipelnęs Studijų savaičių rengėjas ir vedėjas, paskaitininkas (1954-1968), aktyvus Lietuvos bendruomenės veikėjas (nuo 1952 m. Vokietijos LB krašto tarybos narys, 1968 m. – jos prezidentas), Vokietijos lietuvių katalikų bendrijos tarybos narys, ateitininkų sendraugių pirmininkas. ELTOS draugijos pirmininkas (draugija leido biuletinį *ELTA-Pressedien* vokiečių kalba po 600 egz.), 1971 m. sumanytosios steigti lietuvių kultūros akademijos ar centro paruošiamosios komisijos narys. Ypač daug nuveikė siekdamas išgarsinti ir įamžinti Lietuvos ne-

priklausomybės 50-meį: rūpinosi gauti *Laisvosios Europos* translacijsose lietuvišką pusvalandį, Vatikano radijuje kasdienę programą pailginti iki pusvalandžio, ragino telktis apie lietuviškas parapijas ir jas lietuivinti, VLIK'ą iškelti į JAV, baigti organizuoti Lietuvių fondą.

J. Grinius liko ištikimas akademinėi tradicijai: rašė studijinius straipsnius, skaitė paskaitas. Jo darbai – svarus indėlis į išieivijos literatūros istoriją ir kritiką. *Lyg budrus karys sargybos poste jis stebi ir nuolat vertina naujusias kūrybos apraškas, savuosius supažindindamas su kitų tautų laimėjimais, svetimiesiems saviškius pristatydamas*, rašoma 1972 m. žurnale *Šaltinis*, minint J. Griniaus 70-meį.

1962 m. lankydamasis Šiaurės Amerikoje dr. J. Grinius skaitė paskaitas Kultūros kongrese, ateitininkų, frontininkų susirinkimuose, buvo moderatorius Kanados Lietuvių fronto studijų savaitėje. Tuo metu Lietuvių knygų klubas išleido jo istorinę dramą *Gulbės giesmė*, kuri buvo vaidinta Kanadoje, JAV ir Australijoje. Ši J. Griniaus drama apie Barborą Radvilaitę buvo įvertinta Lietuvių rašytojų premija. Apie savo keturių mėnesių kelionę J. Grinius parašė knygą *Mano viešnage Amerikoje*.

V. Natkevičius apie J. Grinių rašė: *Jis mato lietuvių ir viso pasaulio literatūros krizę. Ją sukėlė, jo nuomone, modernioji civilizacijos technika. Ji privertė į žmogų žvelgti šaltai, su ironija. Dėl to iš viso sunyko literatūros idėjingumas. Idėjos šaltinis, jo nuomone, yra įtampa tarp piktos prarajos ir viską apakinančios saulės – Dievybės. Todėl katalikiškasis humanizmas, jo manymu, yra toji ateities perspektyva, į kurią lietuvių rašytojai turėtų žiūrėti, ja vadovautis ir atitinkamai savo kūrybą prie jos derinti* (*Šaltinis*. 1968. Nr. 5).

Už plačią veiklą dr. J. Grinius susilaukė įvertinimo: Ateitininkų federacijos premijų, *Aidų* mokslinės premijos (1957 m. už studiją *Kryžiai ir kopytelės*), Lietuvių rašytojų draugijos premijos. Dr. J. Grinius buvo labai kuklus, tą liudija jo atsakymas viešai paminėti 75 metų jubiliejų.

Ženkli J. Griniaus veikla ir Lietuvių katalikų mokslo akademijoje: skaitė paskaitas LKMA suvažiavimuose (*Prancūzai integralinės poetikos kūryboje*, 1936 m.; *Laiko balsas ir lietuvių literatūra*, 1967 m. ir kt.), išrinktas į LKMA Revizijos komisiją (1959-1962), talkino steigiant Katalikų akademijos skyrių Miunchene (įsteigtas 1966 m. vasario 20 d.), padėjo organizuoti VIII LKMA suvažiavimą Lietuvių vasario 16-osios gimnazijoje Huttenfelde. Akademijos veiklą rėmė ir materialiai: auکوjo pinigų tvarkant išsigytą prof. Zenono Ivinskio mokslinį palikimą.

1977 m. LKMA išleido 496 p. J. Griniaus knygos *Veidai ir problemos II* dalį; pirmoji dalis išleista 1973 m. (Šiame antrame tome autorius išsamiau nag-

rinėja Vaižganto, Šatrijos Raganos, B. Sruogos, J. Aiščio, S. Neries, J. Paukštelio, A. Vaičiulaičio, A. Ramono kūrybą ir glausčiau K. Bradūno, A. Nykos-Niliūno, L. Andriekaus, V. Šlaito, A. Jasmanto. Trumpiausiai stabteli prie poecių bei poetų humoristų.) 1979 m. pabaigoje LKMA paruošė spaudai 11 darbų, tarp jų – perspausdinti Jono Griniaus studiją *Grožis ir menas*. Deja, ji buvo išleista jau po Jono Griniaus mirties. IV LKMA suvažiavimo darbų tome įdėtas J. Griniaus parašytas nekrologas dr. Pranui Delininkaičiui (1902-1942).

Už aktyvią veiklą moksle 1959 m. dr. Jonas Grinius buvo išrinktas LKMA akademiku. Tais metais Katalikų mokslo akademijos akademikais buvo paskelbti prof. Julius Gravrogkas, prof. kun. Antanas Liūma SJ ir prof. Antanas Salyš. Dr. J. Grinius nesiliovė rūpintis visuomenės reikalais, publicistiniuose straipsniuose kėlė aktualiausių klausimų. *Jo žodis visuomet tiesus, taiklus, reiklus. Ir dar kartą galime pasimokyti iš Jubilato pilnatviško platumo. Jis niekada neapsiribojo tik teoriniu visuomeninių klausimų svarstymu, tarsi užtektų tik kitiems pareigas nurodinti, pačiam jų nesimant. Reikalavimas iš kitų, iš savęs dar daugiau reikalavo*, rašoma 1972 m. *Šaltinyje*.

1980 m. lapkričio 14 d. Europos Lietuvių fronto bičiulių pirmininkas dr. Kajetonas Julius Čeginskas dr. Jono Griniaus laidotuvėse Miunchene pasakė: *Dr. Jonas Grinius savo gyvenime niekad nebuvo smurto, pakelto kumščio šalininkas, nenešiojo ginklo, jo nevartojo. Jo stipriausias ginklas buvo idealo – tiesos, gerio, grožio – meilė, dvasios ir ištikinimo ginklas, išmąstyta mintis, spausdintas žodis*.

2002 m. kovo 5 d. Vytauto Didžiojo universitetas ir Kauno miesto savivaldybė surengė dr. Jono Griniaus 100-ųjų gimimo metinių paminėjimą. Buvo aplankytos Petrašiūnų kapinės, kur ilsisi 1998 m. iš Vokietijos pervežti Jono Griniaus ir jo žmonos Alinos Miľušytės-Griniens palaikai, pasimelsta Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčioje: šv. Mišias su aštuoniais kunigais auکوjo arkivyskupas Sigitas Tamkevičius SJ.

Baigiamoji renginio dalis vyko Kauno rotušėje: kalbos, pranešimai, meninė programa. Kalbėjo Kauno miesto savivaldybės tarybos sekretorius Gediminas Jankus, VDU rektorius prof. Vytautas Kaminskas pateikė keletą faktų iš J. Griniaus darbo universitete. Arkivyskupas Sigitas Tamkevičius SJ skatino visus šių dienų lietuivius susimąstyti ir sekti J. Griniaus – tautos sąžinės – pavyzdžiu. Pagrindinį pranešimą *Jono Griniaus asmuo ir palikimas* skaitęs Vidmantas Valušaitis labai šiltai pateikė biografinių duomenų, aukštai vertindamas J. Griniaus darbus akcentavo, kad J. Grinius stiprybės sėmėsi iš tikėjimo, tad jis niekada nepalūžo ir niekada nerizikavo.

Minties leidyklos direktorė V. Bras-tavičienė apžvelgė tik ką pasirodžiusios knygos *Grožis ir menas* sunkaus kelio į skaitytojų lentynas prieistorę.

VDU prof. Viktorija Skrupskelytė skaitė pranešimą *Kritiko humanisto kelias*. Mokslininkė kalbėjo apie išleistos knygos *Grožis ir menas* svarbą akcentuodama, kad ji pravers skaitytojui langus į Jono Griniaus mąstyseną, jo įnašą į estetikos ir literatūros mokslą Lietuvoje.

Buvo perskaitytos iš užsienio (JAV ir Vokietijos) gautos telegramos, kuriose džiaugiamasi surengtu minėjimu, sveikinami jo dalyviai.

Dr. Aldona Vasiliauskienė

Nuo lygių teisių prie lygių galimybių

Kovo 7-9 dienomis Paryžiuje buvo sukviesta tarptautinė konferencija *Moterys fizikoje*. Tarp daugiau negu 300 delegačių iš 65 šalių buvo ir keturios Lietuvos fizikės. Universitetams atstovavo Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto docentė Dalia Šatkovskienė, vidurinėms mokykloms – *Ažuolo* vidurinės mokyklos mokytoja ekspertė Saulė Vingelienė, o mokslo tyrimo institutams – Teorinės fizikos ir astronomijos instituto mokslo darbuotoja dr. Rasa Kivilšienė ir vyresnioji mokslo darbuotoja dr. Alicija Kupliauskienė, kuri buvo ir delegacijos vadovė.

Konferenciją organizavo Tarptautinė gryniosios ir taikomosios fizikos sąjunga (IUPAP), Jungtinių Tautų Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO) ir parėmė per dvi dešimtis kitų tarptautinių ir nacionalinių organizacijų. Tris dienas vykusių diskusijų plenariniuose ir 6 sekcijų posėdžiuose rezultatas buvo paskutiniosios dienos popietę priimtos 8 rezolucijos. Jas kiekvienos šalies delegatės turi išversti į savo nacionalines kalbas ir perduoti atsakingoms institucijoms.

Išsivysčiusiose, senas mokslo tradicijas turinčiose šalyse visi jauni mokslininkai nuo vienos iki keleto kadencijų padirbėja ne toje pačioje, kur įgijo daktaro laipsnį, įstaigoje. Šių šalių statistiniai duomenys rodo, kad iki 35 metų amžiaus nuolatinių darbų susiranda dauguma vyrų ir mažuma moterų, nes joms šeima stabdo karjerą. Tai yra labai blogai ne tik mokslininkėms, bet per ilgesnį laiką atneš žalos ir pačiam mokslui. Į išmokslinimą įdėtos lėšos neefektyviai panaudojamos. Be to, savarankiškai dirbti ir gauti finansavimą moksliniais tyrimams gali tikta nuolatine darbo vieta turintis mokslininkas. Jo galimybės didėja jam užimant vis aukštesnes pareigas.

Problemoms, su kuriomis susiduria moterys, skiriamas nepakankamas dėmesys, kadangi universitetų ir mokslo institutų vadovybėje dominuoja vyrai. Konferencijos rezoliucijose rekomenduojama moteris įtraukti į universitetų ir fizikos fakultetų vadovybę, ypač į formuojančius pagrindinę politiką komitetus. Moterys turi teisę formuoti politiką, kuri lemia jų pačių likimus. Labai svarbu, kad jaunos fizikės matytų, jog moterys yra sėkmingos mokslininkės ir lyderės, sugebančios derinti karjerą ir šeimą.

Didinant moterų skaičių fizikoje gali daug prisidėti ir Lietuvos fizikų

draugija (LFD) bei Lietuvos mokslininkų sąjunga. Lietuvos fizikų draugija, vykdydama Europos fizikų draugijos (EPS) rekomendacijas, jau sudarė moterų grupę, kurios atstovė A. Kupliauskienė įtraukta į EPS valdybos Moterų sekciją. LFD interneto svetainėje <http://www.itpa.lt/LFD> moterims skirtas atskiras puslapis lietuvių ir anglų kalbomis. Jame jau galima rasti daugiau informacijos apie konferenciją *Moterys fizikoje*, jos rezolucijas, Lietuvos fizikų stendinių pranešimą, nuotraukas iš konferencijos, humoro.

Puslapis nuolat papildomas. Jame pateikiama informacija apie šiuo metu dirbančias fizikas. Ketinama paskirti atskirus skyrelius fizikos mokytojomis ir praeityje dirbusioms žymioms Lietuvos fizikėms. Tačiau LFD turėtų padaryti dar daugiau. Kartu su kitomis organizacijomis ji turėtų rinkti ir padaryti prieinamus statistinius duomenis apie moterų dalyvavimą fizikoje visais lygmenimis, įtraukti moteris į Draugijos organizuojamų konferencijų ir seminarų organizacinius komitetus bei kviestinėmis pranešėjomis, priimti moteris į draugijos žurnalų redakcijas.

Kadangi fizika vaidina lemiamą vaidmenį pažįstant pasaulį, kiekviena tauta turėtų būti suinteresuota suteikti gerą fizikinį išsilavinimą visiems savo gyventojams ir paremti savo piliečius, turinčius gabumų mokytis ir atlikti mokslinius tyrimus. Čia lemiamas vaidmuo tenka vyriausybei, kuri privalo užtikrinti, kad moterys turėtų tokias pat sėkmingos karjeros galimybes, kaip ir vyrai. Todėl moterų turi būti finansavimą skirstančiuose komitetuose. Finansavimą skirstančius įstaigos turi kaupti statistinius duomenis apie dalyvaujančių konkursuose lytį ir apie moterų ir vyrų, padavusių paraišką ir gavusių finansavimą, skaičių santykį.

Moterys privalo suprasti, kad sėkminga karjera daug priklauso ir nuo jų pačių aktyvumo, pasitikėjimo savimi. Daugelis jų yra aukštos erudicijos ir profesinės kvalifikacijos, todėl nereikia drovintis šito parodyti. Daug problemų išsprendžtį savaime, jeigu moterų fizikoje dirbtų daugiau. Vadovės išmokytų savo doktorantes žaidimo taisyklių, parengtų jas negailestingai konkurencinei kovai darbo rinkoje.

Dr. Alicija Kupliauskienė, Teorinės fizikos ir astronomijos instituto vyresnioji mokslo darbuotoja

**VILNIAUS GEDIMINO
TECHNIKOS UNIVERSITETAS**

ML 2002 m. Nr. 9 išspausdintame skelbime įsivėlusiu klaidų atitaisymas:

- 1) 2 punkte, t. y. Geodezijos ir kadastrų katedroje įrašyti „profesoriaus (1 vieta)“, o vietoje „docento (3 vietas)“ turi būti „docento (2 vietas)“;
- 2) 4 punkte, t. y. Kelių katedroje reikia įrašyti profesoriaus (2 vietas), o vietoje „docento (2 vietas)“ turi būti „docento (1 vieta)“;
- 3) 5 punkte, t. y. Miestų statybos katedroje turi būti profesoriaus (1 vieta), o vietoje „docento (2 vietas)“ turi būti „docento (1 vieta)“;
- 4) 11 punkte, t. y. Elektrotechnikos katedroje vietoje „docento (1 vieta)“ turi būti „profesoriaus (1 vieta)“;
- 5) 28 punkte, t. y. Darbo ir gaisrinės saugos katedroje vietoje „lektorius (1 vieta)“ turi būti „docento (1 vieta)“;
- 6) 34 punkte, t. y. Statybinės mechanikos katedroje vietoje „profesoriaus (1 vieta)“ turi būti „profesoriaus (2 vietas)“, o vietoje „docento (2 vietas)“ turi būti „docento (1 vieta)“;
- 7) 35 punkte, t. y. Statybos technologijos ir vadybos katedroje įrašyti „profesoriaus (1 vieta 0,5 etato)“.
- 8) 39 punkte, t. y. Transporto technologinių įrenginių katedroje vietoje „docento (2 vietas)“ turi būti „docento (3 vietas)“;
- 9) 51 punktas. Užsienio kalbų katedroje – docento (1 vieta).

Rektorius Edmundas Kazimieras Zavadskas

**LITUOVOS KŪNO
KULTŪROS AKADEMIJA**

skelbia konkursą laisvoms dėstytojų vietoms nuo 2002 m. rugsėjo 1 d. užimti:

1. Socialinių ir humanitarinių mokslų katedroje: profesoriaus;
2. Kūno kultūros ir sporto teorijos katedroje: profesoriaus;
3. Fiziologijos ir biochemijos katedroje: profesoriaus.

Prašymai priimami ir informacija teikiama Akademijos Personalo skyriuje, Sporto g. 6, Kaunas, tel. (8-37) 30 26 51 per dvi savaites po paskelbimo.

Rektorius

Ekologų tyrimai svarbūs Lietuvai ir Europos Sąjungai

Atkelta iš 1 p.

Kitos į projektą įsitraukusios šalys: Didžioji Britanija, Graikija, Prancūzija, Ispanija, Italija, Izraelis, Norvegija, Suomija, Švedija ir Vokietija. Taigi šiuo atveju Janinos Baršienės dėka Lietuvos vardas pateko į šties garbingą gretą.

Daug ne tik minėtą projektą vykdančių tyrėjų, bet ir jų tiriamųjų objektų: tiriamas aplinkos taršos poveikis daugeliui jūros gyvūnų, pirmiausia – žuvims ir moliuskams, gyvenantiems Baltijos, Viduržemio ir Šiaurės jūrose bei Atlanto vandenyne. Todėl jau per pirmuosius projekto vykdymo metus medžiagą teko rinkti tikrai įdomiose ekspedicijose į Norvegiją, Lenkiją, plaukiojant po Baltijos ir Šiaurės jūras. Surengtos ekspedicijos ir į Lietuvos pajūrį, Klaipėdos Būtingės ruožą (2001 m. pavasarį ir rudenį, tyrimams ten rinkti tie patys objektai – žuvis ir moliuskai). Numatytos ir 2002 metų ekspedicijos: teks keliauti į Švedijos pajūrį ties Geteborgu, į Vokietiją, tyrinėti Vismaro įlanką, į Šiaurės Atlantą, į Didžiąsias Britanijas priklausančias Šetlando salas, garsėjančias kaip „karštas“ ekologinis taškas – naftininkų rajonas.

Ekspedicijų metu surinkti organizmai tiriami laboratorijose, nustatoma gausybė specifinių ir nespecifinių viso organizmo, atskirų jo organų, ląstelių, ląstelės organoidų, fermentų ar DNR lygmens žymenų. Konkrečiau minėtini tyrimai, kuriais vertinama AchE (acetilcholinesterazės) inhibicija, EROD (etoksiresorufin-o-deetilazė), metalotijoneinų indukcija, lizosomų stabilumas, poliaromatinių junginių metabolitai tulžyje, benzo(a)pireno hidroksilazė, oksidacinio streso fermentai, mikrobranduoliai, aromatiniai DNR aduktai, endokrininiai požymiai, glutatono metabolizmas,

Komisijos finansuojamų projektų. Baltijos jūroje aplinkos taršos biologinius poveikius tiria 10 mokslinių institucijų iš įvairių šalių darbuotojai. Tyrimams pasirinktos 5 zonos Vokietijos, Lenkijos, Švedijos ir Lietuvos teritoriniuose vandenyse. Lietuvoje šį projektą vykdo 12 darbuotojų: 3 iš Vilniaus universiteto, 1 iš Geografijos instituto, o daugiausia – 8 iš Ekologijos instituto. Vieni Lietuvos mokslininkai atlikti tokių išsamių taršos poveikio tyrimų mūsų pajūryje negali net svajoti – reiktų labai daug gerų specialistų, aparatūros, brangių reagentų. Visa tai pernelyg daug kainuotų. Šiuo atveju kooperuojantis su kolegomis iš kitų šalių bus galima ne tik susidaryti savo pajūrio taršos poveikio gyviesiems organizmams išsamių vaizdą (t. y. pačiomis moderniausiomis metodikomis gauti rezultatų), bet už tuos tyrimus dar ir gauti lėšų.

Ne visi darbai sekėsi sklandžiai, ne viskas „ėjo kaip iš pypkės“. Prieš pradėdama projektą vienerius metus taupiau tarsi čia pat užgriūsičiai pačiai juodžiausiai dienai. Teko sukaupti asmeninių lėšų projekte numatytiems darbams vykdyti, pačiai pradžia, kol pinigų iš Europos institucijų nebuvo gauta, – teigia Janina Baršienė. – Labai daug tenka dirbti šviesiniu mikroskopu ieškant ląstelių citoplazmoje vadinaujamųjų mikrobranduolių, kurie ir yra vienas iš svarbių aplinkos taršos žymenų. Tačiau ilgiau kaip 4 valandas per dieną prie mikroskopo neišsėdėsi – nuvargsti fiziškai, gali pasipildyti klaidos, o ir sveikatai toks kasdienis režimas nepalankus... Šiemet rengiamės išvygti antrą puikų japonų firmos Olympus mikroskopą. Pirmojo teko iš pradžių prašyti skolon: darbus pradėti reikėjo nedel-

Ekologijos instituto habil. dr. Janina Baršienė atlieka ekologinius tyrimus

tvarios plėtos programą siunčiami projektai – tiesiogiai nepriklausė. Savarankiškai parengti šią projekto dalį, skaitant vien Briuselio nurodymus, mokslininkui labai sunku.

Ekologijos institutas taip pat remia šį svarbų projektą. Tam net reorganizavo vieną savo padalinį – Gėlųjų vandenų ekologijos laboratoriją į Genotoksikologijos laboratoriją. Naujosios laboratorijos vadovės pareigas patikėjo habil. dr. Janinai Baršienei.

Projekto vykdytojai siekia daugelio mokslinių bei taikomųjų tikslų. Čia paminėsime tik keletą svarbiausiųjų: naudoti žymenas vertinant ekologinę riziką; parengti žuvininkystės srityje sprendimus priimančioms institucijoms informaciją bei nurodymus apie cheminės taršos biologinį poveikį jūrų priekrančių ekosistemoje; pasiekti, kad žymenos būtų naudojamos ir nacionalinėse, ir tarptautinėse aplinkos monitoringo programose; rasti naujų žymenų (ląstelių ir molekulių lygmenų), kurios leistų anksčiau pastebėti sudėtingų teršalų mišinių biologinį poveikį.

Ekologų atliekami tarptautiniai tyrimai bus naudingi ir Lietuvos aplinkosaugai, ypač atliekant naftos išsiliejimo ar kitų avarijų pasekmių ekspertizes, vertinant Būtingės naftos terminalo veiklos ekologinės saugos parametrus, leis naujomis žymenomomis papildyti Būtingės terminalo monitoringo programą. O visas projektas, tikimasi, bus reikšmingas netgi Europos Bendrijos politikos formavimui vandens kokybės ir žuvininkystės srityse.

Projekto koordinatore Lietuvoje Janina Baršienė pasakoja: 2003-ieji bus paskutiniai projekto vykdymo metai. Paskutiniąją dalį (20 proc.) projektui skirtų lėšų gausime tik pateikę galutinę ataskaitą, t. y. visiškai užbaigę metus. Iš ko reikės apmokėti visų metų išlaidas, įskaitant komandiruotes, atlyginimus darbuotojams ir ypač griežtus socialinio draudimo mokesčius? Užsienio partneriams ši bėda – ne bėda. Jų institucijos viską apmokės iš savo biudžeto, o kiek vėliau pinigų susigrąžins, gal net su procentais. Lietuvoje mokslo institucijų padėtis kur kas blogesnė. Ekologijos institutui trūksta lėšų, darbuotojai turi eiti nemokamų atostogų, tad tikrai nėra iš kur skolintis. Tačiau be vargų nėra ir gerų rezultatų. Bene didžiausia šio projekto nauda, tiesa, niekuo neišmatuojama, tai – žmonių kontaktai. Su projektu „išplaukėme“ į tarptautinius mokslų vandenis. Tik šiek tiek gaila, kad tos puikios perspektyvos atsivėrė vėlokai. Optimalus jūrų tyrinėtojo amžius būtų 35-42 metai. Tačiau gal iš kartu studentų išaugs gera pamaina?..

Habil. dr. Vincas Būda

VILNIAUS PEDAGOGINIS
UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 26 d. 10 val. Vilniaus pedagoginio universitete (Studentų g. 39, A 11 aud.) įvyks Vilniaus pedagoginio universiteto, Vilniaus universiteto ir Šiaulių universiteto jungtinės doktorantūros komiteto posėdis, kuriame RAMUNĖ URMULĖ-VIČIŪTĖ viešai gins daktaro disertaciją (socialiniai m., edukologija, 07 S) tema „LIETUVOS INDIVIDUALIŲJŲ ŠAKŲ SPORTININKŲ IR JŲ TRENERIŲ RENGIMOSI SIDNĖJAUS IR ATĖNŲ OLIMPINĖMS ŽAIDYNĖMS PEDAGOGINIAI VEIKSNIAI IR PSICHOLOGINĖ CHARAKTERISTIKA“.

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas –

prof. habil. dr. P. KAROBLIS (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S), (nuo 1997 m. rugsėjo 1 d. iki 1999 m. gruodžio 27 d.);

prof. habil. dr. S. KREGŽDĖ (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., psichologija, 06 S), (nuo 1999 m. gruodžio 27 d.).

Nariai:

prof. habil. dr. J. JANKAUSKAS (Vilniaus universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);

doc. habil. dr. A. RASLANAS (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);

prof. habil. dr. K. MIŠKINIS (Lietuvos kūno kultūros akademija, socialiniai m., edukologija, 07 S);

prof. habil. dr. J. SKERNEVIČIUS (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Nuo 1997 m. rugsėjo 1 d. iki 1999 m. gruodžio 27 d. doktorantūros komiteto nariais buvo:

prof. habil. dr. J. SAPLINSKAS (Vilniaus universitetas, biomedicinos m., biologija, 01 B);

prof. habil. dr. S. STONKUS (Lietuvos kūno kultūros akademija, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Oponentai:

prof. habil. dr. E. ADAŠKEVIČIENĖ (Klaipėdos universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);

dr. S. POTELIŪNIENĖ (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Nuo 2002 m. gegužės 24 d. su disertacija galima susipažinti Vilniaus pedagoginio universiteto, Vilniaus universiteto ir Šiaulių universiteto bibliotekose.

Rektorius

KAUNO TECHNOLOGIJOS
UNIVERSITETAS

praneša, kad Kauno technologijos universiteto Centrinė rūmų IV a. salėje (Kaunas, K. Donelaičio g. 73) vyks habilitacijos komitetų posėdžiai, kuriuose viešai gins habilitacinius darbus:

2002 m. rugpjūčio 28 d. 11 val. – KTU Šilumos ir atomo energetikos katedros doc. LIONGINAS PAULASKAS tema „PAKAVIMO Į PLĖVELES TEORIJA IR PRAKTIKA“ (mechanikos inžinerijos kryptis).

Habilitacijos komiteto pirmininkas –

prof. habil. dr. A. FEDARAVIČIUS (KTU, mechanikos inžinerija);

nariai:

prof. habil. dr. P. ILGAKOJIS (LŽŪU, mechanikos inžinerija), prof. habil. dr. R. M. KANAPĖNAS (VGTU, mechanikos inžinerija),

prof. habil. dr. R. KURILA (KTU, mechanikos inžinerija), prof. habil. dr. M. MARIŪNAS (VGTU, mechanikos inžinerija),

prof. habil. dr. P. POŠKAS (LEI, energetika ir termoinžinerija), prof. habil. dr. P. A. SIRVYDAS (LŽŪU, aplinkos inžinerija ir kraštovartaka);

2002 m. rugpjūčio 29 d. 12 val. – KTU Gamybos sistemų katedros vyr. m. d. ALGIMANTAS BUBULIS tema „PRECIZINIAI VIBRACINIAI ĮRENGINIAI SKYŠCIAMS IR BIRIOMS MEDŽIAGOMS DOZUOTI“ (mechanikos inžinerijos kryptis).

Habilitacijos komiteto pirmininkas –

prof. habil. dr. R. JONUŠAS (KTU, mechanikos inžinerija);

nariai:

prof. habil. dr. B. BAKŠYS (KTU, mechanikos inžinerija), prof. habil. dr. P. ILGAKOJIS (LŽŪU, mechanikos inžinerija),

prof. habil. dr. G. KULVIETIS (VGTU, mechanikos inžinerija), prof. habil. dr. A. P. PISKARSKAS (VU, fizika),

prof. habil. dr. B. SPRUOGIS (VGTU, mechanikos inžinerija), prof. habil. dr. J. VOBOLIS (KTU, mechanikos inžinerija).

Su habilitaciniais darbais galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo ir KTU bibliotekose.

Rektorius

Habil. dr. Janina Baršienė su doktorantu Linu Ložin tyrimams renka moliuskus Baltijos jūros priekrantėje

imunokompetencija, multiatsparumas ksenobiotikams, aromatazė, testosteronas, kiti hormoninės sistemos pokyčiai, apoptozė (natūrali arba taršos sukeliama ląstelių mirtis), DNR pažaidos, peroksisomos, embrionų lyčių santykis, taip pat atliekamas Comet testas, tiriamas daugybė ir kitų teršalų poveikiui jautrių biologinių rodiklių.

Beje, BEEP projektas pagal finansavimą (6 mln. eurų) yra tarp pačių didžiausių Europos

siant, o lėšos atkelia tik vėliau! Tokiu sunkmečiu labai padėjo UAB Expertus Vilnensis direktorius Arvidas Neniškis, Olympus firmos atstovas Lietuvoje. Tik dėl jo pasitikėjimo darbus pavyko pradėti laiku, esu jam labai dėkinga. Rengiant projektą labai daug padėjo ir dr. Kastytis Gečas, Lietuvos inovacijų centro direktorius. Jis sugaišo daug brangaus asmeninio laiko patardamas, kaip tvarkyti tada dar būsimo projekto biudžeto paraišką, nors pagal pareigas jam toks darbas – pagal Aplinkos ir

Kristalas vienu metu generuoja raudoną, žalią ir mėlyną šviesas

Tyrinėtojai iš Alikantės Miguel Hernandez ir Madrido Universidad Autonoma universitetų Ispanijoje naudodami vieną kristalą generavo tolydinį koherentinį raudonos, žalios ir mėlynos spalvų spinduliavimą. Tam tikslui kaip lazerio aktyvią terpę jie panaudojo neodimiu legiruotą periodinių struktūrų ličio niobato 3x4x4 mm dydžio kristalą. Šis kristalas buvo įdėtas į 9,8 cm ilgio lazerio rezonatorių, susidedantį iš dvispalvio plokščio įėjimo veidrodžio ir 10 cm kreivumo spindulio išėjimo veidrodžio. Eksperimentinis lazeris buvo kaupinamas tolydine titano safyro lazerio 744 nm bangos ilgio spinduliuote. Įėjimo veidrodis buvo skaidrus kaupinimo spinduliavimo bangos ilgiui ir visiškai atspindėjo generuojamus eksperimentinio lazerio spinduliavimus ties 1084 ir 1372 nm bangų ilgiais. 686 nm raudonos ir 542 nm žalios spalvų lazerio generuojamos šviesos buvo gaunamos vykstant saviindukuotam antros harmonikos generavimo procesui aktyvioje terpėje – ličio niobato kristale, kuriame dar maišantis kaupinimo (744 nm) ir gene-

ruojamo (1084 nm) spinduliavimų suminiams dažniui taip pat buvo gaunama mėlyna 441 nm bangos ilgio šviesa.

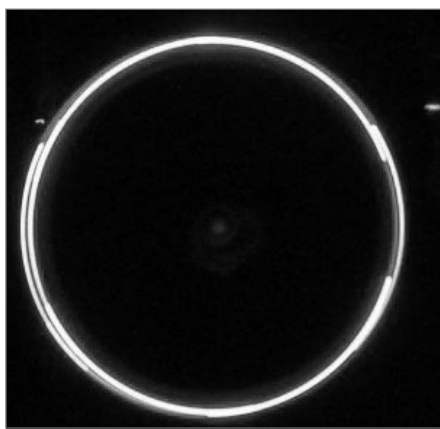
Tai jau antras ispanų fizikų pasiūlytas metodas vienu metu generuoti trispalvį koherentinį spinduliavimą. 1999 m. jie pirmą kartą generavo raudonos, žalios ir mėlynos spalvų šviesas, naudodami neodimiu legiruotą trijo aliuminio borato kristalo lazerį, kaupinamą plačiajuosčio titano safyro lazerio dviejų bangos ilgių (755 ir 807 nm) spinduliuotėmis. Pagrindinis anksčiau realizuoto būdo trūkumas – labai

Mokslo įvairovė

Puslapį pagal užsienio spaudą parengė dr. Vidimantas Kabelka

nedidelė mėlynos šviesos išeiga, kuri sudarė mažiau nei dešimtadalį, palyginti su raudonos ir žalios šviesų spinduliuotėmis.

Šviesos diodai dviračio padangose

Šviečiantis dviračio ratas

Visi puikiai žinome, kokį pavojų vairuotojams kelia dviratininkai tamsiu paros metu, nes jų naudojami atšvaitai nėra gerai matomi. Anglų išradėjas James Tristian sugalvojo originalų būdą, kaip padidinti važiuojamo saugumą tamsiu paros metu. Tam tikslui jis sukonstravo ir užpatentavo dviračio padangas, į kurias yra įmontuota nuo 4 iki 8 šviesos diodų. Tokios padan-

gos skleidžia ryškia šviesą į visas puses ir yra labai gerai matomos iš gana toli. Šviesos diodai buvo pagaminti iš organinės medžiagos, primenančios sunkią gumą, kuri yra labai patvari, nelaidi vandeniui ir šviečia net ją pradūrus. Priekinėje padangoje yra sumontuota šviesos diodų kompozicija, kuri skleidžia baltą šviesą (spektrinis diapazonas nuo 470 iki 750 nm), o užpakalinėje padangoje sumontuoti raudoną šviesą spinduliuojantys diodai.

Šviesos diodai kol kas maitinami elemento, kurio įtampa yra 9 V, elektros energija, greitai jis bus pakeistas standartiniu dviračio rato sukamu elektros generatoriumi – dinamą. J. Tristian savo išradimo neapriboja vien tik dviračiais: artimiausioje ateityje tokias šviečiančias padangas jis žada uždėti ant invalidų ir vaikiškų vežimėlių.

310 kartų viršytas šviesos greitis vakuume

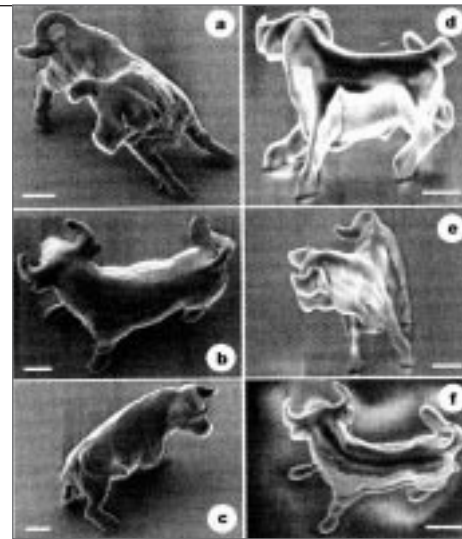
Tyrinėtojų grupei iš NEC Research Institute Princeton New Jersey valstijos JAV pavyko atlikti unikalų eksperimentą, kurio metu užfiksuotas šviesos impulso greitis, 310 kartų viršijantis šviesos greitį vakuume. Tai buvo stebima šviesos impulso sklindant per cezio garais užpildytą kiuvetę. Mokslininkai pabrėžia, kad nepaisant tokio paradokso, jog šviesos impulsas paliko kiuvetę greičiau, nei į ją įėjo, gautas neįprastas rezultatas neprieštariauja priežastingumo ir specialios reliatyvumo teorijos pagrindiniams

teiginiams. Matuojamos šviesos signalo greitis yra nustatomas pagal priekinį specialaus (*step-functionlike*) pavidalo reiškinio greitį bangos formoje. Eksperimentai buvo atlikti su diodinio lazerio 3,7 mikrosekundės trukmės impulsu, kuris sklido per cezio garais užpildytą Pyrex tipo kiuvetę, esančią 1-G galios magnetiniame lauke. Stebėtas šviesos impulso pasislinkimas laike per 62 ns, kuris atitinka impulso atsiradimą apytikriai apie 20 m nuo kiuvetės išėjimo briaunos prieš tai, kai jis įėjo į kiuvetę.

Lazeriu sukurta mažiausia pasaulyje skulptūra

Osakos universiteto Japonijoje mokslininkai panaudoję du femtosekundinio titano safyro lazerio spindulius ir plastiką, sukietėjantį tik ten, kur susikerta lazerio spinduliai, sukūrė buliuko skulptūrą, kurios dydis artimas vieno raudonojo kraujo kūnelio dydžiui. Skulptūros ilgis yra 10 mikrometrų, aukštis – 7 mikrometrai. Tai mažiausia kada nors pasaulyje sukurta skulptūra. Kaip mano grupės vadovas profesorius S. Katawa, šitaip buvo parodyta, kad jų naudota dvifotonės fotopolimerizacijos technologija taip pat, kaip ir elektroninio pluošto litografija, gali būti sėkmingai pritaikyta trimatėms (3D) struktūroms medžiagose kurti. Skirtu-

matomą ir infraraudonąją spektro sritį. Tyrinėtojų grupės narys Hong-Bo Sun paaiškino, kad buliuko skulptūra buvo pasirinkta neatsitiktinai: jos trimatė (3D) išvaizda su aštriomis galūnėmis ir lygiu šiurkščiu kūnu labai įmantri. Kuriant buliuką buvo naudojamas titano safyro lazeris, generuojantis 76 MHz dažniu 150 fs trukmės šviesos impulsus ties 780 nm bangos ilgiu. Kaip darbinė medžiaga, buvo panaudotas laidas infraraudonai lazerio spinduliuotės šviesai plastikas, kurio laisvai galima nusipirkti, suside-

Lazeriu pagamintų buliuko skulptūrų vaizdai

nius skenavimo metu tiksliai nukreipiant į atitinkamai programuotas dėmes, buliuko modelį buvo galima tiksliai atkartoti daug kartų. Tai parodė, kad atsikartojimo problema, labai aktuali pramoninėje litografijoje, šia technologija išsprendžiama.

Taikant šią technologiją sudaromos visos 3D formos dydžių gamybos galimybės. Todėl dvifotonė fotopolimerizacija gali būti taikoma įvairiose srityse: nanofotonikoje, gaminant mikromechanizmus, mikroelektromechaninėse sistemose ir biologijoje. Pavyzdžiui, ši technologija gali būti taikoma kuriant trimačius fotoninius kristalus mikrolazeriams gaminti; kompleksui mikromechanizmo, judančių žmogaus kūne kraujagyslėmis ir išnešiojančių vaistus; atliekant manipulatoriaus arba chirurgo funkcijas ląstelės viduje.

mas yra tas, kad dvifotonės fotopolimerizacijos efektas sudaro unikalų galimybę peržengti netiesinių efektų apribojimus difrakcijoje ir pasiekti 120 nm erdvinę skiriamąją gebą. Tai reiškia, kad šią technologiją galima bus naudoti kuriant veikiančius mikromechanizmus ir fotonikos bei optoelektronikos prietaisų veikimo sritis bus perkelta į

dantis iš uretano akrilato monomerų, oligimerų ir fotoiniciatorių. Plastiką buvo fotopolimerizuotas panaudojus dvifotonę sugertį, kuri ir sukurdavo reikalingą 3D pavidalą. Tam, kad būtų gauti visi mažiausi buliuko skulptūros bruožai, gaminant reikėjo pasiekti 150 nm erdvinę skiriamąją gebą. Fokusuotų lazerio spindulių židi-

Hizbollah teroristai naudoja šiuolaikinę sekimo techniką

Kaip praneša Libano laikraštis *Daily Star*, garsioji teroristinė grupuotė Hizbollah išdėstė naktinio matymo prietaisų kameras Libano ir Izraelio pasienyje. Šios kameros yra analogiškos tom, kurias Izraelio pasieniečiai įrengė palei šią sieną iš savo pusės 2000 metų gegužę, kai Izraelis buvo priverstas atitraukti savo kariuomenę iš okupuotų Libano pasienio teritorijų. Taigi dabar abi pusės stebi viena kitą vienodomis sąlygomis.

Hizbollah sekimo kameros aprūpintos infraraudonais, akiai nematomo spinduliavimo šaltiniais, kurie yra naudojami stebimiems objektams apšviesti nakties metu. Šios kameros yra atsparios įvairiems oro pokyčiams ir elektri-

niamis trikdžiams. Jų stebėjimo duomenys yra perduodami į kon-

trolės centrus laidinėmis ryšio linijomis ir radijo bangomis.

Elastinis lazeris

Kartu bendradarbiaudami Vokietijos ir JAV fizikai sukūrė lazerį, kuriame pirmą kartą spinduliavimo dažnis yra derinamas mechaniškai. Jo aktyvi lazerinė terpė yra labai tamprus skysto kristalo polimeras, turintis sraigtinę molekulių išsidėstymo struktūrą. Lazeris dar ypatingas tuo, kad jame nėra veidrodžių – generuojamas spinduliavimas yra atspindimas nuo molekulių struktūrų paviršių. Anksčiau atlikti tyrimai parodė, kad sraigtinės molekulių struktūros cholesteroliniuose skystuose kristaluose galima generuoti koherentinį spinduliavimą be būtinų lazerio elementų – išorinių veidrodžių. Šios molekulinės struk-

tūros yra sudarytos iš kelių lygiagrečiai išdėstytų spiralių. Kai šviesa sklinda išilgai tokio skysto kristalo, tai dėl periodiškai išdėstytų spiralinių struktūrų ir skysto kristalo dviejų lūžimo kombinacijos tam tikro bangos ilgio šviesa yra selektyviai atspindima.

Vokiečių ir JAV fizikai tyrė šį efektą tam tikroje skystų kristalų grupėje, kurie yra labai tamprus, – elastomeruose. Jie sintetavo cholesterolinius skystus kristalus didindami juose sraigtinės struktūras sudarančių molekulių koncentraciją ir pridėdami fluorescuojančių dažų, kurie padidindavo skysto kristalo selektyvų atspindį. Mechaniškai deformuojant

sukurta naują kristalą, buvo keičiama sraigtinė struktūrų orientacija, kuri savo ruožtu turėjo keisti lazerio spinduliuotės bangos ilgį. Tokiu būdu mechaniškai deformuojant lazerio kristalą, jį tempiant ar traukiant buvo galima tolygiai derinti lazerio spinduliavimo bangos ilgį. Atliktuose eksperimentuose kaupiant matoma šviesa fizikams pavyko mechaniškai derinti lazerio spinduliavimą nuo 544 nm iki 640 nm, tai yra nuo žalios iki raudonos šviesos. Manoma, kad šis labai paprastas lazerio spinduliavimo dažnio derinimo būdas bus plačiai pritaikytas optinių skaidulų ryšio sistemose.

MOKSLINĖ VEIKLA AR MENINĖ KŪRYBA?

Atkelta iš 2 p.

neretai išlenda biomedicinos mokslų medicinos krypties darbuose, kai tyrimai būna pagrįsti vien tik empirinių duomenų pateikimu be jų teorinės interpretacijos ir platesnių sąsajų su pasaulio mokslo pasiekimais. Neretai susidaro įspūdis, kad dalis medikų disertacijų labiau panašios ne į mokslininko, bet į praktiko profesinę kvalifikaciją įrodantį traktatą, leidžiantį užimti aukštesnes pareigas ir kilti profesinės karjeros laiptais.

Akivaizdu, kad Lietuvoje vyrauja skirtingas požiūris į mokslą, mokslinius tyrimus ir mokslinę veiklą. Vienaip ją vertina tikslųjų, kitaip – kai kurie humanitarinių ir socialinių mokslų atstovai. Išėjus iš šios padėties galėtų būti dvejopa:

- vertinti visų mokslo sričių ir krypčių veiklą vienodai,
- išimtis taikyti humanitarinių ir socialinių mokslo sričių veiklai.

Pirmuoju atveju, kai visų mokslo sričių veikla būtų vertinama vienodai, reikėtų iš esmės peržiūrėti humanitarinių ir socialinių mokslų veiklos principus, mokslškumo kriterijus priderinant prie bendrųjų mokslinės veiklos reikalavimų lygio. Šioms mokslo sritims netaikyti jokių išimčių ir jas vertinti vienodai kartu su tikslųjų mokslo sričių veikla. Antruoju atveju humanitarinius ir socialinius mokslus tikslinga atskirti nuo tikslųjų mokslų ir vadinti juos kitaip, pavyzdžiui, menais. Tai atitiktų viduramžių universitetų tradicijas, kai da-

Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dėstytojai ir mokslininkai humanitarai

bartinių humanitarinių ir socialinių mokslų dauguma buvo vadinami laisvaisiais menais (beje, viduramžių tradicijas siekia ir britaniškosios kultūros šalyse visų mokslo sričių ir krypčių atstovams suteikiami filosofijos daktaro (Ph. D.) mokslo laipsniai). Menams tada reikėtų taikyti specifinius, skirtingus nuo tikslųjų mokslų reikalavimus.

Europos Sąjungos šalyse taip pat linkstama į tai, kad būtų sudaryta vieninga visų mokslo sričių vertinimo kriterijų sistema. Tos intelektinės veiklos

sritys, kurioms netinka bendramokslinis vertinimas, vertinamos kaip menai. Šiai žmonių veiklos sričiai keliami kiti socialinės bendrijos uždaviniai ir kitas yra jų vertinimas. Tai išsprendžia niekam nereikalingą konfliktą tarp dviejų kūrybinių žmogijos bendrijų – mokslininkų ir menininkų, atskirai nustatant jų uždavinius visuomenėje ir atskirai juos vertinant.

Kita nemažiau subrendusi mokslinės veiklos vertinimo problema – pati mokslinė veikla ir mokslininkas. Neretai manoma, kad mokslinė veikla yra tai, ką daro mokslininkas, t. y. mokslo laipsnį arba pedagoginį mokslo vardą turintis asmuo. Mokslinė veikla laikomi ne vien tik tyrimai, naujų žinių gavimas, jų analizė, išvadų pateikimas ir rezultatų skelbimas, bet ir pasirengimas mokslinei veiklai – duomenų, archyvų, katalogų tvarkymas, medžiagos rūši-

vimas ir t. t. Tai vėlgį akivaizdžiausia humanitarinių ir socialinių mokslų veikloje, kai neretai ištisi mokslo padaliniai ne tyrimus atlieka, o tvarko, sistemina, parengia ir publikuoja medžiagą. Niekas nepaneigs, kad senieji istorijos šaltiniai, senosios literatūros, tautosakos tekstai, žodynai, žinytai yra svarbūs mūsų mokslui ir kultūrai, o jų parengimas reikalauja itin didelio kruopštumo ir aukštos kvalifikacijos, tačiau abejotina, ar ši veikla gali būti priskirtina mokslininkams tyrimams lygiai taip pat, kaip ir anketų rengimas, jų platinimas, apklausų organizavimas, duomenų kaupimas, sisteminimas, enciklopedijų, žinytų, telefonų ir adresų knygų sudarymas ir t. t. Mokslinė veikla laikytinos tik šio kaupimo, sisteminimo ir rengimo spaudai pagrindu iškilusių problemų bei kitų klausimų analizė ir jų paskelbimas, galintis turėti įtakos to-

lesniam praktinio tvarkymo darbui. Panašiai galima būtų pasakyti ir apie mokslininko apibūdinimą. Pagal galiojantį LR Mokslo ir studijų įstatymą mokslininkas yra asmuo, turintis mokslo laipsnį arba pedagoginį mokslo vardą. Apie jo veiklą įstatyme nieko nepasakyta, tad įprastai mokslininkas vertinamas tik pagal formalius požymius. Daug svarbiau mokslininku laikyti tik tą, kuris dirba mokslinį darbą, t. y. užsiima moksline veikla, skelbia savo darbus mokslinėje spaudoje ir atestuojamas pagal mokslininko pareigybių reikalavimus. Vadinasi, daktaro ar habilituoto daktaro mokslo laipsnis dar nereikštų, kad žmogus yra mokslininkas. Tą turėtų įrodyti jo mokslinė veikla ir šios veiklos rezultatai. Docento ir profesoriaus pedagoginiai mokslo vardai irgi neturėtų reikšti, kad asmuo yra mokslininkas. Mokslininku docentą ir profesorių reikėtų laikyti tik tuomet, kai jo veikla atitinka mokslininkui keliamus reikalavimus.

Su panašiomis problemomis Lietuvos mokslo tarybos Mokslininkų kvalifikacijos komisija susidurdavo iki 2001 m. vasaros vertindama valstybiniam registravimui pateiktus docentų ir profesorių atestatus. Didesnės dalies pretendentų mokslinė veikla vos tenkino minimalius LR Vyriausybės 1996 11 13 nutarimu Nr. 1317 patvirtintų Bendrųjų nuostatų reikalavimus, o tam tikra dalis tuos reikalavimus bandydavo apeiti arba kitaip nuo jų išsisukti. Nestebindavo, kad dar neseniai apgynęs daktaro disertaciją ir vos kelerius metus aukštojoje mokykloje bedirbantis žmogus docento vardui gauti skubėdavo pateikti vos du straipsnius ir metodinę priemonę, nes atrodydavo, kad jaunam mokslininkui dar viskas prieš akis. Tačiau kai du straipsnius po habilitacinio darbo gynimo vos įstengdavo pateikti bene didžioji dalis pretendentų – jau palyginti brandaus amžiaus mokslininkų – profesoriaus vardui gauti, pedagoginių mokslo vardų teikimo tvarka kėlė susirūpinimą. LR Vyriausybės 2001 07 11 nutarimu Nr. 899 atsakius pedagoginių mokslo vardų suteikimo ekspertizės, atliekamos Lietuvos mokslo tarybos Mokslininkų kvalifikacijos komisijos, galima tikėtis, kad reikalavimai, keliami pretendentams, vargu ar bus griežtesni, greičiau atvirksčiai, tuo labiau kad tokių precedentų jau yra. Tad docento ir profesoriaus vardus vargu ar tikslinga vadinti pedagoginiais mokslo vardais – juos reikia labiau susieti su pedagogine veikla ir vadinti pedagoginiais vardais, nustatant ir kitokius reikalavimus jiems gauti.

Demokratinėje valstybėje vertėtų atsakyti ir daktaro mokslo laipsnio valstybinės registracijos, paliekant tai universitetams arba valstybiniams mokslo institutams, kuriuose disertacija apginta. Tačiau vėlgį, kaip ir pedagoginių vardų atveju, neteikiant apgintų daktaro diplomų Lietuvos mokslo tarybos Mokslininkų kvalifikacijos komisijos ekspertizei ir nesukūrus kitų kontrolės mechanizmų gali išaiškėti panašių valstybinių reikalavimų vengimo atveju, o tai menkins mokslo laipsnio prestižą šalyje, o kartu ir šalies prestižą pasaulyje.

Šiomis pastabomis norėta atkreipti mokslo visuomenės dėmesį į problemą, kurios šiandien Lietuvos mokslui yra akivaizdžios. Nesurasdami priimtinos visoms mokslo sritims mokslinės veiklos vertinimo sistemos, taikydami nuolaidas ir išimtis, vargu ar pasieksime tolygios visų mokslo sričių plėtros. Būtent išimtis ir netolygumai neigiamai veikia pernelyg užsitęsusių ir jau sustabarėjusių Lietuvos mokslo sistemos reformą ir neskatiną tolesnės Lietuvos mokslo raidos.

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS TEODORO GROTUSO FONDAS

kartu su turizmo agentūra *Titano vartai* 2002 metais organizuoja mokslinių-pažintinių kelionių ciklą mokslininko *Theodoro Grothusso* keliais:

- a) gegužės 25-27 d. į Latviją – Estiją,
- b) gegužės 31- birželio 11 d. į Italiją,
- c) rugpjūčio 17-27 d. į Paryžių.

Kviečiame prisidėti keliaujant bei organizuojant keliones.

Telefonai pasiteirauti: Violeta Naruševičiūtė
Tel./faks.: +370-2 639171,
Mob. +370 612 66508

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 24 d. 14 val. Vilniaus pedagoginiame universitete (Studentų g. 39, A 11 aud.) įvyks Vilniaus pedagoginio universiteto ir Lietuvos mokslų akademijos Ekologijos instituto jungtinės doktorantūros komiteto posėdis, kuriame **EGLĖ KEMERYTĖ-RIAUBIENĖ** viešai gins daktaro disertaciją (biomedicinos m., biologija, 01 B, fiziologija, B 470) tema „**MAISTO PAPILDŲ „TOTHEMA“ IR „FEROLOBIN B12“ ĮTAKA AEROBINĖIŠTVERMĖ LAVINANČIŲ SPORTININKŲ ORGANIZMUI**“.

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas – prof. habil. dr. **K. MILAŠIUS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, biomedicinos m., biologija, 01 B).

Nariai:

prof. habil. dr. **M. MIŠKINIENĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, biomedicinos m., biologija, 01 B);
prof. habil. dr. **J. SKERNEVIČIUS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);
prof. habil. dr. **A. SKIRKEVIČIUS** (Ekologijos institutas, biomedicinos m., biologija, 01 B);
prof. habil. dr. **A. SKURVYDAS** (Lietuvos kūno kultūros akademija, biomedicinos m., biologija, 01 B).

Oponentai:

prof. habil. dr. **A. GAILIŪNIENĖ** (Lietuvos kūno kultūros akademija, biomedicinos m., biologija, 01 B);
doc. dr. **A. ABARAVIČIUS** (Vilniaus universitetas, biomedicinos m., medicina, 07 B).

Nuo 2002 m. gegužės 23 d. su disertacija galima susipažinti Vilniaus pedagoginio universiteto ir Ekologijos instituto bibliotekoje.

Rektorius

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

praneša, kad **LINO KVIZIKEVIČIAUS** daktaro disertacijos „**ŽEMUTINĖS PANEMUNĖS MIESTAI IR MIESTELIAI XV-XVIII A. ARCHEOLOGIJOS DUOMENIMIS**“ (humanitariniai mokslai, istorija, 05 H) gynimas, numatytas 2002 m. gegužės 29 d., neįvyks.

Direktorius

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 26 d. 14 val. Vilniaus pedagoginiame universitete (Studentų g. 39, 241 aud.) įvyks Vilniaus pedagoginio universiteto doktorantūros komiteto posėdis, kuriame **ROMAS PRAKAPAS** viešai gins daktaro disertaciją (socialiniai m., edukologija, 07 S) tema „**RIZIKOS GRUPĖS VAIKŲ ELGESIO KOREGAVIMAS TAIKANT MOKYKLINĮ MONITORINGĄ**“.

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas – prof. habil. dr. **Z. BAJORIŪNAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Nariai:

prof. habil. dr. **B. BITINAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);
prof. habil. dr. **V. JUSTICKIS** (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai m., teisė, 01 S);
doc. dr. **G. KVIESKIENĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);
dr. **L. ŽADEIKAITĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Oponentai:

doc. habil. dr. **M. BARKAUSKAITĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);
doc. dr. **L. RUPŠIENĖ** (Klaipėdos universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Nuo 2002 m. gegužės 25 d. su disertacija galima susipažinti Vilniaus pedagoginio universiteto bibliotekoje.

Rektorius

Tolstantis, bet nemirštantis praeities aidas

Dabartinės visuomenės net įsivaizduoti negalime be mokyklos, kaip civilizuotoje visuomenėje neįsivaizduojamas beraštis žmogus. Taigi šandien mokyklai tenka didžiulė atsakomybė už mokinį, pilietį, žmogų.

Tačiau ši atsakomybė tenka ne mokyklai, bet mokytojui, kuris mokykloje moko ir auklėja mokinius. Nuo mokytojų kolektyvo priklauso mokyklos aplinka, o ne atvirksčiai. Kokie mokytojai, tokia ir mokykla. Todėl norint pakelti mokyklos prestižą visų pirma reikia pakelti mokytojo prestižą ir ne tik mokykloje, bet ir visuomenėje. O tai priklauso ne vien nuo mokytojo. Sakoma, kad Japonijoje po imperatoriaus eina mokytojas. Jo ir atlyginimas atitinkamas, ir valdžios ir visuomenės dėmesys jam taip pat kitas.

Todėl labai gražiai pasielgė Alytaus miesto ir apskrities vadovai, organizavę Alytaus mokytojų seminarį (toliau – AMS) 60-mečio minėjimą. Ši mokytojų rengimo institucija jau 44 metus neveikia, todėl ir šis renginys buvo skirtas būtent seminarį mokytojams ir jos auklėjimams pagerbti.

Ir ne veltui praėjusį rudenį suvažiavo sugužėjo pilnutėję buvusios Alytaus mokytojų seminarį salė žilagalvių, daugiausiai jau buvusių mokytojų, kurie dalijosi savo mintimis, išgyvenimais, dėkojo Alytaus miesto ir apskrities vadovams už jiems parodytą dėmesį, kurį jie priėmė kaip padėką už jų pedagoginį triušą sunkiomis pokario sąlygomis.

Labai gražiai ir visiems mums netikėtai šį rudenį įprasmino ir įamžino, kartu ir AMS mokytojus ir jos auklėtinius pagerbė pedagogė rašytoja Elvyra Biliūtė-Aleknavičienė savo knygoje *Tolstantis aidas*, skirtoje AMS 60-mečiui. Šioje knygoje autorė plačiai ir vaizdžiai aprašė AMS istoriją nuo jos įkūrimo 1941 m. iki uždarymo 1957 m. Atkreiptinas dėmesys į knygos struktūrą. Skyrelyje *Žodis skaitytojui* skaitiniais duomenimis pristatoma šiandieninė Alytaus miesto švietimo padėtis ir pradamos AMS paieškos. Toliau trumpas ekskursas į Lietuvos švietimo istoriją, pabrėžiant mokytojo vaidmenį, jo padėtį įvairiais istoriniais laikotarpiais. Ir tik po to pradama AMS istorijos analizė, pabrėžiant ir išryškinant žmogaus, kaip centrinės istorijos raišos varomosios jėgos, vaidmenį.

Visų pirma iškeliamas seminarį jos direktorių vaidmuo įkuriant ir plėtojant seminarį veiklą.

Seminarį įkūrėjas ir pirmasis jos direktorius buvo Juozas Mičiulis, seminarį vadovavęs 1941-1945 m. Tai buvo labai apsišvietęs pedagogas, parašęs vieną iš pirmųjų lietuvišką pedagogikos vadovėlių seminaristams 1927 m. Leidimas pakartotas 1933 m. Jam, kaip patyrusiam pedagogui, ir buvo pavesta įkurti mokytojų seminarį. Aprašomas AMS įkūrimo dramatiškas kelias nuo Druskininkų iki Alytaus. Knygos autorė pateikia ir pirmųjų seminarį mokytojų trumpas charakteristikas, analizuoja seminarį veiklą vokiškosios okupacijos ir pakartotinos bolševikinės rusiškosios okupacijos sąlygomis 1946 m. J. Mičiulis atleistas ne tik iš direktoriaus pareigų, bet jam uždrausta dirbti pedagoginį darbą. Dar daugiau – buvo tardytas ir nuteistas už ypač pavojingą vadovėlių *Pedagogika ir didaktika* ir kitas nuodėmes.

Antrasis AMS veiklos etapas – 1946-1951 m., kai seminarį direktoriumi buvo Kazys Klimavičius. Tai kairiųjų pažiūrų žmogus, laisvamanis, matematikas, kelių matematikos (arit-

metikos) vadovėlių autorius. K. Klimavičius AMS vadovavo ypač sudėtingomis okupacinio režimo sąlygomis, nebuvo partinis, gelbėdavo mokinius nuo tremties, juos pats perspėdavo apie gresiantį pavojų. Taigi ir šis direktorius, nors ir „savas“ savo pažiūromis, tačiau nepatikimas. Knygoje autorė aprašo seminarį veiklą, nagrinėja mokytojų ir mokinių santykius, ryšius su tuometine Alytaus valdžia, vardija mokinius, išėjusius „į mišką“, knygą pakeitusius į šautuvus. Direktorių buvo atleistas iš pareigų. Į jo vietą paskirtas partijos narys, komunistas Stasys Totorius, kuris direktoriumi buvo iki Alytaus pedagoginės mokyklos uždarymo. 1951 m. buvo pakeisti ne tik seminarį direktoriai, bet ir pats seminarį pavadinimas.

Knygos autorė S. Totorių apibūdina kaip visai priešingą savo pirmakams: ramus, nekalbus, griežtas, rūsčios išvaizdos. Naujojo direktoriaus mokiniai bijojo, net ir mokytojai jo privengdavo. Tačiau, kaip pažymi knygos autorė, išorinė žmogaus išvaizda, jo elgesys, bendravimo su žmonėmis stilius ne visada atskleidžia žmogaus vidinį pasaulį. Tai tinka ir S. Totoriui: po rūsčia išore slėpėsi jautri siela, kuri pasireiškėdavo rimtų konfliktinių situacijų metu: užtariant moksleivius prieš „išsismaginius“ komjaunimo aktyvistus, egzaminų metu pasimetusių moksleivius prieš griežtus egzaminatorius ir kitais atvejais.

Toks autorės recenzuojamos knygos pristatymas visiškai pateisinamas

dėl kelių sąlygų: diktatūros, ypač asmens kulto, sąlygomis vadovas visagalis ir asmeniškai atsakingas už jo vadovaujamą instituciją, jis privalo būti valdingas, o pavaldiniai paklusnūs. Be to, vadovas – elito atstovas, į jį kiti lygiuojasi. AMS direktoriai, prieškarinio Lietuvos inteligentai, nors ir skirtingos išvaizdos, visi buvo geranoriai, tautiniai susipratę ir tai vienijo visą seminarį (pedagoginės mokyklos) kolektyvą-bendruomenę. Tais neramiais metais vienybė ypač buvo aktuali buitės, išlikimo prasme. Kaip rodo autorė, AMS visada vyravo savitarpio sutarimo ir paramos vienas kitam aplinka ir tarp mokytojų, ir tarp mokinių – komjaunuolis Jeronimas gelbsti nuo tremties nekomjaunuolių Algimantą. Ir ši tautinės vienybės idė-

ja, dominavusi AMS laikais, raudona gija tęsiasi per visą knygą. Šią idėją palaikė ir visi trys direktoriai, mokytojų kolektyvas, mokiniai.

Knygos autorė, remdamasi archyviniais šaltiniais, pateikia visų AMS dirbusių iškilų mokytojų, pvz., K. Bajarčiaus, saugumo žiuriai nukankinto ir išniekinto, A. Ramausko, žymaus partizano vado, dingusio saugumo rūsiuose, R. Žepkaitės, žymios mokslininkės istorikės ir kt., biografinių duomenų.

Elvyros Biliūtės-Aleknavičienės knyga *Tolstantis aidas* – tai ne vien proginis leidinys. Tai vertingas istorinis kūriny, turintis išliekamąją vertę, kuriuo galės pasinaudoti ne tik alytiškiai, bet ir besidomintys mūsų tautos švietimo istorija.

Prof. Juozas Vaitkevičius, buvęs Alytaus mokytojų seminarį auklėtinis

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 25 d. 13 val. Vilniaus pedagoginiame universitete (Studentų g. 39, 211 aud.) įvyks Vilniaus pedagoginio universiteto doktorantūros komiteto posėdis, kuriame **DAINA MINIOTAITĖ** viešai gins daktaro disertaciją (humanitariniai m., filologija, 04 H) tema „**POSTMODERNIOJI ŽMOGAUS SAMPRATA JOHN BARTHO KŪRYBOJE**“.

Doktorantūros komiteto pirmininkė ir darbo vadovė –

prof. habil. dr. **M. A. PAVILIONIENĖ** (Vilniaus universitetas, humanitariniai m., filologija, 04 H).

Nariai:

prof. dr. **G. BAUŽYTĖ-ČEPINSKIENĖ** (Vilniaus universitetas, humanitariniai m., filologija, 04 H);

prof. habil. dr. **K. NASTOPKA** (Vilniaus universitetas, humanitariniai m., filologija, 04 H);

prof. habil. dr. **L. VALEIKA** (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai m., filologija, 04 H);

prof. habil. dr. **Z. BAJORIŪNAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Oponentai:

doc. habil. dr. **R. KOŽENIAUSKIENĖ** (Vilniaus universitetas, humanitariniai m., filologija, 04 H);

doc. dr. **U. UOGINTAITĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai m., filologija, 04 H).

Nuo 2002 m. gegužės 24 d. su disertacija galima susipažinti Vilniaus pedagoginio universiteto bibliotekoje.

Rektorius

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 24 d. 13 val. Šiaulių universitete (P. Višinskio g. 25, Šiauliai) 220 auditorijoje įvyks ŠU doktorantūros komiteto posėdis, kuriame **DANUTĖ KISELIOVA** viešai gins socialinių mokslų (edukologija) daktaro disertaciją tema „**KETVIRTŲ KLASIŲ MOKSLEIVIŲ MATEMATINIAI GEBĖJIMAI KAIP DIDAKTINĖS DIAGNOSTIKOS OBJEKTAS**“.

Doktorantūros komitetas:

prof. habil. dr. **Bronislovas Juozas BITINAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S) – pirmininkas ir darbo vadovas;

nariai:

prof. habil. dr. **Algirdas Povilas AŽUBALIS** (Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S);

prof. habil. dr. **Gediminas MERKYS** (Kauno technologijos universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S);

prof. habil. dr. Rusijos pedagoginių ir socialinių mokslų akademijos akademikas **Vytautas GUDONIS** (Šiaulių universitetas, socialiniai m., psichologija, 06 S);

prof. dr. **Pranas SURVILA** (Vilniaus pedagoginis universitetas, fiziniai mokslai, matematika, 01 P).

Oponentai:

prof. habil. dr. **Marija BARKAUSKAITĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S);

doc. dr. **Danutė ČESNAUSKIENĖ** (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S).

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo bei Šiaulių universiteto bibliotekose.

Rektorius

LIETUVOS VETERINARIJOS INSTITUTAS

praneša, kad 2002 m. birželio 28 d. 11.00 val. instituto konferencijų salėje (Instituto g. 2, Kaišiadorys) įvyks viešas **VIOLETOS MOCKELIŪNIENĖS** doktorantūros komiteto posėdis, kuriame bus ginama disertacija „**GALVIJŲ VIRUSINĖS DIARĖJOS EPIZOOTINIAI YPATUMAI LIETUVOS GALVIJININKYSTĖS ŪKIUOSE**“ (biomedicinos mokslai, veterinarinė medicina, 12 B).

Doktorantūros komiteto pirmininkas –

dr. **Algirdas ŠALOMSKAS** (Lietuvos veterinarijos institutas, biomedicinos mokslai, veterinarinė medicina, 12 B).

Nariai:

prof. habil. dr. **Henrikas ŽILINSKAS** (Lietuvos veterinarijos akademija, biomedicinos mokslai, veterinarinė medicina, 12 B);

prof. habil. dr. **Juozas PIEŠKUS** (Imunologijos institutas, biomedicinos mokslai, biologija, 01 B);

prof. habil. dr. **Justinas Antanas DOBILAS** (Lietuvos veterinarijos institutas, biomedicinos mokslai, veterinarinė medicina, 12 B);

doc. dr. **Antanas SEDEREVIČIUS** (Lietuvos veterinarijos akademija, biomedicinos mokslai, veterinarinė medicina, 12 B).

Oponentai:

prof. habil. dr. **Vytautas KALUINA** (Imunologijos institutas, biomedicinos mokslai, veterinarinė medicina, 12 B);

dr. **Vida LIUTKEVIČIENĖ** (Lietuvos veterinarijos akademija, biomedicinos mokslai, veterinarinė medicina, 12 B).

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Lietuvos veterinarijos instituto ir Lietuvos veterinarijos akademijos bibliotekose.

Direktorius Raimundas Mockeliūnas

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 27 d. 14 val. Vilniaus pedagoginiame universitete (Studentų g. 39, 241 aud.) įvyks Vilniaus pedagoginio universiteto doktorantūros komiteto posėdis, kuriame **DALIA MATIJKIENĖ** viešai gins daktaro disertaciją (socialiniai m., edukologija, 07 S) tema „**DAILĖS DALYKŲ INTEGRACIJA: MENINIO SIMBOLIO VAIDMUO PAAUGLIŲ UGDYMO TURINIO STRUKTŪROJE**“.

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas –

akad. prof. habil. dr. **A. GAIŽUTIS** (Lietuvos mokslų akademija, humanitariniai m., filosofija, 01 H).

Nariai:

prof. habil. dr. **B. BITINAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);

prof. habil. dr. **A. KATINIENĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);

prof. habil. dr. **V. MATONIS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai m., filosofija, 01 H);

doc. dr. **J. ŽILIONIS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Oponentai:

prof. habil. dr. **J. MUREIKA** (Kultūros ir meno institutas, humanitariniai m., filosofija, 01 H);

dr. **D. KARATAJIENĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Nuo 2002 m. gegužės 24 d. su disertacija galima susipažinti Vilniaus pedagoginio universiteto bibliotekoje.

Rektorius

Lietuvos karo akademijoje diskutuota politikos ir saugumo klausimais

Tarptautinėje konferencijoje gausiai dalyvavo Lietuvoje akredituoti užsienio valstybių gynybos atašė bei kariniai patarėjai

Gegužės 10 d. Lietuvos karo akademijoje vyko tarptautinė konferencija *Lietuvos rytų kaimynai: politika ir saugumas*, kurią organizavo Atlanto sutarties Lietuvos bendrija drauge su Lietuvos karo akademijos ir Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto Strateginių tyrimų centru.

Konferencijoje pranešimus skaitė KA bei TSPMI dėstytojai, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ir krašto apsaugos ministerijų pareigūnai bei žinomi Ru-

sijos ir Baltarusijos politologai.

Bene daugiausia diskusijų sukėlė Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto docento dr. Česlovo Laurinavičiaus pranešimas, kuriame buvo analizuojama Rusijos karinė reforma ir karo pramonė. Prelegento nuomone, kol tarp aukščiausios Rusijos karinės vadovybės vyksta kovos dėl įtakos, karinė reforma nevyksta. Daug karinių gamyklų liko už Rusijos ribų ir dėl konversijos išny-

ko. Nesiryžtama žengti pagrindinio žingsnio – pereiti prie profesionalios kariuomenės kūrimo. Visose karinėse srityse jaučiamas didelis neapibrėžtumas. Prelegento nuomone, tai neigiamai atsiliepia Rusijos Prezidento populiarumui tarp karių.

Sankt Peterburgo Integracijos tyrimų ir programų centro direktoriaus Boriso Kuznetsovo nuomone, Lietuvos mokslininko pateikta analizė kiek per niūri. Dabar Rusijos kariuomenėje yra 1 mln. 200 tūkst. karių. Vykstant reformai, karių skaičių numatoma sumažinti iki 100-200 tūkst. Kol bus sugalvota, kaip garantuoti užimtumą tam likusiam milijonui žmonių, kurie nieko negamina, reikės ne tik didelių lėšų, bet ir praeis nemažai laiko.

Kokia yra mūsų karinių specialistų nuomonė šiuo klausimu, paklausė šios tarptautinės konferencijos šeimininko, Lietuvos karo akademijos viršininko plk. Algio Vaičeliūno.

Akademijos viršininkas nemano, kad karinės reformos Rusijoje vyksta sėkmingai. *Mano nuomone*, – sakė plk. A. Vaičeliūnas, – *Rusijos ginkluotos pajėgos turėtų perkainoti vertybes. Dabar buvę sovietų kariniai vadai kaip ir anksčiau nori tarnauti vienai partijai ar vienam vadovui. Jie vis dar žvalgosi atgal ir viliasi, kad kariuomenė bus didelė, stipri ir gerai ginkluota.*

Karo akademijos viršininko nuomone, kol Rusijai vadovaus dabartinis prezidentas, didelės lėšos valstybės militarizavimui skiriamos nebus. Reformos bus efektyvios tik tada, kai pasikeis tautos mentalitetas. O tai nelengva. Nelengva prisitaikyti prie naujos realybės, pakitusių gyvenimo sąlygų.

Mums, kuriems dabar yra 35 metai, nebuvo labai sunku perimti naujas vertybes, o to nepavyko padaryti garbesnio amžiaus karininkams, nors jie atėjo į Lietuvos kariuomenę 1989 metais. Nuo 1997 iki 2000 m. reformuojamoje Lietuvos kariuomenėje įvyko lūžis: karininkams buvo sudarytos geros gyvenimo sąlygos, jie pradėjo gauti normalų atlyginimą, igijo galimybių mokytis. Tokio požiūrio KAM vadovybė laikosi ir dabar, – sakė Akademijos vadovas.

Baigdamas Akademijos viršininkas pateikė nedidelį pavyzdį, iš pirmo žvilgsnio nesusijusį su reforma kariuomenėje. Karo akademijoje visada gausu svečių. Čia lankosi aukščiausieji NATO pareigūnai, užsienio valstybių karo mokyklų vadovai, įvairių valstybių diplomatai. Visiems jiems tradiciškai pristatoma Akademi- ja, rodamos kareivinės ir nepamirštama pakviesti į neseniai atidarytą koplyčią. Ir būtent koplyčia, ne brangūs įsigyti ginklai užsienio svečiams atrodo demokrati- nių vertybių simbolis. Ji kalba pati už save.

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

skelbia, kad 2002 m. birželio 21 d. 15 val. Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto 211 auditorijoje (S. Neries g. 5, Klaipėda) vyks doktorantūros komiteto posėdis, kuriame **ROMA ŠIMULIONIENĖ** viešai gins daktaro darbą tema „**KETVIRTŲ-ŠEŠTŲ KLASIŲ MOKSLEIVIŲ SUVOKIAMOS MOKYMOSI KONTROLĖS YPATUMAI**“ (socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas – prof. habil. dr. **Sigitas KREGŽDĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Nariai:

prof. habil. dr. **Vytolis KUČINSKAS** (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S);
prof. habil. dr., Rusijos pedagoginių ir socialinių mokslų akademijos akademikas **Vytautas GUDONIS** (Šiaulių universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);
prof. habil. dr. **Vytautas ŠERNAS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S);
doc. dr. **Mindaugas RUGEVIČIUS** (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Oficialieji oponentai:

prof. habil. dr. **Antanas GOŠTAUTAS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);
doc. dr. **Audronė LINIAUSKAITĖ** (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo ir Klaipėdos universiteto bibliotekose.

Rektorius

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 26 d. 15 val. VDU CR Mažojoje salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama **GINTARIJOS SAMAJAUSKAITĖS** daktaro disertacija tema „**TEISĖ, LEGIZMAS, TEISINGUMAS IR TEISĖTUMAS BENDROSIOS, CIVILINĖS IR LIETUVOS TEISĖS SISTEMOSE (FILOSOFINIAI ASPEKTAI)**“ (humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H).

Doktorantūros komitetas:

pirmninkas – prof. habil. dr. **Bronislovas Genzelis** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H);

nariai:

prof. habil. dr. **Juozas Algimantas KRIKŠTOPAITIS** (Kultūros, filosofijos ir meno institutas, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H);
habil. dr. **Algimantas PRAZAUSKAS** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, istorija 05 H ir socialiniai mokslai, politikos mokslai, 02 S);
prof. **Seymour H. MOSKOWITZ** Ph. D. (Valparaiso universitetas, Indiana, JAV, socialiniai mokslai, teisė, 01 S);
doc. dr. **Tomas SODEIKA** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H);

oponentai:

prof. habil. dr. **Algirdas GAIŽUTIS** (Lietuvos mokslų akademija, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H);
dr. **Dalius JONKUS** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto ir Kultūros, filosofijos ir meno instituto bibliotekose.

Rektorius

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio mėn. 24 d. 14 val. VDU CR Mažojoje salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama **KRISTINOS JURAITĖS** daktaro disertacija tema „**EKOLOGINĖ SĄMONĖ IR MASINĖ KOMUNIKACIJA: VISUOMENĖS NUOMONĖS APIE APLINKOSAUGĄ KONSTRAVIMAS ŽINIASKLAIDOJE**“ (socialiniai mokslai, sociologija 05 S).

Doktorantūros komitetas:

pirmninkas – prof. habil. dr. **Alfonsas Algimantas MITRIKAS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, sociologija, 05 S);

nariai:

prof. habil. dr. **Romualdas GRIGAS** (Socialinių tyrimų institutas, socialiniai mokslai, sociologija, 05 S);
prof. habil. dr. **Arvydas Virgilijus MATULIONIS** (Socialinių tyrimų institutas, socialiniai mokslai, sociologija, 05 S);
doc. dr. **Rūta MARCINKEVIČIENĖ** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);
doc. dr. **Danutė TUREIKYTĖ** (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, sociologija, 05 S);

oponentai:

prof. habil. dr. **Vladislava STANKŪNIENĖ** (Socialinių tyrimų institutas, socialiniai mokslai, sociologija, 05 S);
prof. dr. **LEONARDAS RINKEVIČIUS** (Kauno technologijos universitetas, socialiniai mokslai, sociologija, 05 S).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto bei Socialinių tyrimų instituto bibliotekose.

Rektorius

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 25 d. 11 val. VDU CR Mažojoje salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama **GINTARĖS BERNOTIENĖS** daktaro disertacija tema „**POETINIO VAIZDO SAŠAJOS SU ARCHITEKTŪRA IR DAILE J. VAIČIŪNAITĖS IR L. GŪTAUSKO LYRIKOJE**“ (humanitariniai mokslai, filologija, 04 H, literatūra, H 390).

Doktorantūros komitetas:

pirmninkas – prof. habil. dr. **Vytautas Kubilius** (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H, literatūra, H 390).

nariai:

prof. habil. dr. **Viktorija DAUJOTYTĖ** (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H, literatūra, H 390);
habil. dr. **Leonas Fliorentas GUDAITIS** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H, literatūra, H 390);
doc. dr. **Elina NAUJOKAITIENĖ** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H, literatūra, H 390);
dr. **Virginija VASILIAUSKIENĖ** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H, kalbos istorija, H 355);

oponentai:

prof. habil. dr. **Juozas GIRDZIJAUSKAS** (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H, literatūra, H 390);
doc. dr. **Nijolė TUMĖNIENĖ** (Vilniaus dailės akademija, humanitariniai mokslai, menotyra, 03 H, meno istorija, H 310, tapyba, H 311).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto bei Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekose.

Rektorius

Alina Žebrauskaitė

**VILNIAUS PEDAGOGINIS
UNIVERSITETAS**

praneša, kad 2002 m. birželio 27 d. 10 val. Vilniaus pedagoginio universiteto (Studentų g. 39, 241 aud.) įvyks Vilniaus pedagoginio universiteto doktorantūros komiteto posėdis, kuriame **RITA DUKYNAITĖ** viešai gins daktaro disertaciją (socialiniai m., edukologija, 07 S) tema „LIETUVOS GIMNAZIJŲ PARENGTIES IR UGDOMOSIOS VEIKLOS YPATUMAI“.

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas – prof. habil. dr. **L. JOVAIŠA** (Vilniaus universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Nariai:

prof. habil. dr. **B. BITINAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);
prof. habil. dr. **G. DIENYS** (Vilniaus universitetas, fiziniai m., chemija, 03 P);

Rusijos ugdymo akademijos užsienio narys prof. habil. dr. **V. RAJEC-KAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S);
dr. **L. ŽADEIKAITĖ** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Oponentai:

prof. habil. dr. **K. MIŠKINIS** (Lietuvos kūno kultūros akademija, socialiniai m., edukologija, 07 S);

dr. **A. ŠVENTICKAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija, 07 S).

Nuo 2002 m. gegužės 26 d. su disertacija galima susipažinti Vilniaus pedagoginio universiteto bibliotekoje.

Rektorius

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio mėn. 27 d. 15 val. VDU CR Mažojoje salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama **RŪŠCIO KAMUNTAVIČIAUS** daktaro disertacija tema „LIETUVOS ĮVAIZDŽIO STEREOTIPAI ITALŲ IR PRANCŪZŲ XVI–XVII A. LITERATŪROJE“ (humanitariniai mokslai, istorija 05 H).

Doktorantūros komitetas:

pirmininkė – doc. dr. **Jūratė KIAUPIENĖ** (Lietuvos istorijos institutas, humanitariniai mokslai, istorija 05 H);

nariai:

prof. habil. dr. **Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, istorija, 05 H);

prof. habil. dr. **Antanas TYLA** (Lietuvos istorijos institutas, humanitariniai mokslai, istorija, 05 H);

prof. habil. dr. **Eugenija ULČINAITĖ** (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);

doc. habil. dr. **Ingė LUKŠAITĖ** (Lietuvos istorijos institutas, humanitariniai mokslai, istorija, 05 H);

oponentai:

prof. habil. dr. **Bronislovas GENZELIS** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H);

doc. dr. **Irena VALIKONYTĖ** (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, istorija, 05 H).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvos istorijos instituto bibliotekose.

Rektorius

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 28 d. 11 val. VDU CR Mažojoje salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama **AUKSĖS ENDRIULAITIENĖS** daktaro disertacija tema „RIZIKINGO SPRENDIMO PRIĖMIMĄ IR RIZIKINGĄ ELGESĮ SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI“ (socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Doktorantūros komitetas:

pirmininkas – doc. dr. **Vaclovas MARTIŠIUS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

nariai:

prof. habil. dr. **Antanas GOŠTAUTAS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

prof. habil. dr. **Henrikas VAITKEVIČIUS** (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

prof. habil. dr. **Juozas Vytautas UZDILA** (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S);

doc. dr. **Audronė LINIAUSKAITĖ** (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

oponentai:

prof. **Justinas PIKŪNAS** Ph. D. (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

doc. dr. **Mindaugas RUGEVIČIUS** (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto ir Klaipėdos universiteto bibliotekose.

Rektorius

KIEKVIENAS ŽMOGUS VERTAS ATJAUTOS

Dorovės reikalavimas

Apie dorovę ir moralę pradeda daug kalbėti, kai peržengiama lemtinga riba, tarkim, po to baisaus teroro akto 2001 m. rugsėjo mėn. Niujorke. Noriu pakalbėti apie dorovės reikalavimą mūsų šalies gyvenime.

Sveiku protu nesuvokiami žiaurūs ir baisūs nusikaltimai, peržengiantys bet kokias ribas, kurie tapo kasdieniu reiškiniu. Nenoriu jų net vardyti. Ar galima įsivaizduoti, ką jautė 4 metų berniukas, kai motina jį žudė peiliu į kaklą? Manau, kad bejėgis kraujuojantis vaikas verkė, tiesė rankas į motiną, prašė gelbėti jį...

Taiigi dorovės imperatyvo būtinumas Lietuvoje nekelia abejonų ir reikalauja rimto dėmesio. Tačiau kas yra jo pagrindas? Kokia turi būti jo įgyvendinimo logika ir koks pagrindinis principas? Mano nuomone, nieko kito neįmanoma sugalvoti, kaip gero linkėjimas žmogui, jo asmenybės gerbimas. Toks principas *mylėk savo artimą kaip pats save* jau šimtus metų tvyro ore, kartojamas daugybę kartų, tačiau efektyviai neveikia. Trūkdo daugiausia *artimo* supratimas. Vadinas, šitam principui dar kažko trūksta, turėtų būti suteikta kita platesnė, žmogiškesnė prasmė.

Koks turi būti dorovės pagrindinis principas

Akivaizdu, kad žmogus – toli gražu ne Dievo paveikslas. Jame ištis daug bjauraus. Tai ir agresyvumas, pavaldetas iš tolimų protėvių, ir bailumas, ir godumas, ir šykštumas, ir išdavystė, ir melagystė, ir dar daug ko. Kartais darosi baisu, kai pagalvoji, kokioje visuomenėje gyvena. Nepaisydami nieko mes tikimės, kad ir tokioms būtybėms, sugadintoms baisių ydų, kuriame geresnį ir laimesnį gyvenimą, galvojame apie jų ateitį, tikimės jų rankomis padaryti kai ką gero. Ir mūsų dvasios didybė kaip tik ta, kad apnuogindami žmogui būdingas ydas parodytume, jog kiekvienas žmogus nusipelno meilės ir atjaunos.

Principas *mylėk savo artimą kaip pats save* dažnai su nuostabia jėga pasireiškia ir mūsų šiandieniniame gyvenime. Ar ne tai padeda paprastiems žmonėms įvykdyti žygdarbius, tarkime, šokti į vandenį ir išgelbėti skęstantį, rizikuojant gyvybe pulti į degantį namą ir išnešti mažametį vaiką, duoti kraujo mirštančiam ligoniiui ir t. t. To-

kių pavyzdžių turime nemažai. Taiigi dar yra mūsų tautoje didvyrių, drausulių, talentų. Kiek puikaus jie padaro gyvenime kitiems ir sau. Ir kada kitas žmogus tai supranta, jis būna sukrėstas, jis prisilietė prie gėrio ir pats tapo truputį geresnis. Ir tada darosi beprasmės visos rietenos, visi gandai ir apkalbos, kurie sklinda apie jo asmenį, visas tas knaisiojimas gyvenimo smulkmenose, veikloje, jo paties turto ir pinigų troškimas, karjera, valdžia, kas šiandien dažniausiai nustelbia žmogiškąsias vertybes.

Štai tas tikėjimas Žmogumi, tikėjimas tuo, kad ir koks būtų jo pirminis charakterio spektras, gyvenimo aplinkybės, jų tikslinis pakeitimas gali išugdyti savybes, kurias mes vadiname žmogiškosiomis.

Man nesuprantama, kodėl nenorima pastebėti tų šiandieninių vargšų bedalių gyvenimo ir buities aplinkybių, kurios dažnai būna pagrindinė jų smukimo priežastis. Neviltis, skurdas, nedarbas, nepriteklis veda juos į alkoholizmo liūną, nusikaltimus, savizudybes. Ar ne per mažai valstybė daro, kad palengvintų bedalių gyvenimą?

Nedarbas ir skurdo grėsmė

Bedarbių skaičius Lietuvoje yra pasiekęs keliolika procentų ir didžiausias kaimo vietovėse. Kartais šeimos, kuriose nėra pensininkų, retai pamato litą. Būtina pagalvoti, koks tragiškas likimas ne tik paties žmogaus, kuris skursta, neturi darbo ir nežino, ko griebtis, bet ir jo vaikų. Juk vaikams visą laiką teigiame, kad darbas – neatskiriama jų gyvenimo dalis. Kokį pavyzdį jie mato?

Dykinėjimas yra didelis jaunimo blogis, temdantis mūsų gyvenimą. Jis paprastai atveda prie nusikaltimo. Tačiau pats didžiausias blogis, be abejo, yra skurdas. Kai žmogus nedirba, jis negauna pinigų. Kai jis neturi pinigų, jis negali nusipirkti viso to, ką taip išmoningai reklamuoja prekybos firmos. Be to, nuolatinio bedarbio vaikas, užaugęs neviltingas aplinkoje, kai šeimoje trūksta pinigų, maisto, jeigu jam ir pavyktų įstoti į mokyklą, nėra pasirengęs gerai mokytis. O tai reiškia, kad neišspręsdamas nedarbo ir socialinės paramos problemos dar didės visuomenės skirstymasis ne tik į turtingus ir vargšus, bet ir į inteligentus ir bemokslus. Pirmieji pateks į valdžios elitą, o ant-

rieji neturės perspektyvų.

Daugelis šiandieninių žemiausių sluoksnių gyventojų bėdų ir ydų kyla dėl nedarbo ir skurdo. Jie paveikia sąmonę. Tūkstančiai žmonių apimti nevilties: jie niekam nerūpi ir nemato ateities. Galima suprasti, žinoma, ne patiesint, kodėl jie savo vargą skandina alkoholyje ir narkotikuose, tampa bevaliai alkoholikais, o kai nebeįstveria tokio gyvenimo, tampa nusikaltėliai ir nevertina gyvenimo.

Ilgiau tokia liberalų politika (kiekvienas pasirūpina savimi) negalės tęstis. Kad sumažintų nedarbo augimą ir poveikį, valdžia turi imtis pačių radikaliausių priemonių: naujų projektų, savo ir užsienio investicijas skirti gamybai, verslui ir žemės ūkiui. Turime atrodyti užsienio investuotojams patrauklūs ir saugūs. Turime gaivinti ir plėsti vidutinę ir smulkiąją pramonę (neleistinai sugriautą nevykėlių privatizuotojų), verslą, žemės ūkio gamybą. Vien perpardavinėdami prekes ekonomikos tikrai nepakelsime.

Griežčiausia ekonomija

Jūs paklauskite, iš kur gauti pinigų pramonei, verslui, žemės ūkio gamybai remti, kai visi tik ir šaukia: duokit iš biudžeto daugiau pinigų? Štai čia ir reikalinga tvirta Vyriausybės ranka. Patikėkite, nėra kito kelio, kaip išmokyti gyventi pagal galimybes – ekonomija, ekonomija, griežčiausia ekonomija visur. Pirmiausia reikia atsakyti ar atidėti didžiules statybas, grandiozinius projektus, kaip laisvų ekonominių zonų kūrimas, naujos AE statyba, elektros tiltų, tilto į Neringą ir kitų. Antra, reikia pradėti mažinti valstybės valdymo išlaidas (buvo jau „saulėlydziai“, „saulėtekiai“ ir pan.), kuriuos, manau, kasmet didėja. Žinoma, valdininkų ataskaitose tai neatsispindi. Pagaliau vardan bedalių žmonių ir vaikų, kuriais tariamai rūpinasi valdžios vyrai, gerovės turbūt galima sumažinti išlaidas ir krašto apsaugai.

Bijau, kad vyraujant šalyje laisvei ir liberalizmui (man gerai, o kiti tegu pasirūpina patys) nei Seimas, nei Vyriausybė neskirs milijonų litų humaniškiems darbams, kurių rentabilumo rinkoje niekaip nepagrįsi. Vis dėlto, kita vertus, kiekvienas žmogus turi turėti būstą, darbą, pragyvenimo šaltinį, teisę į medicinos apsaugą, mokslą. Ir tai turi būti valdžios rūpestis.

Prof. Juozas Burneikis

Klaipėdos universiteto vadovybė reikalauja viešo atsiprašymo

Prieš kurį laiką spaudą, įvairias kitas komunikacijos priemones užgriuvo lavina prof. S. Kudarausko, doc. A. Garalio ir A. Olšausko skundų. Paskelbti spaudoje, Seimui, Prezidentūrai, Švietimo ir mokslo ministerijai, net Specialiųjų tyrimų tarnybai adresuoti pareiškimai ir skundai dėl Klaipėdos universiteto veiklos vienas po kito gulė ant ministro A. Monkevičiaus stalo ir Revizijų departamente prie Finansų ministerijos. Išnagrinėjusius pateiktus faktus ir dokumentus ir Ministro sudaryta komisija, ir Revizijų departamentas pripažino, kad pareiškimai dėl teisinių ir tarnybinių pažeidimų Klaipėdos universitete nepagrįsti. Komisija konstatavo, kad kai kurie pareiškimuose minimi pažeidimai atsirado dėl to, kad KU Statutas neatitiko Aukštojo mokslo įstatymo pataisų, beje, nuolat gausėjančių, ir buvo Seimo patvirtintas pavėluotai. Konfliktinę situaciją KU paskatino ir dėl tos pačios

priežasties užsitęsęs KU tarybos formavimas. Revizijų departamento atlikto tyrimo metu nustatyta, kad KU biudžeto lėšos naudojamos Universiteto reikmėms, o atlyginimai vadovams mokami teisėtai.

Kita vertus, Švietimo ir mokslo ministerijos komisija pažymėjo, kad tyrimo metu, nagrinėjant įvairioms valstybės institucijoms siūstus pareiškimus ir bendraujant su pareiškėjais, pasigesta pareiškėjų nuoseklumo bei aiškios pozicijos, dalis kaltinimų, Komisijos nuomone, buvo deklaratyvaus pobūdžio ir nepagrįsti faktais, o kai kuriuos kaltinimus, pavyzdžiui, kaltinimus korupcija, pareiškėjai patys paneigė.

Pareiškimuose ir skunduose begalė rašybos, kalbos klaidų. Skaitant savaime kyla klausimas, kaip šie docentai (!) gali dirbti Klaipėdos universitete?

Laikinais einantis rektorius pareigas doc. V. Laurėnas įsitikinęs, kad asmeninių ambicijų vedamiems asme-

nims nepavyko sukelti sumaišties Universitete. Drauge jis stebėjosi valstybės institucijų tolerancija žmonėms, sąmoningai sleidžiantiems klaidingą informaciją ir trukdantiems dirbti normalų kasdienį darbą. Jį, kaip ir kitus vadovus, stebino tai, kad skundo autoriai, taip garsiai ir aktyviai Universitetą juodinę, taip tyliai ir vangiai savo kaltinimus atsiėmė. Todėl Universiteto vadovybė, pasvėrusi šių pareiškimų ir skundų svarstymams ir nagrinėjimams sugaištą laiką, įvertinusi jų padarytą moralinę žalą Universiteto bendruomenei bei už Universiteto įvaizdžio menkinimą svarsto galimybę kreiptis į teismą. O laikinai rektorius pareigas autorius V. Laurėnas kviečia skundo autorius viešai atsiprašyti asmenų, apie kuriuos buvo paskleista neteisinga informacija.

Kristina Lukoševičiūtė
Informacijos ir ryšių su visuomene skyriaus vedėja

Jau atstatomi Valdovų rūmai

Atkelta iš 3 p.

svarbiau už pareigas. Mat pareigos laikinos, o pašaukimas – tai pati žmogaus prigimtis.

Daug kam patiks, daug kam nepatiks, kad ne kas kitas, o Algirdas Brazauskas bus vadinamas Valdovų rūmų atstatytoju. Tai realybė, dėl kurios sunku ginčytis. Istorija dauge- liui veikėjų siūlė šį nepakartojamą

me tik tikromis ir istorijos patikrinto- mis vertybėmis, iš kurių mūsų tautos ir valstybės praeitis, istorinė patirtis yra viena iš svarbiausių ir didžiausių. Todėl nieko stebėtino, kad Valdovų rūmų paramos fondas su LR švietimo ir mokslo ministerija, regis, tą pa- čią gegužės 10 d. pasirašė bendradar- biavimo sutartį. Simboliška, nes ir Lie- tuvos mokykla jau yra nuolatinio taps-

a. statytus renesansinius rūmus, tai ar nenukentės senesnių XIII-XIV a. šio- je vietoje stovėjusių Žemutinės pilies statinių liekanos? Juk tikroji ir didžiau- sia istorinė vertybė čia ir esančios Min- daugo, Gedimino, Kęstučio, Jogailos ir Vytauto laikų mūrų liekanos. Apie jas dažniausiai lyg ir nedaug kalba ir dabartiniai XVI a. Valdovų rūmų at- kūrimo šalininkai.

Tie argumentai nėra be pagrindo, bet ar dėl to turėtume laukti „ges- nesnių laikų“, tuo labiau kad tie lai- kai gali būti vis labiau neapibrėžti ir ne visa šiame, Voltero žodžiais, ge- riausiame iš pasaulių juda tik į gera. Net ir lygindami šiandienines žinias apie Žemutinę pilies teritoriją ir Val- dovų rūmų liekanas su tomis, kurios turėtos 1988 m., kai dabartinės tyri- mų grupės nariai pirmą kartą ir pli- komis rankomis atėjo į šią teritoriją, mūsų žinios labai skiriasi. Per tą lai- ką padaryta daug. Valdovų rūmų tyri- mų vadovas, buvęs ilgametis Pilių tyrimo centro Lietuvos pilys direktorius habil. dr. Vytautas Urbanavičius pripažįsta, jog ne kažin ką tie pirmie- ji tyrėjai būtų padarę, jeigu ne visos Lietuvos parama. Buvo pastatyti at- kastus griuvėsius ir pamatus nuo ne- palankių oro sąlygų dengiantys an- garai ir kiti būtini dalykai. Tačiau už visas technines priemones, matyt, svarbiau yra čia dirbusių žmonių tik-ėjimas savo darbo vertingumu ir ryžtu jį tęsti. Nepaisydami visų ne- priteklių (jų buvo labai daug) neiš- silakstė, liko darbo vietose, todėl Centro mokslinis potencialas ir ne- buvo prarastas.

Jokia auka nėra per maža

Valdovų rūmų paramos fondo steigėjas, Pasaulio lietuvių bendruo-

Gedimino Zemlicko nuotraukos

Valdovų rūmų atstatymo pradžios šventėje Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos vadė Undinė Nasvytytė, Vilniaus pilių globėjas LR Ministras Pirmininkas Algirdas Brazauskas ir Vilniaus Petro Vileišio vid. mokyklos moksleivis skautas Darius Rimonis

menės atstovas Gabrielius Žemkalnis pareiškė, jog neskaitys pavardžių tų žmonių, kuriems reikėtų dėkoti už paramą Valdovų rūmams, nes jeigu skaitytų ilgiausią sąrašą, tai šiandien rūmų statyba neprasidėtų. Ir vis dėlto G. Žemkalnis nesusilai- kė ir du pirmuosius aukotojus pa- minėjo: tai tūkstantį dolerių pado- vanojęs prof. Stasys Vanagūnas iš JAV ir beveik tuo pačiu metu vieną dolerį – Bonaventūras Virbickas, tremtinys iš Barnaulo. Jokia auka nėra per maža, jeigu ji eina iš širdies.

Po vieną markę surinko rūmams at-

statyti 16 lietuvių gimnazijos moki- nių iš Vokietijos miesto Hütenfel- do, o 515 litų iš Kauno atsiuntė Maironėčių draugija. G. Žemkal- nis neabejoja, kad parama ir toliau didės, jau dabar pradedamiems at- statyti rūmams įvairios organizaci- jos padeda statybinėmis medžiago- mis, siūlo paslaugas, o pavieniai au- kotojai dovanuoja meno kūrinių. Tauta, kuri remia rūmų atstatymo idėją, nusipelno turėti ir turės sa- vo Tautos namus.

Gediminas Zemlickas

Šventėje dalyvavo ir Lietuvos ansamblio muzikantai

šansą, bet pati istorija, matyt, ir pasi- rinko tą, kuris šioje veiklos srityje ne- išsigando jam tekusios atsakomybės.

mo būvio – tarsi kas dieną vis stato- mas dvasios rūmas.

Neišsilakstė ieškoti pelningesnių užsakymų

Vienas iš jau atstatomų rūmų skeptikų ar net priešininkų argumen- tų yra tas, jog stinga patikimų istori- nių ir architektūrinių duomenų apie čia stovėjusius rūmus, ypač menkos mūsų žinios apie rūmų interjerą ir pan. Pagaliau jeigu atstatysime XVI

Remtis galime tik savo istorine patirtimi

Regis, kad vis dar esame skolingi Vilniui ir savo valstybei – jeigu ištis laikome ją sava, o jos likimą siejame ir su savo likimu. A. M. Brazauskas pri- pažino, jog per 12 nepriklausomos valstybės metų sugebėjome pastatyti nebent kuklą paminklą Vilniaus įkūrėjui ir vienam Lietuvos valstybės stiprintojų didžiajam kunigaikščiui Gediminui. Ištis juk sunkiai palygi- namas užmojis kad ir lyginant su Trą- kų pilies atstatymu, kuris buvo įgyven- dintas kitomis istorinėmis ir socialinė- mis sąlygomis. Atstatant Salos pilį bu- vo keliami ne Kęstučio ir ne Vytauto garbė, bet „kuriamoji liaudies masių galia“, tačiau net ir tomis totalitarinio režimo sąlygomis tauta sugebėjo at- likti žygdarbį. Sugebėjo, nes telkėsi – be lozungų, be nereikalingų kalbų, ku- rios tuo metu galėjo tik pakenkti. Tie, kurie statė, vienas kitą suprato ir be žodžių. Tai kodėl taip sunku suprasti ir gerus norus įvertinti, palaikyti, kai tos laisvės apstu, kai tauta savo kuria- mašias galias gali panaudoti nepri- klausomos valstybės gyvenime?

Į daugelį šiandien vis dar aktua- lių klausimų ateityje turėtų teikti at- sakymą patys Lietuvos valdovų rūmai. Tai bus viena nuostabiausių Lietuvos mokyklų, kiekvieno šalies moksleivio mokykla, – teigė LR švietimo ir moks- lo ministras Algirdas Monkevičius. Tai bus mokykla, kuri ugdys pagarbą ša- lies praeičiai ir istorijai. Eidami į Eu- ropos Sąjungą, taigi ir į daug kuo mums nepažįstamą ateitį, remtis gali-

LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. birželio 19 d. 15 val. Lietuvos teisės universite- te (Ateities g. 20, Vilnius) SAULIUS JUZUKONIS gins daktaro diserta- ciją „NUKENTĖJUSIOJO TEISIŲ APSAUGA BAUDŽIAMAJAME PROCESĖ“ (socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas – prof. habil. dr. Samuelis KUKLIANSKIS (Lietuvos teisės universi- tetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Nariai:
doc. dr. Algimantas DZIEGORAITIS (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S);
prof. habil. dr. Česlovas MANČINSKAS (Lietuvos teisės universite- tas, humanitariniai mokslai, istorija, 05 H);
prof. habil. dr. Vytautas PIESLIAKAS (Lietuvos Aukščiausiasis Teis- mas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S);
doc. dr. Jurgis RINKEVIČIUS (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Oponentai:
habil. dr. Jūratė GALINAITYTĖ (Lietuvos teisės universitetas, so- cialiniai mokslai, teisė, 01 S);
doc. dr. Pranas KUČONIS (Vilniaus universitetas, socialiniai moks- lai, teisė, 01 S).

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje Martyno Maž- vydo ir Lietuvos teisės universiteto bibliotekose.

Rektorius

BIOTECHNOLOGIJOS INSTITUTAS

skelbia konkursą į biochemijos mokslo krypties baltymų, enzimolo- gijos šakos (3 vietas) doktorantūrą.

Dokumentai priimami ir informacija teikiama Biotechnologijos ins- titute (V. A. Graičiūno g. 8, Vilnius 2028), tel. 60 21 09.

Direktorius

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA IR KULTŪROS, FILOSOFIJOS IR MENO INSTITUTAS

praneša, kad 2002 m. gegužės 30 d. 15 val. VDA posėdžių salėje (Vilnius, Maironio g. 6) menotyros mokslo krypties doktorantė MARGARITA JANKAUSKAITĖ viešame doktorantūros komiteto posėdyje gins daktaro (humanitariniai mokslai, menotyra, 03 H) di- sertaciją „MOTERIŠKOJO TAPATUMO IŠRAIŠKOS ŠIUOLAIKI- NĖJE LIETUVOS DAILĖJE“.

Dr. Ingrida KORSKAITĖ (Kultūros, filosofijos ir meno institu- tas, humanitariniai mokslai, menotyra, 03 H) – **Doktorantūros studijų komiteto pirmininkė.**

Doktorantūros studijų komiteto nariai:

prof. habil. dr. Kęstutis NASTOPKA (Vilniaus universitetas, huma- nitariniai mokslai, filologija, 04 H);
prof. habil. dr. Algirdas GAIŽUTIS (Lietuvos Mokslų akademija, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H);
prof. habil. dr. Viktorija DAUJOTYTĖ (Vilniaus universitetas, hu- manitariniai mokslai, filologija, 04 H);
dr. Lolita JABLONSKIENĖ (Kultūros, filosofijos ir meno institu- tas, humanitariniai mokslai, menotyra, 03 H).

Oponentai:

prof. habil. dr. Marija Aušrinė PAVILIONIENĖ (Vilniaus universi- tetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);
doc. dr. Helmutas ŠABASEVIČIUS (Kultūros, filosofijos ir meno institutas, humanitariniai mokslai, menotyra, 03 H).

Su M. Jankauskaitės moksliniu darbu galima susipažinti Vilniaus dailės akademijos ir Kultūros, filosofijos ir meno instituto bibliote- kose.

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Gediminas Zemlickas
Sekretorė Kristina Bučionytė
Stilistė Angelė Pietkuvienė
Dizaineris Valdas Balciukevičius
Techninis redaktorius Vytautas Kundrotas

„Mokslo Lietuvą“ remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
Patarėjai: V. Būda, R. Goštautienė, J. Puodžius, A. Ramonas,
D. Stančienė, A. Targamadžė, E. K. Zavadskas.
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, 2001 Vilnius
El. paštas: mokslolietuva@takas.lt, tel. (8-5) 2 12 12 35, 62 74 58, faks. 61 47 29
Laikraštis internete: <http://www.versme.vilnius.lm.lt/~wwwlms/ML/>
Redakcija, pritardama ne visoms autorių mintims, jas toleruoja

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
„Baltas miestas“,
Kauno g. 3a, 2006 Vilnius